

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Riksantikvaren,
Pb. 8196 Dep.,
0034 Oslo

Stfk. ref.: *Trøndelags historie*, seminar på Sverresborg den 21.03.03. Fagredaktør Ida Bull.

Oslo 29.04.03

AD «FINNES DET "BØLAREIN" I SØR-TRØNDELAG?» PR 24.03.03.

§ 11 2.ledd i forvaltningsloven:

«Dersom det må forventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorgan som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar.»

Har Riksantikvaren delegert forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, til Sør-Trøndelag fylkeskommune i Sør-Trøndelag på samme måte som tilfellet er for Saemiedigkie og Nord-Trøndelag fylkeskommune i Nord-Trøndelag? Hvis så er tilfelle: er denne forvaltningsmyndighet delt med Saemiedigkie, Byjrese- jh kultuvrevarjelimmiengoevtese på Snåsa, på samme grunnlag som i Nord-Trøndelag? Hvis så ikke er tilfelle: hvilke kriterier ligger til grunn for at Saemiedigkie på Snåsa ikke har delt forvaltningsmyndighet i Sør-Trøndelag?

Sør-Trøndelag fylkeskommune har ikke svart på min forespørsel av 02.04.03 innen fristen som ble satt. De har heller ikke gitt et foreløpig svar på samme henvendelse. Er det tilfredsstillende for Riksantikvaren med en situasjon hvor offentlige organer unnlater å besvare henvendelser av fundamental karakter vedrørende vår egen, kontra sørsamenes, herkomst.

Jeg henstiller herved til Riksantikvaren å utrede til meg i brevs form hvordan det forholder seg med forvaltningsmyndigheten for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, i Sør-Trøndelag, samt purre opp et svar på min henvendelse (med kopi til Riksantikvaren med flere) til Stfk som ovenfor nevnt. Kun på dette grunnlag vil det være mulig å føre en konstruktiv, oppbyggende og forebyggende dialog som gagner mer enn den ene part i sakens anledning.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Kopi til: Saemiedigkie
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Miljøverndepartementet
Sivilombudsmannen

STJØRDAL KOMMUNE

Etat kultur, næring og plan

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud

0162 OSLO

Deres ref.
Brev av 11.04.03

Vår ref.
JAM/03/01608-003/614 C56
Bes oppgitt ved henvendelse.

Dato
29.04.03

MIDT-NORSK BERGKUNSTMUSEUM - AD VEDTAK OM BYGGING-SVAR

Det vises til Deres brev av 11.04.03.

Takk for utvist interesse for planene om et bergkunstmuseum ved Lerfaldfeltet i Hegra. Planene er foreløpig å betrakte som del av et forprosjekt, og endelig vedtak vil bli fattet når finansieringen er på plass.

Det evt. nye museumsbygget skal gi informasjon om bergkunsten både lokalt, regionalt og i en større nasjonal og internasjonal sammenheng. Initiativet ble tatt for snart 20 år siden av bl.a. tidligere stortingsrepresentant Jon Leirfall i samarbeid med sentrale personer ved Vitenskapsmuseet i Trondheim.

Museumsbygget, som vi håper vil kunne ferdigstilles i løpet av 3-4 år, vil bli plassert i god avstand fra det aktuelle store helleristningsfeltet og vil således ikke komme i konflikt med de automatisk fredede kulturminnene som ristningene representerer.

Med hilsen

Jon-A. Myrvang
Kultursjef

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Stjørdal kommune,
Pb 133/134
7501 Stjørdal

Deres ref.: JAM/03/01608-003/614 C56

Oslo 01.05.03

AD MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM – AD VEDTAK OM BYGGING – SVAR.

Jeg refererer til deres brev av 29.04.03.

Den absolutt viktigste fasen i planene om bygging av et bergkunstmuseum ved Lerfaldfeltet i Hegra, er nettopp i forprosjektet.

Sitat fra Riksantikvaren:

Forvaltning

Forvaltningsmyndigheten for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, ble i 1991 delegert til den regionale kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og Sametinget).

Vi anbefaler derfor at eventuelle spørsmål til forvaltningen av helleristningene ved Snåsavatnet rettes til disse.

Sitat slutt.

Jeg har allerede rettet spørsmål til Saemiedigkie og Nord-Trøndelag fylkeskommune i sakens anledning, men det er Stjørdal kommune som har fattet vedtak om ovenfor nevnte forprosjekt, og som skal fatte det endelige vedtaket om bygging når finansieringen er på plass.

Spørsmål 1:

Hvilke er de overordnede føringer lagt til grunn i vedtaket om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Spørsmål 2:

Er Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, part i det forprosjektet som er i gang om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Spørsmål 3:

Vil Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, være part når det endelige vedtak vil bli fattet om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Norge trenger absolutt et Midtnorsk Bergkunstmuseum av internasjonalt format. På denne måten kan også det sørsamiske animistiske reflekteres som likeverdig fortolkning for resten av verden. Hvis Saemiedigkie på Snåsa er med som likeverdig part helt fra forprosjektsfasen av, vil naturligvis det sørsamiske få en mer naturlig plass i den ferdigstilte helheten.

Svar utbedes innen 23.05.03.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Kopi til: Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Miljøverndepartementet.

SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Byjrese- jiih kultuvrevarjeimmiengoov
Miljø- og kulturvernavdelingen

N-7760 Snåasa/Snåsa
Tellefoevne (47) 74 13 80 60
Telefakse (47) 74 13 80 70
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

DIJREDAEJJA/SAKSBEHANDLER
Nanni Mari Westerfeld, 74 13 80 61
nanni.mari.westerfeld@samediggi.no

DIJ.BUERKIEST./DERES REF.

MIJ.BUERKIEST./VÅR REF.

BIEJJIE/DATO

03 / 1397 - 2

14.05.2003

Ad. Solkors i sørsamisk terminologi - Snartemo

Vi viser til deres brev av 16.04.03.

I ditt brev spør du om hvilken sørsamisk betydning solkorset – hakekorset har. Vi kjenner ikke til dette symbolet i sørsamisk ornamentikk, men for en nærmere informasjon foreslår vi at du tar kontakt med Maja Dunfjeld ved Høgskolen i Kautokeino.

Heelsegh / Med hilsen

Nanni Mari Westerfeld
raerije / rådgiver

Andreas Stångberg

ANTROPOTEISME V/S ANIMISME

Sørsamene er et offer for Den Hvite Mannens deskriptive historieforskning. Dette forekommer meg ulogisk; fordi naturen er jo der i beste velgående selv uten Den Hvite Mannens tilstedeværelse, og har vært det i titusenvis av år før dennes beviselige herkomst. Det gikk opp et lys, og Den Hvite Mannen skapte Gud i sitt bilde. På guddommelig vis har Den Hvite Mannen inntatt rollen som verdens beskytter og forvalter. Gud står tilbake som et varemerke – kun. En selvpålagt guddommelig rolle står i grell kontrast til hypotesen om en besjelet natur fri for begjærets åk. Slik jeg tolker situasjonen, må det eksistere tilnærmet uoverkommelige språkbarrierer fagfolk imellom i forståelsen av vår egen herkomst. Forvirringen blir total når ansvarlige, offentlige forvaltningsorganer unnlater å svare på skriftlige henvendelser i prinsipielt viktige saker som denne. Hva har man egentlig å tape ved å tørre en åpen diskusjon? Er det fordi man er så sikker i sin sak at det ikke er nødvendig med ytterligere kommentarer, eller bunner det rett og slett i feighet? Kanskje endog på manglende kunnskaper?

Miljøverndepartementet er overordnet instans for på hvilken måte landets fornminner skal forvaltes. Jeg har etter fattig evne forsøkt å få svar på om Saemiedigkie på Snåsa har vært part i vedtaket som i sin tid må ha blitt fattet om bygging av Bergkunstmuseet, all den tid de har likeverdig forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, sammen med Nord-Trøndelag fylkeskommune i Nord-Trøndelag. Har min hypotese om betydelige språklige barrierer i denne saken relevans, og er dette i seg selv grunn for at man har valgt taushetens polemikk? Man er jo ellers veldig påpasselig med skriftlige kilder av primær art rent historisk sett i alle mulige sammenhenger; især for legemliggjøring av ens egen herkomst og kulturelle bakgrunn. Slik kan det umulig stå på skrivekyndighet fra partenes side, snarere motvilje til å innrømme et urfolks skriftløse kultur som likeverdig (?) Skriftløse kulturer har en desto lenger litterær bakgrunn – dog på et mer naturlig plan enn Den Hvite Mannens...

Bergkunstmuseet vil ha sin forskningsmessige basis hos NTNU i Trondheim. Dette bringer museet inn i de nasjonale forskningsmiljøene, og styrker forutsetningene for samarbeid innenfor disse. "Nøkkelpersoner i Stjørdal kommune og ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim er helt klart bærere av en ambisjon om å utvikle helleristningsmuseet til et senter for kunnskap om helleristninger og bergkunst ellers i internasjonal målestokk." "Helleristningsmuseet skal gi gjester uten spesiell forhåndskunnskap en engasjert erfaring og opplevelse, idet formidlingen skal gi: Evne til å lese bergkunstens tegninger og symboler. Opplevelse av bergkunsten i det religiøse landskap, -helleristningsfeltets magi. Forståelse av menneskenes evige avhengighet av naturen." (Stein Storsul)

Har vi egentlig gjort oss fortjent til naturen?

Det er vår. Moder Jord kler seg i sin fineste stas til glede for oss mennesker. Slik kan vi både anspore til psykisk rehabilitering og økonomisk profitt. Moder Jord selv kler seg ikke opp kun for å vise sin ynde, snarere for å legemliggjøre en fruktbarhet og reproduksjon som vi mennesker i utgangspunktet skulle høste av med ydmykhet. Vi søker rekreasjon og avkobling fra dagliglivets stress i naturen. Vårt umettelige begjær etter nytelse og avkobling, som Moder Jord i utgangspunktet unner oss av hele sin sjel, betaler vi henne tilbake med sløsing, overforbruk, forsøpling, eiendomsbesittelse, grådighet og griskhet, i et menneskelig – ikke naturlig – krav om effektivitet og økt lønnsomhet. Vi er midt inne i en tid hvor kulturlandskapet er i ferd med å gro igjen, samtidig som enkeltpersoner ihuga arbeider for å redde stumpene av noe jeg setter i forbindelse med føydalherrers makt i et lensvesen. Man ønsker seg et kulturlandskap som en markedstilpasset stressless hvor setepreisen står i stil med tykkelsen på lommeboken. Det ligger noe motstridende i påstander om at kulturlandskapet er

grunnleggende viktig for vårt psykiske velvære. Utvilsomt og udiskutabelt ligger det mye slit og strev bak bumannens virke i landskapet, men frykten for at sporene de har etterlatt seg er kanskje like mye fundert i nostalgien og en frykt for represalier fra andre som forfekter viktigheten nettopp av opprettholdelsen av et kulturlandskap. Det er lett å tenke seg det følelsesmessige perspektiv generasjonene imellom når bumannen ser sitt livsverk gro igjen når etterslekten av forskjellige grunner ikke følger opp – om så bare for i respekt. Samtidig, med ovenfor nevnte strev, ligger det en del trass til grunn likeså. En trass mot naturen. Mennesket i en slags kamp mot naturen. Grunnen til at man ikke vet tilstrekkelig nok om jordbruk i bronsealderen, er kanskje fordi man var flinkere til å kjempe med naturen den gangen – på lag. Hvis vi i dag lærer oss å *lese* sporene, vil vi kanskje få oppleve at jordbruket var mer ekstensivt enn antatt til nå. Går det egentlig an å få en grunnleggende ro i kroppen ved å ferdes i et kulturlandskap – et landskap formet av mennesker? At kulturlandskap gror igjen er like mye et bevis for at det ikke er mulig å forme og omdefinere Moder Jord. En maktdemonstrasjon fra menneskenes side konfronteres med naturlig kraft. Moder Jord åpnet dørene til sitt stamhus for at vi skulle kunne føle oss trygge og være sikre på hverandre. Ommøbleringen som finner sted i senere tid, definert som kulturlandskap, er kanskje ett av mange eksempler det ikke finnes grobunn for nettopp i Moder Jords Stamhus.

Moder Jord klarer brasene sine godt, men grådigheten gjør oss mennesker blinde. I vår streben vil vi samtidig være hennes beskytter og overformynder. Moder Jord klarer seg utmerket godt uten vår hjelp. Hun er det mest autoritære vesen av alle, og har fra tidenes morgen tvunget barna sine til å være ydmyke sett i forhold til hennes overflod og raushet. Moder Jord overlever vår grådighet og griskhet, men det gjør ikke vår egen samvittighet. Kort sagt er det oss selv vi utsletter, ikke naturen. Det topper seg i patetisk forstand når forskere fremmer sitt kandidatur i genforskningens tjeneste som de som skal redde verden. Det er selvfølgelig lettere for dem å forholde seg til kommersiell makt enn til pedagogisk kontroll. Utilstrekkeligheten fotfølger oss hvor enn vi beveger oss. Til tider blir vi regelrett trampet flate i ynkelighetens navn. Ved et tidspunkt sviktet vi, bygde borger og forsvarsverk, satte grenser og stengsler. Med intrige og makt som våpen ble andre kuert til underdanighet. Det iskalde jernets makt tappet et sårbart folk for sin kraft. Men det har seg heldigvis slik at med makten følger løgnen. Makt og kraft er to uforenlige fenomener. Mens man kan ta og føle på makten, smyger kraften seg fritt rundt i det endeløse tid-rom.

Seminalet på Sverresborg den 21.03.03 avdekket minst to forhold. Fylkesadministrasjonen i Sør-Trøndelag vedgikk at de lite visste om sørsamiske forhold. Dette seminaret ble kanskje en vekker i så måte. Professor Kalle Sognnes på sin side hadde her en unik mulighet til å komme seg ut av sin meningstørke hva gjelder tolkningen av helleristningene i Trøndelagsfylkene. Hans fruktbarhetsmagi har ingen, og har heller aldri hatt, potens, og skaper herved ikke, og har heller aldri skapt, et levende berg. Det levende berget har vært levende i mange tusen år før Kalle Sognnes ble født, og lever i beste velgående sitt eget liv den dag i dag uavhengig av om Kalle Sognnes har bergkunst som sitt levebrød. Vi trenger ikke hans vurderinger lenger. Grunnen til dette er at han ikke er interessert i en dialog om alternative innfallsvinkler til dypere forståelse og empati. Jeg skjønner ikke hvorfor man skal la Kalle Sognnes få lov til å ta patent på forhistoriske menneskers måte å ytre seg på. Under ovenfor nevnte seminar kom det frem, fra sørsamisk hold, forslag om at helleristningsfelt inneholdende store mengder fotavtrykk muligens kunne være dansetrinn i pedagogisk forstand. En måte nåejtie som pedagog drev undervisning på. Til sammenligning ville pedagogen i dag tegnet de samme trinnene på tavla med kritt. Dansen det her foreslås som mulig tolkning av er ikke nødvendigvis religiøst fundert. Snarere som forståelse av et kulturelt dannelsesprosjekt der dansen var en av flere faktorer i musisk og sosial sammenheng. Runebomma (skåarre) og bronsealderlurer kunne like gjerne ha vært toneangivende instrumenter i denne konteksten. I religiøs sammenheng kunne kanskje fotavtrykkene indikere hvordan de

tilstedeværende/gjenværende skulle bevege seg når nåetie skulle inn i en oversanselig tilstand/tilbake fra en oversanselig tilstand.

Kalle Sognnes skulle i kraft av sin påståtte viten om helleristninger tatt til orde for å komme seriøse sørsamiske innspill i møte på en konstruktiv og oppbyggende måte, og med empatisk entusiasme hevet seg uti det. I stedet låser Kalle Sognnes situasjonen av med et belærende fnys. Med hvilken rett?

På den ene siden finnes det rettferd i Bølareinens rike, med Saemiedigkie og Nord-Trøndelag fylkeskommune som likeverdige forvaltningsmyndigheter. Men på den andre siden strupes det til. Mitt inntrykk av at offentlige myndigheter i trøndelagsfylkene spesielt, resten av landet mer generelt, ikke vet mye om sørsamiske forhold, er forankret i hypotesen om medvirkning, eller rettere sagt: mangel på sådan. Myten om at Den norske Hvite Mannen sørger for sine urfolk som eksempel for resten av verden, knaker nå i sine sammenføyninger. Man har reist rundt i hele verden for å samle kunnskaper om helleristninger hos gjenlevende urfolk, men har rett og slett "glemt" sørsamene rett utenfor sin egen stuedør!?

Stortingsmelding nr. 19 1995-96:

Et aktivt kulturliv utgjør en hjørnestein i ethvert samfunn. Kulturell identitet er av sentral betydning for alle nasjoners utvikling. Vern av kulturelle røtter og verdier bidrar til stabilitet og nasjonalt fellesskap. Særlig for land i en tidlig fase av nasjonal selvstendighet vil oppmerksomhet om egen kulturarv representere et viktig bidrag til fellesskapet. Kulturelle røtter og verdier i samfunnet skaper nasjonalt fellesskap og tillit til egne krefter. Kulturell mangfold er viktig bl.a. for å underbygge bred deltakelse i samfunnslivet og derved styrke demokratiske holdninger og prosesser.

Kommer man utenom norsk og nordisk arkeologi som nasjonalistisk? Arkeologer som pedagoger formgir Norges kulturhistorie i den prosessen som er i gang vedrørende byggingen av Bergkunstmuseet i Stjørdal. Nasjonalismen knytter bånd mellom etniske grupper. Dette kan, paradoksalt nok, samene selv ha tapt en del på. Opprettelsen av Sametinget kan bety en ofret integritet og redusert mulighet til på fritt grunnlag å ha selvstendig erkjennelse av forhistorien. Arkeologisk kunnskapsformidling står sentralt i arkeologien som fag og av flere tolkningsmuligheter velger man vel helst den mest patriotiske. I et slikt perspektiv er det liten plass til sørsamisk spirituell virkelighet. Her er det snakk om å skrive kulturhistorie, det blir en historisk fremstilling hvor det norske skal være i fokus, og hvor det norske skal legemliggjøres overfor alle verdens land som genuint. Dette på tross av at hele konstruksjonen er tuftet på en løgn – en løgn samfunnet forventer at arkeologer skal produsere. Allerede skjelver Bergkunstmuseet i sine grunnvoller, ikke fordi jeg personlig ytrer meg om forhold jeg mener er vedtatt på sviktende grunnlag, snarere fordi arkeologiske professorer innerst inne vet annen beskjed. Ellers går det vel ikke an å bli professor i arkeologi? Myter er også en viktig faktor i nasjonsbyggingen, men i hvilken grad vektlegges Anders Fjellners diktning om Solsønnene?

Quislings propagandasjef ville bringe på det rene om det fantes Hitler-retorikk på helleristningsfeltene. Året var 1941. Sigurd Grieg ved Oldsaksamlingen var nærmest til å svare på om gamle nordmenn hilste med høyre hånd hevet. Grieg svarte «Det er så mangt å finne på helleristningene. Således er det svært vanlig å se mannsfigurer med erigerte penisser». Propagandasjefen kommenterte at «De kan da vel ikke mene at de gamle nordmenn hilste med kjønnsorganet høyt hevet?» Slike utsagn sier ganske mye om hvor historieløst og forlatt et folk kan bli, og utsagnene kommer sjelden alene. Intrige og makt har forfulgt Den Hvite Mannen som en mare opp igjennom historien. Den Hvite Mannen har ikke noen mor og lider således under et formidabelt mindreverdighetskompleks. Har man ingen mor og ingen fortid, må man stjele fra andre – andre som til overmål har det som skal til for å leve et godt liv. Hvilke følelsesmessige hensyn skal vektlegges bruken av solkors og hakekors? Jeg er ikke gammel nok til verken å ha hørt jernhæler mot brostein, sett hakekorsflagg vaie over tak og spir eller kjent likstanken i konsentrasjonsleirene, men jeg er gammel nok til å ha fått med meg at sørsamer den dag i dag ser på solkorset som et hellig symbol. Symbolet blir allsidig brukt av et kuet folk, fra ornering av klesplagg til markering på gravsteder. I tidligere tider ble

symbolet brukt av nåejtie blant annet på gievrie. Underveis har Nasjonal samling stjålet symbolet til bruk i sitt propagandaapparat. De fleste vil forstå at begge bruksformer hører til i hvert sitt univers, og at den sørsamiske nytteverdien representerer den lengste tradisjonen. Det ligger en voldsom kraft til grunn for disse to symbolene. Går det egentlig an å fordømme bruken av solkors og hakekors? Og hva med all tabueringen fra alle berørte parter, også fra sørsamisk hold? Etter min mening kan man ikke uten videre fordømme bruken av solkorset og hakekorset. Symbolenes betydning i utgangspunktet tilsier heller en fordømmelse av menneskene som har stjålet dem og som fremdeles maktmisbruker dem.

Det hersker ingen tvil i dag om at sørsamenes bruk av solkorset. Hakekorset, derimot, hviler under et slør av mystikk. På den annen side finnes det solid dokumentasjon på bruk av hakekorset i "Norge" for 1500 år siden. 1500 år er lang nok tid til å ikke kunne tillate nazistene bruken av symbolet.

Går man nærmere inn på oppbyggingen av solkorset og hakekorset, vil man raskt se at grunnelementet i begge er et enkelt kors. To like lange rette streker som krysser hverandre 90° på midten. Solkorset er pr definisjon sørsamenes sakrale kors, og det har alltid vært slik. I litteraturens spede begynnelse i "Norge" kan man anta at rette streker dannet grunnlaget for mellommenneskelig konversering. Sørsamene er solens folk og solen har således en sentral plass på mange gievrier markert som en firkant med hjørnene vendt nord-sør og øst-vest, og med stråler ut fra alle fire hjørner. Det er ikke tilfeldig hvor man befinner seg i sakrale sammenhenger, kanskje dette i seg selv er et bevis på astronomiske kunnskaper hos nåejtie – før som nå. Animistisk som språk er imidlertid like mye i utvikling som alle andre språk. Sett i lys av en slik utviklingsrekke kan betydningen av hakekors og solkors ha fått forskjellig, men likeverdig betydning. Kanskje vedkommende som ble stedt til hvile på "Snartemo" for femten hundre år siden var en nattens ridder. Solkorset for solen og hakekorset for månen? Aske (månen): Han var uvurderlig i vintermørket fordi han nesten skinte som sola. Det blir for patetisk å hakke i plata med livgivende sæd og fruktbarhetsmagi hele tiden. Hvis man seriøst mener noe med sin vitenskap, bør de som beskjeftiger seg med slikt komme seg ut av sitt selvpålagte traume. Det eneste man bør gjøre er å filosofere mer over alternativene. All den tid arkeologiprofessorer ikke har lært animistisk verken som litteratur eller religion på universitetet, blir deres muligheter til tolkning av steinalder og bronsealder begrenset til klassifisering av artefakter. Det har dessverre blitt slik at Den Hvite Mannen betrakter seg selv som mer sørsamisk etter studier om sørsamer på universitetet, enn sørsamene selv in natura. En sørsame født og oppvokst i det rette element holder liksom ikke som akademisk argument. Den eneste garantien vi har for en arkeologisk sannhet, er en professortittel.

Hvem vet, kanskje hakekorset skulle illudere Saajveaajmoe, mens solkorset hørte empirien til. Man fikk/får som fortjent som død det livet man har levd.

En tredje mulighet er at hakekorset har germansk betydning, dog i en annen og mer ukjent kontekst: nemlig germanernes inntog og kolonisering i jernalderen. Germanerne hadde i så fall ikke selv med seg hakekorset, men ble aktivt brukt av nåejtie i pedagogisk forstand som i en påminnelse om hvordan man som rettroende skulle forholde seg og gjøre de rette foranstaltninger. Animistisk sett kan i så fall hakekorset ha representert uorden og kaos, en advarsel om venten på noe ondt. I et slikt perspektiv fremstår solkorset og hakekorset som komparable størrelser hvor det ene fungerer som beskyttelse for det andre i et avhengighetsforhold. Jeg fremholder min hypotese i tidligere korrespondanse om at norrøn mytologi kommer fra noe som var mye større og mer omfattende: sørsamiske nåejtier med skafthulløkser i hånd som forfektet animistisk religion gjennom steinalder og bronsealder. Grunnlaget for at nåejtie skal kunne foreta reiser til det oversanselige, er samvittigheten. Å ri en løgn kan man bli sår i ræva av. Man rykker til i stolen som i en slags påminnelse.

Grusomheter som drap av millioner av jøder under andre verdenskrig til tross, jeg ville ikke unnlate å bruke solkorset med den største selvfølgelighet – hvis jeg hadde vært rettroende nok vel og merke. Et i utgangspunktet hellig animistisk symbol som solkorset er, burde fremelskes av oss andre. For det er etter min mening ikke solkorset og hakekorset som symboler som tok livet av alle disse menneskene i løpet av krigen. Årsaken finner man heller i avskyelige menneskelige holdninger. Ved å fordømme bruken av solkorset som noe verdifullt og medmenneskelig, har man pr definisjon gitt aksept for at mennesker kan utføre avskyelige handlinger mot hverandre. Den eneste markøren Den Hvite Mannen har til solkorset, er nettopp som nazistisk symbol. Nasjonal samlings anvendelse av solkorset blir en annen, men dog samme typen skål som forverrer Den Hvite Mannens følelse av bakrus. Nynazistene burde heller ad rettens vei blitt stilt til ansvar for tyveri av identitet fra sine medmennesker med konsekvens å måtte levere tilbake hva de har stjålet under verdige omstendigheter. Ved en slik handling ville det nynazistiske miljøet bli kledd like naken som sine forfedres ofre, og herved miste sin makt. De ville mistet sin makt fordi solkorset (og hakekorset?) fremdeles har meget sterk kraft. Brutale nynazister vekker avsky den dag i dag ved sin hatrelasjon mot det sørsamiske folket, samtidig som de samme nynazister er bitre på sine forgjengere fordi de ikke utryddet samtlige sørsamer da anledningen bød seg.

Vi kan ta en vandring til dagens Snartemo gård. For 1500 år siden fantes det høyst sannsynlig ikke noe som het Snartemo gård, ei heller noe som skulle tilsi en kommersiell bautapark, men det fantes derimot storkarer/-kvinner som var verdige en gravplass på dette stedet. Med never under seg, en bjørnefell over, en stor steinhelle over der igjen og med Snartemo- sverdet som reisefølge, fikk vedkommende fred fra åket i samfulle femten hundre år. Sammen med sverdet fulgte et bandolær av brikkevevd bånd prydet med hakekors. Nasjonal Samlings propagandasjef hadde interesse av dette sverdet som bevis på Hitlers germanske kulturarv. Hva er *egentlig* galt med å forfekte at vedkommende person under bjørnefellen var en sørsamisk nåejtie?

I steinalderen kunne man gå rundt i en frimodig gest med hevet penis vel vitende om at man var verdt noe i naturens store samspill. Dessuten kan ditto helleristninger like gjerne være et symbol på tradisjonell seksualundervisning i pedagogisk forstand, hvor nåejtie viste veien inn i stormfulle orgasmer. Den seksuelle nytelsen som foregikk på denne aktuelle tiden var lenge før synden gikk i arv. Vellykkede samleier med sin partner var sikkert ingen synd, snarere forbilledlig sett i forhold til å få barn som man ønsket seg aller mest. Arvesynden kom inn fra sidelinjen med kristendommens predikanter meget senere.

"Fruen fra havet" berget seg inn på fast grunn før Nordsjøfastlandet sank i havet. En ny tid var i emning. Hennes sørsamiske etterkommere skuet utover havet, bygde båter og reiste – til Stonehenge? Hvis vi bringer Ismannen fra Ötz inn i varmen, vil vi kanskje få vite mer. Både "Tollundmannen" og "Grauballemannen" kan *snakke* – det er opp til oss å lytte. Den Hvite Mannen kom til dekket bord med jernet sitt. Et naivt sørsamisk bronsealderfolk ble dratt med i dragsuget av effektivitet og intensivt jordbruk. Tør man ikke diskusjonen om at alt begynte liksom forfra i jernalderen? I kontinuitetens navn, hvorfor begynte alt liksom på nytt i jernalderen? Det sørsamiske bronsealderfolket var på et like høyt utviklingstrinn som etterkommerne vikingene var det. Redskap, klær og våpen er et bevis for dette. I bronsealderen fantes det ikke forsvarsverk. Med hule, avansert dekorerte spydspisser var det kanskje ikke nødvendig heller? På grunn av en animistisk, ekstensiv driftsform? Den fremtredende norske arkeologen Anton W. Brøgger har en gang uttalt: «Bronsealderen har noget av en skjønn unødvendighet over seg.» Han etterlyste funksjonsdyktige arbeidsredskaper av bronse. Jernredskaper lager kulturspor som Brøgger la merke til. Dette synet har sikkert ikke forandret seg så mye siden Brøggers tid. Ingen har vel turt å si at han ikke så nytten i det "unyttige". Det er synd at utsagn som Brøggers skal få lov til å gjennomsyre hva man egentlig skal mene om bronsealderen. Gjør vi selv en bedre nytte for

Moder Jord? I bronsealderen kostet sikkert ikke materielle ting noe. Det man absolutt trengte, fikk man helt av seg selv – som fortjent.

Det kommer snart ut en bok om funnet i Illerup Ådal på Jylland. Her, i en myr, hviler minst 1000 "nordmenn". De ble ofret. Det skal bli spennende å lese hva som er kommet ut av denne forskningen. "Norge" var på ingen måte en avkrok i verden 500 år før vikingtid.

Det eteriske paradigmeskiftet kan sammenfattes i korte trekk som følger: Fra den sørsamiske nåejties "digitale" pedagogiske etermedium i steinalderen og bronsealderen via Den Hvite Mannens analoge materielle begjær i jernalderen og vikingtiden til Den Hvite Mannens diktatoriske og enerådende autoritative, digitale etermedium i nåtiden. Den Hvite Mannen har satt pris på å komme på lufta og bestemmer selv premissene for hva som skal formidles. Uttalelser som skriker imot Den Hvite Mannens virkelighetsoppfatning blir for kostbare. Paradoksalt nok har han ikke helt klart å løse samvittighetsproblematikken gjennom økonomiske virkemidler. Kanskje en innføring av samvittighetskvoter på linje med utslippskvoter kunne vært et probat virkemiddel? Ønsker man seg masse god samvittighet, kjøper man bare opp kvoter fra sine samarbeidspartnere. Hvitvasking av samvittighet på kraftbørsen. Den Hvite Mannens postulat om nordmannens kulturarv før jernalderen kan i beste fall betraktes som et substitutt for den nakne sannhet, og som ønsketenkning i bestrebelsene med å formfullende en hvit løgn spiritualisert gjennom den nasjonalistiske ånden.

Å påstå at den rikt dekorerte steinhelleren i gravkisten i Mjeltehaugen på Giske på Sunnmøre skal illudere et gravrom pyntet med vevde tepper, anser jeg som dyslektisk i dobbelt forstand. For det første mener jeg man må lese dekoren som vanlig litteratur. For det andre har arkeologiprofessorer ingen interesse av å lese om sørsamisk mytologi, førkristen religion, ja, endog finnes det arkeologiprofessorer som ikke vet at det finnes noe som heter sørsamer. Med et slikt utgangspunkt påberoper man seg å stille diagnosen for sitt syke barn: nasjonen Norge. Arkeologistudenter lærer ingenting om animisme som religion ved universiteter i Norge i dag. Fordi man føler det som en stigmatisering av sin akademiske profesjonalitet. Å forstå animisme blir som å skride utover sin gestalt og inn i en erkjennelse av at man må adlyde naturen og ikke kommandere den. Dette blir for voldsomt. Jeg setter helleristninger inn i en sammenheng hvor nåejtie som pedagog underviser i samvittighetslære. Å høste av Moder Jords ressurser skjer på en måte slik at man må spørre først. Ritualer for hvordan man skal kvitte seg med restene av hva man har fortært, foregår etter helt spesielle prinsipper for hvordan sjelen skal komme hjem – for å sikre reproduksjon og fangst i annen hånd. Fornekter man naturens sjel, fornekter man samtidig at man selv er i besittelse av en. Vi har vrangforestillinger om at vakre skafthulløkser ble brukt som våpen i krig. Naturen er litteratur. Skafthulløkser er litteratur! Sørsamene formet steinredskapene i steinalderen som en dialog med maktene i naturen. Det eneste gudene forlangte av dem var perfeksjon og askese. Forskjellig utformede steinredskaper fra sted til sted indikerer dialekter innen animistisk som språk, uttrykt litterært. Sørsamiske bronsealdersmeder smidde seg inn i historien etter toner fra lurene. Alt ble ofret tilbake til de samme gudene – med dansetrinn?

Det tar på å ferdes i stormen, men i visshet om at jeg snart skal ut i naturen å spørre meg for igjen, er jeg blitt len. Jeg håper å få oppleve noen av de ringformede offerplassene i Nord-Trøndelag som Den Hvite Mannen ikke vil vite av. Jeg må dit hvor villgrana lever.

Den Hvite Mannens genmanipulerte gran har ingen sjel, og gir herved ingen svar...

Oslo pr 24.05.03
Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet,
V/K-avdelingen,
Pb. 8013 Dep.,
0030 Oslo

Deres ref.: 2002/4081- K/kl
Referanse Riksantikvaren: 2002/203-4 imo Ark: B-382
Referanse Nord-Trøndelag fylkeskommune: 2002/00 453-10/EIS Arkiv: 651
Referanse Sør-Trøndelag fylkeskommune: 200202528-44 656
Referanse Stjørdal kommune: JAM/03/01608-003/614 C56

Oslo 28.05.03

AD VEDTAK OM BYGGING AV BERGKUNSTMUSEET. STJØRDAL KOMMUNE.

§ 11 2.ledd i forvaltningsloven:

«Dersom det må forventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar.»

Riksantikvaren har svart at de ikke vil ha noe mer med denne saken å gjøre og Sør-Trøndelag fylkeskommune har svart at de ikke har kapasitet til å svare. Dette er ærlige utsagn som jeg kan forholde meg til. Verre er det med Nord-Trøndelag fylkeskommune og Stjørdal kommune. Nord-Trøndelag Fylkeskommune har ikke svart på mitt brev til dem pr 11.04.03. Stjørdal kommune svarte ufullstendig på mitt brev av 11.04.03 og har ikke svart på mitt andre brev til dem pr 01.05.03. Brevene inneholder enkle problemstillinger vedrørende etablering av Bergkunstmuseet.

Er det meningen at man skal tvinges til taushet i prinsipielt viktige saker som denne?

Jeg henstiller herved til Miljøverndepartementet å purre opp et probat svar på ovenfor nevnte ubesvarte korrespondanse.

Min videre fremdrift i saken er som følger:

Dette brev til Miljøverndepartementet.

Henstilling til Sivilombudsmannen om ditto.

All korrespondanse fra meg i sakens anledning vil bli lagt ut på egen hjemmeside på internett. På denne måten kan i hvert fall denne siden av saken beskues og vurderes av andre personer enn meg selv.

Parallelt med dette jeg vil undersøke muligheten for om jeg skal/kan gå rettens vei for om mulig å få svar på mine henvendelser til henholdsvis Nord-Trøndelag Fylkeskommune samt Stjørdal kommune i sakens anledning.

Det kan vel ikke være ønskelig at det i en rettsstat som Norge skal begås urett med overlegg? Før enn man påtar seg en forvaltningsmyndighet bør man lære seg til å lytte – også til sin egen samvittighet...

Håper på positiv tilbakemelding fra Miljøverndepartementet med det første.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Vedlegg: Antropoteisme v/s animisme
Brev til Ntfk pr 11.04.03
Brev til Stjørdal kommune pr 11.04.03
Brev til Stjørdal kommune pr 01.05.03

Kopi til: Stjørdal kommune
Riksantikvaren
Ntfk
Stfk
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Sivilombudsmannen

DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref

Vår ref
2002/4081

Dato
03.06.2003

Henvendelse om vedtak om bygging av bergkunstmuseet, Stjørdal kommune

Vi viser til Deres brev av 28. mai 2003 der De ber Miljøverndepartementet purre opp svar fra Nord-Trøndelag fylkeskommune og Stjørdal kommune på Deres henvendelse om bergkunstmuseet i Stjørdal.

Miljøverndepartementet kjenner ikke til den korrespondanse som har vært mellom Dem og Nord-Trøndelag fylkeskommune og Stjørdal kommune, og har derfor ikke noe grunnlag for å vurdere hvorvidt svarene fra dem i tilstrekkelig grad er dekkende ifht til dine henvendelser. Miljøverndepartementet kan heller ikke gripe inn ifht til hvordan Nord-Trøndelag fylkeskommune eller Stjørdal kommune velger å besvare din henvendelse. Dette ligger utenfor departementets myndighetsområde.

Med hilsen

Einar Holtane (e.f.)
avdelingsdirektør

Kari Charlotte Larsen
rådgiver

Postadresse	Kontoradresse	Telefon	Avdeling for kulturminneforvaltning	Saksbehandler
Postboks 8013 Dep 0030 Oslo	Myntgt. 2	22 24 90 90 Org no. 972 417 882	Telefaks 22 24 95 60	Kari Charlotte Larsen 22 24 58 59

Kopi:

Stjørdal kommune

Nord-Trøndelag fylkeskommune

Sør-Trøndelag fylkeskommune

Riksantikvaren

STJØRDAL KOMMUNE

Etat kultur, næring og plan

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud

0162 OSLO

Deres ref.
Brev av 01.05.03
Brev av 28.05.03

Vår ref.
JAM/03/01608-009/614 C56
Bes oppgitt ved henvendelse.

Dato
10.06.03

SPØRSMÅL/AVKLARINGER VEDR. BYGGING AV MIDT-NORSK BERGKUNSTMUSEUM

Det vises til Deres ovennevnte brev. En beklager at ikke brevet av 1. mai har blitt besvart tidligere. Dette har sin årsak i saksbehandlingsmessige kapasitetsproblemer, samt feriefravær.

En vil i utgangspunktet gi en prinsipiell tilslutning til at innspill og medvirkning fra samiske organer/miljøer vil være verdifulle i etableringen av helleristningsmuseet.

Til Deres spørsmål:

1. Hvilke er de overordnede føringer lag til grunn i vedtaket om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Svar: Det vises til vårt brev av 29.04.03. Det kan tilføyes at mye av arbeidet er basert på en konseptutredning av 9. oktober 1998, se vedlegg.

Stjørdal kommune er eier av prosjektet. De nødvendige vedtak er derfor fattet av kompetente organer i kommunen.

2. Er Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, part i det forprosjektet som er i gang om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Svar: Det tas her ikke stilling til spørsmålet om hvem som er forvaltningsmyndighet.

Det planlagte museet er, som tidligere nevnt, et prosjekt som eies av Stjørdal kommune. Andre formelle parter finnes derfor ikke.

3. Vil Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, være part når det endelige vedtak vil bli fattet om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Svar: Se svar på sp. 2. I det videre arbeidet vil en selvsagt søke råd og informasjon fra alle relevante kilder, herunder samiske organer/miljøer, for at det planlagte museet kan bli best mulig.

For øvrig anbefales å gå inn på nettinformasjonen om muesumsplanene: www.bergkunst.net

Av kapasitetsmessige årsaker vil det være vanskelig å gå videre i en tidkrevende

korrespondanse. Jeg takker for utvist interesse. Saken ansees som avsluttet.

Med hilsen

Jon-A. Myrvang /
Kultursjef

Vedlegg:

- Konzeptutredning av 9. oktober 1998
- 2 brosjyrer om museet

Kopi:

- Etatsjef/KNP Leif Roar Skogmo, her

Sivilombudsmannen
Stortingets ombudsmann
for forvaltningen

Besøksadresse
Akersgata 8, inngang Tollbugata
Postadresse
Postboks 5 Sentrum, 0101 Oslo

Telefon 22 82 85 00
Grønt nummer 800 80 059
Telefaks 22 82 85 11
post@sivilombudsmannen.no

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

S | O M

Vår referanse
2003-0467B-2cka
CKA/ecw

Deres referanse

Vår saksbehandler
Cecilie Karlson

Dato
11.06.2003

KLAGE PÅ MANGLENDE SVAR FRA NORD-TRØNDELAGE FYLKESKOMMUNE OG STJØRDAL KOMMUNE

Det vises til Deres brev 28. mai 2003 med vedlegg til Miljøverndepartementet, mottatt i kopi her 2. juni 2003.

Brevet forstås sendt hit til orientering, og gir således ikke grunn til noe herfra nå.

Med vennlig hilsen
For ombudsmannen

Annette Dahl
fungerende kontorsjef

Cecilie Karlson
rådgiver

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet,
Pb 8013 Dep,
0030 Oslo

Deres ref.: 2002/4081

Oslo 13.06.03

AD VEDTAK OM BYGGING AV BERGKUNSTMUSEET. STJØRDAL KOMMUNE. TILSVAR.

Jeg henviser til Miljøverndepartementets svar til meg pr. 03.06.03.

Vedlagt følger herved kopi av brev fra Ntfk pr 03.01.03, mitt brev til Ntfk pr 25.02.03, brev fra Ntfk pr 08.04.03, mitt brev til Ntfk pr 11.04.03, mitt brev til Stjørdal kommune pr 11.04.03, brev fra Stjørdal kommune pr 29.04.03 samt mitt brev til Stjørdal kommune pr 01.05.03.

Sitat fra Riksantikvaren:

Forvaltning

Forvaltningsmyndigheten for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, ble i 1991 delegert til den regionale kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og Sametinget). Vi anbefaler at eventuelle spørsmål til forvaltningen av helleristningene ved Snåsavatnet rettes til disse.

Sitat slutt.

Saemiedigkie har ikke besvart min henvendelse i sakens anledning, men det anser jeg ikke som sakens kjerne all den tid den reelle regionale makten ligger hos henholdsvis Stjørdal kommune og Ntfk. (Min vurdering.)

Med ovenfor nevnte kopi av korrespondanse vil Miljøverndepartementet kunne danne seg et bilde av om Saemiedigkie har vært part i forprosjektet som er i gang vedrørende byggingen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, samt om det er meningen at Saemiedigkie skal være part når endelig vedtak fattes når finansieringen er på plass.

Ubesvarte spørsmål rettet til Stjørdal kommune:

- Hvilke er de overordnede føringer lagt til grunn i vedtaket om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?
- Er Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, part i det forprosjektet som er i gang om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?
- Vil Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, være part når det endelige vedtak vil bli fattet om bygging av Midtnorsk Bergkunstmuseum?

Ubesvarte spørsmål rettet til Nord-Trøndelag fylkeskommune:

- Nord for Snåsa, ved en hovedferdselsåre, ligger det en stor rasteplass. Ved denne rasteplassen får man inngående informasjon om Bølareinens Rike samt intensjoner om

videreutvikling. Saemiedigkie var for et par år siden ikke nevnt med ett eneste ord som aktør i Bølareinens Rike. Hvorfor ikke?

- Saemiedigkie på Snåsa som forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, i Nord-Trøndelag er ikke linket opp mot hjemmesiden <http://www.bergkunst.net>. Hvorfor ikke?

- På hvilket/-e plan har Ntfk et godt samarbeid med Samisk kulturminnevern?

- Hvilke innspill med relevans til etableringen av Bergkunstmuseet fra Samisk kulturminnevern har Ntfk tatt til etterretning?

- Er Ntfk inneforstått med at skoleklasser og lærerkrefter fra hele landet kan komme til å frekventere Bergkunstmuseet samt Bergkunstmuseets hjemmeside, også i den hensikt å få vite mer om sørsamenes historiske og kulturelle utvikling?

- Hvis ikke Saemiedigkie på Snåsa har vært en del av denne planleggingen sammen med Ntfk, erkjenner Ntfk at Ntfk har gjort en feil, og at dette i så fall er en forvaltningsfeil?

«Miljøverndepartementet kan heller ikke gripe inn ifht hvordan Nord-Trøndelag fylkeskommune eller Stjørdal kommune velger å besvare din henvendelse. Dette ligger utenfor departementets myndighetsområde.»

Dette medfører ikke riktighet. Fordi: Fylkeskommunen og Staten skal stå for fullfinansieringen vedrørende byggingen av Midtnorsk Bergkunstmuseum. Hvis det kan bevises at det er begått forvaltningsfeil i ovenfor nevnte prosess, vel vitende fra Miljøverndepartementets side, vil dette få konsekvenser for departementet senere hen. Således bør det, etter mitt syn, være av uvurderlig betydning for Miljøverndepartementet å få ryddet disse problemstillingene av veien, før jo heller.

Som en digresjon nevnes at Miljøverndepartementet ikke sendte kopi av sitt brev til meg pr 03.06.03 til Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese. Denne kopien har jeg herved som vedlegg til kopi av dette brev til Saemiedigkie.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev Ntfk pr 03.01.03
Mitt brev til Ntfk pr 25.02.03
Brev Ntfk pr 08.04.03
Mitt brev til Ntfk pr 11.04.03
Mitt brev til Stjørdal kommune pr 11.04.03
Brev Stjørdal kommune pr 29.04.03
Mitt brev til Stjørdal kommune pr 01.05.03

Kopi til: Stjørdal kommune
Riksantikvaren
Ntfk
Stfk
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Sivilombudsmannen

NORD-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE
SENTRALADMINISTRASJONEN

Rune Molnes
postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

Vår ref.:
2002/03473-12 EIS

Arkiv:
135.6

Deres ref.:

Dato:
26.06.2003

Uttalelse i forbindelse med vedtak om bygging av Bergkunstmuseet i Stjørdal

Vi viser til ditt brev av 11.04.03. Nok en gang må vi beklage at det har tatt tid å svare på din henvendelse. Det skyldes vår arbeidssituasjon med mange saker som skal behandles ut i fra de lovverk vi forholder oss til, men også det faktum at vi finner det vanskelig å i møtekomme dine henvendelser.

Du har i over nevnte brev en lang rekke med spørsmål. Flere av disse føler vi ikke at vi er de rette til å svare på. Du bør nok heller ta opp denne diskusjonen med Samisk kulturminneråd på Snåsa. Der sitter kompetente folk som har disse problemstillingene som sitt arbeidsfelt. De vil også kunne ta stilling til hvorvidt egenreklamen på informasjonstavler og internett er god nok.

Når det gjelder Kalle Sognnes sitt forfatterskap så er det nok han du bør henvende deg til. Det viktige du må huske på er at helleristningene som er kjernen i dine henvendelser til oss ble til i en tid da verken samiskhet eller norskhet for den sak skyld var "oppfunnet". De menneskene som gjorde disse ristningene hadde sannsynligvis helt andre referanser til sin tilhørighet, og vil nok selv, om de kunne, protestere mot å bli satt i en bås som samer eller nordmenn. Det fantes ikke på den tiden! Hvordan du kan bevise at sørsamer føler tilknytning til "Norge" og "Sverige" over flere tusen år finner vi derfor ganske underlig.

Sør-Trøndelag fylkeskommunes kjennskap til sørsamer, eller mangel på sådan kan ikke vi svare for. De har den samme tilgangen til representanter ved samisk kulturminnevern, og kan derfor på egen hånd "bli opplyst" vedrørende sørsamer om de ønsker det.

Vi har ved behov både fysisk, telefonisk og elektronisk kontakt med Snåsa, og føler at det er tilfredstillende. Ved anledning samkjører vi befaringer, og møtes ved ulike anledninger i forvaltningssammenheng. Vi har også diskutert muligheten for å få tilgang til deres register, slik at også vi kan sjekke opp samiske registreringer samtidig med at vi kontrollerer øvrige kulturminner. Dette er ikke avklart enda.

Bergkunstmuseet er et kommunalt foretak. Nord-Trøndelag fylkeskommune har sakt de kan bidra med midler, og Stjørdal kommune ønsker å satse på dette som et ledd i sin kultursatsing i

kommunen i samarbeid med Vitenskapsmuseet i Trondheim. Verken Nord-Trøndelag fylkeskommune eller Samisk kulturminneråd har vært premissleverandører til dette foretak. Dersom Samisk kulturminneråd på Snåsa ønsker å engasjere seg tyngre i Bergkunstmuseet må de henvende seg til Stjørdal museum eller til Stjørdal kommune.

Som du skjønner har forvaltningen så lang ikke begått noen "forvaltningsfeil" vedrørende dette prosjektet, og det finnes dermed ikke noe grunnlag for å gå til innsigelse.

Vi oppfatter Bergkunstprosjektet som et positivt tiltak der det kan være mulig å få frem de mange aspekter rundt fenomenet helleristninger spesielt, og forhistorien generelt. Ditt engasjement viser at det er behov for et slikt forsknings- og formidlingssenter. Kanskje kan de mange osloboere som du skriver at du snakker med, komme opp dit for å lære noe mer om forhistorien de også. Dette er noe av intensjonene til Bergkunstmuseet.

Med hilsen

Eirik Solheim
konservator/arkeolog

Kopi: Samisk kulturminneråd, Snåsa
Stjørdal Museum
Stjørdal kommune
Riksantikvaren
NTNU/Vitenskapsmuseet
Miljøverndepartementet, V/K-avdelingen

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref
2002/4081

Vår ref
- K/kla
Ark:

Dato
- 9. 07. 2003

Vedrørende bygging av bergkunstmuseet, Stjørdal

Vi viser til Deres brev av 13. juni 2003 om saken.

Miljøverndepartementets ansvar er den fysiske forvaltningen av bergkunst. Fra 1991 er forvaltningsmyndigheten for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, delegert til fylkeskommunene. Når det gjelder museer, både etablering og drift, ligger dette i hovedsak innenfor Kulturdepartementets ansvarsområde. Vi ber Dem derfor rette eventuelle henvendelser om Midtnorsk Bergkunstmuseum dit. Miljøverndepartementet har ellers ingen ytterligere kommentarer i saken.

Med hilsen

Einar Holtane e.f.
avdelingsdirektør

Kari Charlotte Larsen
rådgiver

Kopi:
Riksantikvaren
Nord-Trøndelag fylkeskommune

Stjørdal kommune

Sør-Trøndelag fylkeskommune

Sametinget, Miljø- og kulturvernavdelingen, Distriktskontoret for sørsameområdet,

N-7760 Snåsa

Kulturdepartementet

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemiedigkie,
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese,
7760 Snåsa

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer herved til mitt ubesvarte brev til dere av 25.02.03: Ad «klage på vedtak om bygging av "Norsk Helleristningsmuseum"».

Jeg ønsker svar på ovenfor nevnte brev samt på følgende fire punkter:

- Nr. 1:** Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?
- Nr. 2:** Hvilke kunnskaper har Saemiedigkie om animisme som litteratur?
- Nr. 3:** I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?
- Nr. 4:** Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Kultur- og kirkedepartementet,
Pb 8030 Dep,
0030 Oslo

Ref. Miljøverndepartementet: K/kl

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer til Miljøverndepartementets brev til meg av 09.07.03 med kopi til Kulturdepartementet.

Ett av Kulturdepartementets ansvarsområder er etablering og drift av museer i Norge.

Når det gjelder etablering og drift av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Stjørdal, retter jeg herved følgende problemstillinger til Kulturdepartementet:

Nr. 1: Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?

Nr. 2: Hvilke kunnskaper har Kultur- og kirkedepartementet om animisme som litteratur?

Nr. 3: I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?

Nr. 4: Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Nord-Trøndelag fylkeskommune,
Fylkets Hus,
7735 Steinkjer

Deres ref.: 2002/03473-12 EIS

Arkiv: 135.6

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer til deres brev av 26.06.03.

Jeg føler at man er i ferd med å forstå i hjel fortiden – tiden før jernalderen. Det er i og for seg riktig at det er Samisk kulturminneverns problem at de ikke figurerer på informasjonstavler og på Internett i sakens anledning. På den måten blir en viktig forståelsesrekke satt utenfor hele museumsetableringen. Erik Solheim må være klar over at et helt folk lider under dominerende parter i Nord-Trøndelag, hvor Ntfk, mitt utsagn, er en av dem.

Kalle Sognes har skriftlig redegjort overfor meg at han ikke vil kommunisere mer med meg om Bølareinens Rike. Grunnen til at jeg trekker fram Kalle Sognes, er at han burde være velkjent for Ntfk i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum.

Det er for øvrig ikke opp til Ntfk å vurdere om det er begått forvaltningsfeil i dette prosjektet. Det blir som å sette bukken for havresekken. Min innsigelse står fremdeles ved lag.

Overfor Ntfk retter jeg herved følgende problemstillinger som jeg mener er høyst relevante sett i forhold til etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum. Med den ekspertisen i arkeologisk sammenheng Ntfk pr i dag råder over, burde nedenfor nevnte fire (4) spørsmål la seg raskt og enkelt besvare:

Nr. 1: Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?

Nr. 2: Hvilke kunnskaper har Ntfk om animisme som litteratur?

Nr. 3: I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?

Nr. 4: Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Erik Solheim bedyrer i ovenfor nevnte brev til meg at Bergkunstprosjektet er et positivt tiltak der det kan være mulig å få frem de mange aspekter rundt fenomenet helleristninger spesielt, og forhistorien generelt. Er det nok rom i dette deres prosjekt for mine herved fremsatte 4 problemstillinger? Om så, blir det enklere for meg overfor osloboerne. Kanskje det endog blir enklere å nå frem med alternativt tankegods i Nord-Trøndelag med tiden også.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet,
Pb 8013 Dep,
0030 Oslo

Deres ref.: K/kla

Vår ref.: 2002/4081

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer til deres brev av 09.07.03.

Det er ikke opp til Miljøverndepartementet å avgjøre om Miljøverndepartementet har flere kommentarer i denne saken eller ikke. Miljøverndepartementet har ansvar for den fysiske forvaltningen av bergkunst, og må således besvare de spørsmål som er relatert til akkurat dette. Hvis Miljøverndepartementet derimot ikke kan svare, bør det fysiske forvaltningsansvar herved overføres til en annen kompetent institusjon.

Til deres orientering har jeg for min del akkurat startet jakten på en annen type tolkning av Norges stolte fortid før jernalderens herkomst.

Nr. 1: Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?

Nr. 2: Hvilke kunnskaper har Miljøverndepartementet om animisme som litteratur?

Nr. 3: I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?

Nr. 4: Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Stjørdal kommune,
Pb. 133/134,
7501 Stjørdal

Deres ref.: JAM/03/01608-003/614 C56

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer til deres brev til meg av 10.06.03.

Stjørdal kommune kan sikkert eie en fysisk bygning i museal forstand, men Stjørdal kommune kan ikke påberope seg retten til å eie fortiden. Således er det heller ikke opp til Stjørdal kommune å proklamere en sak for avsluttet så lenge det finnes ubesvarte spørsmål ute i eteren. Stjørdal kommune har et ubegrenset ansvar sett i forhold til å besvare alle henvendelser i tråd med forvaltningslovens retningslinjer.

Jeg søker herved svar på følgende fire (4) problemstillinger:

- Nr. 1:** Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?
- Nr. 2:** Hvilke kunnskaper har Stjørdal kommune om animisme som litteratur?
- Nr. 3:** I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?
- Nr. 4:** Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Riksantikvaren,
Pb. 8196 Dep,
0034 Oslo

Deres ref.: 2002/203

Ark: B-382

Oslo 23.07.03

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer herved til deres brev til meg av 23.07.03 samt annen korrespondanse i sakens anledning.

Riksantikvaren er ikke ferdig med denne saken! Regner kanskje Riksantikvaren med at en søknad om dispensasjon i anledning utbygging ikke kommer?

Jeg søker herved om svar på følgende problemstillinger:

- Nr. 1:** Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?
- Nr. 2:** Hvilke kunnskaper har Riksantikvaren om animisme som litteratur?
- Nr. 3:** I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?
- Nr. 4:** Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

STJØRDAL KOMMUNE

Etat kultur, næring og plan

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud

0162 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
JAM/03/01608-014/614 C56
Bes oppgitt ved henvendelse.

Dato
25.07.03

MIDT-NORSK BERGKUNSTMUSEUM - PROSJEKTUTVIKLING - ANIMISME

Det vises til Deres brev, sist av 23.07.03.

Spørsmålene om animisme synes interessante, men antas å ha liten relevans i forhold til det stadium planene om vårt bergkunstmuseum befinner seg på.
For øvrig vises til vårt brev av 10.06.03.

Med hilsen

/Jon-A. Myrvarg
/Kultursjef

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref

Vår ref
2002/4081- K/EBB
Ark: 571

Dato

30. 07 2003

Midtnorsk bergkunstmuseum - animisme

Vi viser til deres brev av 23.07.03 vedrørende ovennevnte sak.

Forespørselen er mottatt og vil bli besvart så snart det lar seg gjøre. Saksbehandler i saken er Ronny Henriksen.

Med hilsen

Ellen Bruzelius Backer e.f.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Nord-Trøndelag fylkeskommune,
Fylkets Hus,
7735 Steinkjer

Deres ref.: 2002/03473-12 EIS

Arkiv: 135.6

Oslo 20.08.03

DET TEOLOGISKE FUNDAMENT VED BERGKUNSTMUSEET, LERFALD.

Jeg frekventerte Lerfald i sommer. En stor opplevelse med påfølgende sterke inntrykk gjorde seg gjeldende, og vil forhåpentligvis modifisere seg ytterligere i årene som kommer.

Mitt første inntrykk da jeg syklet inn på området var at det teologiske fundamentet umulig kunne være probat i den prosessen som foregår i forbindelse med etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum på Lerfald.

Et sentralt spørsmål i forbindelse med et så hellig område er tilstedeværelsen av en offerplass i tilknytning til helleristningene på Lerfald.

Nr. 1: Er det blitt avdekket en offerplass i tilknytning til helleristningene på Lerfald?

Det er velkjent at offerplasser finner sted ved så store konsentrasjoner av helleristninger. Slik jeg ser det lå offerplassen der hvor parkeringsplassen befinner seg i dag, i området ved den utplasserte søppelkassen. Det ligger ganske mye ironi i plasseringen av akkurat denne søppelkassen. Offeret de la ned i forna dager var kanskje av en annen art? Administrasjonsbygningen ved helleristningsfeltet ligger kanskje akkurat i utkanten av offerplassen.

Nr 2: Føler dere i Nttfk at det religiøse aspekt er godt nok ivaretatt ved helleristningsfeltet på Lerfald?

Hvis man virkelig mener noe seriøst med dette deres prosjekt burde slike problemstillinger bli viet betydelig større oppmerksomhet i tiden som kommer.

Jeg mener organiseringen av Midtnorsk Bergkunstmuseums fysiske attributter slik de er i dag langt overskrider grensen for hva man kan karakterisere som blasfemi. Jeg har følgelig en formening om at det er begått særdeles dårlig og forhastet teologisk grunnarbeid i planleggingen av Midtnorsk Bergkunstmuseum. Med en slik planløsning vil man aldri komme i nærheten av hva som rørte seg bak de indre gemakker i svunnen tid. Kanskje det er nettopp det som er meningen?

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet
Kulturdepartementet
Stjørdal kommune
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Nord-Trøndelag fylkeskommune,
Fylkets Hus,
7735 Steinkjer

Deres ref.: 2002/03473-12 EIS

Arkiv: 135.6

Oslo 20.08.03

AD BØLAREIN OG MØLLEHJUL.

«Det viktige du må huske på er at helleristningene som er kjernen i dine henvendelser til oss ble til i en tid da verken samiskhet eller norskhet for den saks skyld var "oppfunnet". De menneskene som gjorde disse ristningene hadde sannsynligvis helt andre referanser til sin tilhørighet, og vil nok selv, om de kunne, protestere mot å bli satt i bås som samer eller nordmenn. Det fantes ikke på den tiden!»

Den Hvite Mannen har her dobbeltsikret seg. Ikke var det samer og ikke var det nordmenn. Da kan man liksom ture frem i den farten man selv ønsker.

På min sykkelstur i sommer stakk jeg innom Bølareinen for å få den nødvendige styrken til resten av turen. Det tok ikke lang tid før alle mine tanker ble most under møllehjulet som lå der.

Nr. 1: I og med at norskhet ikke var "oppfunnet" i den aktuelle helleristningstiden, hvorfor i all verden ligger det da et norsk møllhjul der hvor det etter all sannsynlighet lå en offerplass i svunnen tid?

Nr. 2: I og med at det, etter deres syn, verken kan ha vært samer eller nordmenn tilstede i den aktuelle helleristningstiden, og med det faktum at det er plassert et norsk møllehjul ved Bølareinen, hvorfor er det da ikke nevnt med ett eneste ord at sørsamene har drevet med tamrein i det samme området i flere hundre år?

Gad vite hva slags respons Saemiedigkie på Snåsa hadde fått hvis de hadde ytret seg som motstander av utplassering av et norsk møllehjul ved Bølareinen på samme tid som deres egen flere hundre år gamle tamreintradisjon ikke blir eksponert i det hele tatt.

Sørsamene drukner ganske visst i mektige allianser hvor skogeierforeningene er en av mange interessenter.

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet
Kulturdepartementet
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese

SAKSBEHANDLER
Inger-Marie Olsrud
DERES REF.

VÅR REF.
2002/203 imo
Ark. B-382

INNVALGSTELEFON
22 94 04 54
DERES DATO
23.07.2003
VÅR DATO

TELEFAKS
22 94 04 05

21 AUG. 2003

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME

Vi viser til Deres brev datert 23. juli 2003.

Riksantikvaren meddelte i vårt brev datert 23. april 2003 at vi ikke er part i saken før det eventuelt foreligger en søknad om dispensasjon. Det har så langt ikke kommet noen slik søknad, og Riksantikvaren har dermed ingenting nytt å meddele i saken.

Når det gjelder Deres spørsmål om animisme med mer, viser vi også her til tidligere svar der vi påpeker at slike spørsmål ikke hører inn under Riksantikvarens ansvarsområde.

Vennlig hilsen

Harald Ibenholt (e.f.)
seksjonssjef

Inger-Marie Olsrud

I BEGYNNELSEN...

Moder Jord blottet sitt bryst for sine barn slik at de kunne die henne og stille sulten i hennes skjød. Moder Jords omskiftende linjer dannet grunnlaget for mennesket til å forstå – å være i en pakt. Moder Jord, det mest autoritative vesen av alle, upåvirkelig av alt jordisk, kler seg etter årstiden og bestemmer delvis selv, som del i en mye større universell, overmenneskelig pakt, hvordan årstiden skal utarte seg samt i hvilken drakt hun skal ikle seg. Menneskene lærte seg hennes lunefullhet og fant tonen med henne i ærbødig og ydmyk respekt. Mennesket lærte seg hennes mangslungne tegn og opprettet etter hvert kommunikasjon med Moder Jord – på hennes egne premisser.

Vinden temmet man ikke, men leste den. I stedet for å trosse, smøg man seg liksom med. Solskiven på himmelen befølte Moder Jord med sine livgivende stråler og ga Henne puls. Dag og natt i et evig kretsløp hvor mennesket fant nåde og harmoni i og med hverandre. Et kulturlandskap i begynnelsen gav seg selv. Mennesket behøvde ikke opparbeide noe kulturlandskap fordi naturens formfullendthet ga mennesket det det begjærte, og vel så det. Man levde et område uten å sette nevneverdige spor. Hvert landskap etter behov. Kanskje var det slik som med sørsamenes gåetie: at gåetie ikke blir restaurert, snarere bygger man en ny. Man lever på en måte sitt husvære ut. Ofte var det kun et ildsted som vitnet om menneskelig, fysisk aktivitet i et naturens kulturlandskap. Til gjengjeld var ildstedet i seg selv litterært. Det røpet, ved sin utforming, hvem som hadde vært der når, og hvorfor. Ildstedet var som en litterær signatur som røpet formålet med oppholdet gjennom blant annet ved dets plassering i naturens omgivelser. I tillegg, etter sørsamisk førkristen tradisjon, hadde en av de mest kraftfulle gudene sitt tilhold under aernie (ildstedet). Av denne enkle grunn vegrer enkelte sørsamer jeg har snakket med seg til å brenne for eksempel plastikk på bålet. Samvittigheten gnager i sjelen og man føler seg på en måte som en sviker. Akkurat denne kjensgjerning, tett i følge med svært mange andre tilsvarende kjensgjerninger, er blitt kraftig diskriminert av Den Hvite Mannen. Svaret lå i naturens eget tid-rom.

Mennesket i symbiose med kreftene i naturen, i visshet om Moder Jords ubestridelige innerste sjel og vesen, var en garantist for harmoni i en sameksistens. Også menneskene imellom. Livet med Moder Jord som en grenseløs, levende, besjelet organisme, var kontraktsfestet. Mennesket tilegnet seg Moder Jords visdom gjennom kontemplasjon og i stille, ydmyk beundring. Linjene i kontrakten var absolutte i den forstand at Moder Jord intet kunne, ei heller ikke ønsket, en førstehånds innblanding i menneskenes gjøren og laden. Alt var tuftet på tillit og menneskets evner for læring økte proporsjonalt med en avholden og nøktern livsførsel – innenfor rammer satt av Moder Jord som autoritært vesen. I Moder Jords eget kontinuum ble det lagt opp til at Hennes barn skulle være livsbejaende. Dette var et godt utgangspunkt for menneskets videre ferd etter avsluttet tjeneste hos Henne – inn i en ny... Den aller største forskjellen på den kristne og den animistiske trosoppfatning mener jeg kan spores direkte til Gud selv. KRL-faget på skolen er en av årsakene til at barnas umyndighet blir forlenget unødvendig. Likevel finnes det glimt av lyspunkter. En kjei tiendeklasse skulle redegjøre for hva de ville med KRL-faget det siste året på ungdomsskolen, samt gi en beskrivelse på hva religion og Gud var for noe. En jente mente at Gud ble til inne i hodet. Hun uttrykte noe jeg håpet var til stede inne i hodene på tiendeklassinger – om enn i noen hoder. Jeg ba henne tenke videre på denne problemstillingen så lenge. Alt blir bedre hvis det får anledning til å modnes ytterligere en stund. Her kan jeg redegjøre for hva jeg har tenkt å snakke videre med vedkommende jente om. Den kristne Gud mener jeg er menneskeskapt (av Den Hvite Mannen). Tror man ikke på den kristne Gud blir det underforstått det samme som at man er en sviker både overfor seg selv og sitt eget folk. Den animistiske Gud, derimot, er i naturen og i universet. Et svik her blir det samme som at man forfekter å skulle være Moder

Jords overformynder; å ta seg til rette i naturen på en slik måte at man selv en vakker dag føler seg sveket av Moder Jord. Den Hvite Mannen har tinglyst Moder Jord og kjøpt Henne opp bit for bit. Bibelen og de ti bud er Guds eget ord – legemliggjort av Den Hvite Mannen. Helleristninger er også Guds eget ord, men forskjellen er at det i dette tilfellet er snakk om den animistiske Gud – legemliggjort av den sørsamiske nåejtie. Pergamentet nåejtie brukte var også forskjellig fra Den Hvite Mannens: glatte bergflater i Moder Jords egen katedral. Eiendomsbesittelse, men ikke miljøvern (hvis det ikke er økonomisk regningssvarende). Dette er en kombinasjon som sitter veldig langt inne hos verdens urfolk.

Den Hvite Mannen må legge til grunn en guddommelig, materialistisk arkitektur for å skape presedens for hva som egentlig er hellig. Kirkebygg, malerier, musikk – alt en inngripen for å skaffe kontroll, makt, posisjon i et hierarkisk system med mennesket på toppen. Animistisk sett har Moder Jord fra naturens side lagt til rette for katedralenes utseende og beliggenhet. Ingen vits å gjøre noe bedre som i utgangspunktet er fullkomment.

Det å selv skulle lære seg Moder Jords litterære uttrykksformer er en ting, noe ganske annet var det å skulle formidle kunnskapen videre rent pedagogisk sett til kommende generasjoner. Formene naturen hadde: vind, sol, bølgene på vannet, daler, viker, vidder, skog, fjell, trær, fisk, dyr, torden, lyn, lysfenomener, jordskjelv; alt sammen rettferdiggjort gjennom sin eksistens i et evig kretsløp med mennesket som part. Menneskets rolle som tenkende individ kan ha vært som eksekutor hva gjelder tilegnet kunnskap fra de jordiske og overjordiske guder – til gangs for det levende liv som en helhet. At mennesket var til *for* naturen, innordnet, den som var satt til å skulle forstå universelle sammenhenger og nødvendigheten av helheten for å kunne bli lærd. Mennesket som intellektuelt vesen skulle i større og større grad etter hvert som tiden kom, forvalte Moder Jords ressurser til beste for en uendelig helhet hvor mennesket med visshet måtte underkaste seg krefter mye større enn det selv, men som selv skulle kunne tilegne seg denne universelle kraften gjennom korrekt livsførsel og lytefri samvittighet.

Mennesket lærte seg å lese Moder Jord som en åpen bok og fant i *sitt* kulturlandskap ingen behov for å gjøre de helt store forandringer på noe som i utgangspunktet var fullkomment. Man var i moderne arkitektonisk forstand uavhengig i bosituasjon, arbeidssituasjon og i religiøse så vel som i rekreasjonssammenhenger. Moder Jord som materialforvalter sørget for det man trengte i enhver situasjon. Det ble bygget innenfor naturgitte rammer, på naturgitte steder. De naturgitte forutsetninger var selve arkitekturen for hvilke menneskelige aktiviteter som fant sted. Ikke alle steder egnet seg som boplass, ikke alle steder egnet seg som offerplass. De forskjellige dyrene fant sine differensierte revirer og ikke all vegetasjon fant grobunn over alt. Noen steder paret dyrene seg, andre steder kalvet de. De naturgitte forutsetningene satte så vel begrensinger som muligheter. Gjerne til samme tid og ved samme sted årvisst, men kanskje med forskjell på grunn av endringer i klimaet. Slik kunne naturen forandre seg og utvikle seg samtidig som at mennesket skulle forstå gjennom observasjon og erfaring.

Mennesket formet kanskje sine første bruksgjenstander ved å lese naturens særegenheter. Så kunne man i sin tur også lese selve gjenstanden for herved å danne seg et litterært bilde av hvem som hadde laget den, og under hvilke naturgitte forhold vedkommende utøver levde under. En slags signatur, men med mye større litterær betydning. Etter hvert som mer avansert ornering kom kunne man i tillegg lese slektsmessig tilhørighet, familieforhold, boforhold, hvor mange barn, hvem de var i slekt med osv. Selv den enkleste ornamentikk satt i system kan si ufattelig mye om medmenneskelige relasjoner. Streker, prikker, sikkssakkmønster og bølger satt i system er som personlig litterær legitimering å regne.

Disse første gjenstander var som litterære kommunikasjonsformer blant annet i forbindelse med jakt, fangst, forfengeligheit, familiær tilhørighet, animistisk teologisk sakralisering, kunstnerisk pasjon, funksjonell nytteverdi... Praktfulle flintdolker og blankpolerte skafthulløkser har man kategorisert under stridsøkskulturen. På en måte kan denne kategoriseringen kanskje være fornuftig, men heller som stridsvåpen mot en annen kopi i metall – brukt av et helt annet folk. En animistisk bronsealderelite ville vise sin overlegenhet mot et annet folk som brukte sine våpen i en maktkamp. Tilsvarende våpen i stein var et litterært budskap som tilsynelagte overmåte kraft. Flintdolker er fullstendig ubrukelige i konvensjonell krigføring, men i kamp for å bevise mental kraft og religiøs overlegenhet, fungerer slike våpen perfekt. Differensierte utforming av steinredskaper kan sammenstilles med differensierte dialekter innenfor den samme språkgruppen.

Parallelt med at nytterredskapene mer og mer skiftet karakter/videreutviklet seg til redskaper i produksjonsøyemed, la Moder Jord sitt skjød helt åpent for mennesket. Hun sådde i sin tur et frø av begjær i den aller helligste og mest fruktbare lunden. Her rådet en ubegrenset og stabil fruktbarhet og var således underlagt streng animistisk teologisk autorisasjon – en kilde mennesket kunne øse av i utrensmål.

Kriteriet for bruken av produksjonsredskapene i overgangsfasen steinalder/bronsealder i Norden var soleklar: med kraft skulle man nedlegge sitt offer i takknemlig ydmykhet overfor Moder Jords raushet. Pakten ble sikret ved gjensidighet mellom mennesket og en fruktbar, innhøstningsklar grøde. Alt som mennesket trengte kom mennesket i hende. Det eneste mennesket trengte å gjøre, var å gjøre det hele riktig.

Ville man høste av Moder Jords overflod, måtte man spørre først. Dette kaller man med et enkelt ord for samvittighet. Først måtte man sørge for at man hadde gjort seg fortjent til innhøstingen. Nedleggelse av offer etter animistisk tradisjon skjedde i respekt for det man allerede hadde fått av Moder Jord. For at man skulle lykkes ved neste innhøsting visste man hele tiden hva man skulle ta ut når, hvor, på hvilken måte osv. Samvittighetspakten mellom mennesket og Moder Jord var kraftfull og ubønnhørlig. Den kunne ikke rokkes ved. Den var endelig.

Akademia har satt seg selv i en slags ynkelig formynderrolle overfor Moder Jord. I et hierarkisk totalitært rangsystem avgjøres det hvorvidt man har peiling eller ikke. Jordnærhet er ikke et av kriteriene for en dypere forståelse for at alt liv på jorden ikke er fullstendig tilfeldig, snarere til gangs for helheten. Vi er som fanget i Albert Einsteins relativitetsfengsel hvor begrensningene råder grunnen. Vi har for lengst akseptert at lysets hastighet er et ultimatum på tross av viten om at tvillingfotonenes vei bort fra hverandre ut i universet responderer på hverandres bevegelser – uavhengig avstanden mellom dem. Et øyeblikk er også ganske raskt. Vi klarer knapt å måle tiden fra vi åpner øynene til vi ser det aller ytterste lysende himmellegemet. Vi kan hvis vi vil! Forskere kiver seg imellom for å bli de første til å falsifisere Albert Einsteins ekte eksperiment. Det er ikke godt å si hva som får voksne personer til å involvere seg i slike bagateller. Ser man for eksempel ut over en stjerneklar nattehimmel, er man plutselig et offer for gammel utrangert vitenskap. Stjernehimmelen er en fiksjon og kun et bevis for hvordan det har sett ut for lenge siden: avhengig av avstanden himmellegemene måtte ha fra jorden. Lyset, og herved forandringen, synliggjøres for oss vanlig dødelige om noen millioner år. Kanskje det er i dette tid-rommet nåetien opererte – i sine oversanselige reiser? Nåetie, den optimale menneskelige kognisjon. Sansetolkningens mester med autonom funksjon; ingen andre enn nåetie kunne overta den funksjonen å gjøre verden dannende for allmuen. Nåeties rolle sett gjennom et slikt perspektiv besto i gjennom sin person å representere formidlingen mellom gudene og allmuen – å fungere som et slags filter – samt drive intensjonell undervisning ved tavla – helleristningsfeltet.

Vitenskapsfolk vet best. Det som ikke er bevist, eksisterer i realiteten ikke. Det blir nesten som å fornekte sin egen eksistens her på jorden. Animistisk sett blir det annerledes. Her blir det snarere at alt finnes: det er opp til oss å finne det ut ved å bli lærd. Da må man kunne lese Moder Jord og universet som en åpen bok rent litterært sett. Fornekte menneskene seg rollen som ydmyk forvalter av naturen, men heller tar på seg rollen som overformynder, vil Moder Jord kvittere på sin særegne måte; eiendomsbesittelse fører menneskene inn i bitterhet, ærgjerrighet, mistenksomhet, gjerrighet, innesluttethet, ensomhet, griskhet, melankoli... Eiendomsbesittelse, spesielt i utmark, må fortone seg som et problem for sørsamer. I utgangspunktet skal det ikke være mulig å kjøpe naturen med penger, for så å eie den. Det må nesten fortone seg som samtidig å eie en del av sørsamens egen personlighet, for så å skalte og valte med den etter behov.

Urfolks eget forhold til Moder Jord som et besjelet guddommelig vesen blir latterliggjort av akademikere og avfeid som føleri og mykhet. Urfolks egen religiøse oppfatning kommer tilsynelatende til kort stilt overfor Den Hvite Mannens antropoteistiske verdigrunnlag: ingen over – ingen ved siden! Den Hvite Mannen har utdannet seg til urfolk på universiteter og høyskoler, og dikterer aksiomatisk løsningen som fører det sanne urfolk i forlegenhet. Indignert står urfolket tilbake, tvunget til taushet av vitenskapsfolk som aldri har turt å stå naken foran forsamlingen og besvare kontroversielle spørsmål. Vitenskapsfolk fornekte kanskje sine drømmer også – fordi de ikke kan gripe fatt i dem med sine bare hender, legge dem under lupen og analysere dem ned til den minste erkjennelse, for så å legge frem for sin allmue en doktoravhandling som også omfatter kollegers drømmer. Hva de imidlertid ikke kan fornekte er aborigines walkabout i den australske ørken. Aborigines bruk av telepati er uomtvistelig. Andre "uforklarlige" ting er sannheten om fuglenes trekkemønster. Uavhengig av hverandre kan de forskjellige kullene finne "hjem" over enorme avstander. Uten mulighet for menneskelig kommunikasjon kan enkelte fuglearter finne veien selv om det nye årskullet aldri tidligere har vært på bestemmelsesstedet hundrevis av mil unna. Det er ikke alltid det nye kullet kan dra nytte av foreldrenes stedsans. Laksens vandring er et annet dilemma som forskere ikke vet nærmere beskjed om. Rent umiddelbart virker det ganske uvirkelig det hele, men faktum er at laksen finner veien tilbake til sin fødeelv etter flere års vandring til havs. Kan man legge animisme til grunn for å forklare slike fenomener?

Forskningens mangehodete uvesen tar utgangspunkt i løsninger som fremmer overopphøyet status i et hierarkisk meningsdiktatur. Det finnes imidlertid en liten trøst: det fantes ikke universiteter i forna dager. Da måtte man pedagogisk utdanne seg etter de samme prinsipper som vitenskapsfolk i dag fornekte. Hvor kommer egentlig vitenskapen fra, om ikke fra en urtanke og common sense? Det fantes ikke noe som het "moderne vitenskap" i steinalder og bronsealder. For så vidt ikke i jernalder og vikingtid heller. Kanskje selve vitenskapen oppsto den dagen man opphøyde seg selv til guder – også i levende live? I så fall er hele vitenskapen tuftet på et mindreverdighetskompleks sett i forhold til mennesker som, til tross for andres grådighet og maktbegjær, klarer å fungere som privilegerte med indre ro i sin sjel. En indre ro som lar andre få leve sitt eget liv som de vil – samme hvor uenige de enn måtte være. Fri for misunnelse og mistro overfor andres materielle livssituasjon. Så fri at de blir mistenkeliggjort og uthengt som moralister og uredelige. Vi kan på sett og vis takke vitenskapsfolkene selv for at common sense er blitt mindreverdige. I et meningsdiktatur blir felles kunnskap og holdninger, felles evner og sunt bondevett lite vektlagt i vitenskapelig sammenheng. Vanlige folk som utmerket klarer seg uten vitenskapsprofetier blir umyndiggjort og gjort til slaver av bedrevitere, og blir herved satt ut av stand til å kunne tenke selvstendige tanker og ta egne avgjørelser. Parallelt med dette blir vi tutet ørene fulle av all reklamen som flommer inn over oss. Også i denne sammenhengen blir vi gjort til slaver i et kommersialisert meningsdiktatur. Sier man i mot og kommer med kritikk risikerer man straffeforfølgelse og utestenging.

Innenfor vitenskapen finnes det ingen sjel, og lenge så det stygt ut for kvinnen også. Hun hadde heller ingen sjel hvis man legger til grunn hva deres menn sa for noen år siden.

Den virkelig store prøvelsen Mennesket ble utsatt for var da mennesket videreutviklet sine jaktredskaper til jordbruksredskaper. Produksjon av mat i tillegg til Moder Jords eget fremsatte matfat, bød på utfordringer som menneskeheten aldri før er blitt stilt overfor. Moder Jord åpnet sitt skjød helt og fullt og lot menneskene inn. Fristelsene var bortimot utålelige, og bare de med mest kraft og innsikt fikk anledning til å være pedagoger for allmuen og føre sitt folk trygt igjennom et farlig farvann.

En fare truet – det iskalde jernet. Mennesket trengte seg dypest inn og forsynte seg med grådighet av Moder Jords aller beste varer og ble smittet av samvittighetsnag. På uforklarlig vis forandret mennesket karakter fra det å observere et folk som i årtusener hadde levd i harmoni med seg selv og naturen, til det å med makt ta seg til rette med et umettelig begjær. Det nye folket begynte å sette en pris på Moder Jord, lage grenser og sette opp stengsler. I stedet for å erkjenne griskhet og grådighet, bygde Den Hvite Mannen i stedet opp et mentalt forsvarsverk. Dette kan flørklare hvorfor de fysiske forsvarsverkene først kom i jernalderen. Før dette trengte man ikke slikt. Fra å leve av jakt og fangst i steinalderen, til økologisk, ekstensivt jordbruk i bronsealderen, så det sørsamiske folket at det hele raste sammen ved en tilfældighet: **jernet**. Den Hvite Mannen hadde ikke sjanse mot et sterkt sørsamisk urfolk før de fikk jernredskapet mellom hendene sine. Med makt tok Den Hvite Mannen over en bløtaktig driftsform, la ned sitt offer og forlangte gode avlinger og økt fruktbarhet.

Den Hvite Mannen fikk alt gratis ved å annektere "Norge" i jernalderens spede begynnelse. Eminente sørsamiske båtbyggertradisjoner helt tilbake fra steinaldermenneskenes overfart fra/til Nordsjøfastlandet via bronsealderens mer avanserte teknikker, dannet grunnlaget for de mye senere vikingers sjødyktige, seilførende båter. Et blomstrende samfunn med arketypiske håndverkstradisjoner. Fruktbare kvinner. Et særdeles oppegående ekstensivt jordbruk som med enkle midler ble gjort intensivt. Møte med et mektig sørsamisk bronsealderfolk måtte fortone seg som en okkupasjon uten større dramatikk. Et sørsamisk bronsealderfolk som førte en delvis ikkevoldelig/ikkeangrepslinje, ble tatt på sengen. Med det iskalde jernet i Den Hvite Mannens hånd var det naivt å tro at kraften skulle klare å stå imot makten der og da.

Matproduksjon må regnes som et av de første virkemidler for å tilrive seg makt – legge andre folk og folkeslag under seg. De som sitter med makt arbeider sjelden selv. Til fysisk arbeid trengs slaver – mange slaver. Moder Jord la ingen begrensninger på hvordan hun skulle beskattes. Alt ble bare lagt til rette. Mennesket skulle, etter lang sameksistens, med egen samvittighet, gjøre hva de var satt til å gjøre – uavhengig av hva andre måtte mene om det: ansvar for egen handling. Sterke personligheter jeg er i kontakt med karakteriserer det som skjer med Moder Jord i dag som en voldtekt. Det har tatt meg flere år å sette meg inn i hva de egentlig mener med et slikt utsagn. Nå virker denne karakteristikken som helt logisk på meg også, og jeg er blitt frimodig nok til å bruke disse tankene videre inn i mitt livsløp – mot noe jeg også føler er en voldtekt. Vi har ikke klart å underkaste oss kreftene i naturen. I stedet bryter vi hele tiden imot i et fånyttets forsøk på å få kontroll over Moder Jord. Koste hva det koste vil, om så med prisen av menneskeliv.

Det er noe naturstridig med kultursporene Den Hvite Mannen setter igjen etter seg. De strider liksom imot naturens egne krefter ved at de gror igjen. Så langt har vi strekt oss at vi har inntatt en selvpålagt rolle som jordas og verdens beskytter. Det er liksom vi som skal redde jorda fra undergang. Midt under denne påståtte voldtekten har vi, etter mitt syn, pådratt oss en sur en. Under akten med Moder Jord har det svartnet for øynene våre. Hun lar Den Hvite Mannen pruste seg ferdig og legger siden inn det avgjørende støtet. Moder Jord klarer seg utmerket uten vår hjelp. Det er ikke jorden vi ødelegger, vi utrydder oss selv ved vår egen tåpelige adferd. Genforskere skrider til sitt verk underforstått at de vil redde verden. At deres

forskning er økonomisk bundet opp, reflekterer de ikke over i ett sekund. De reflekterer heller ikke over det faktum at vi ikke har kartlagt mer enn en liten brøkdel av alt levende liv på jorden, herunder også forståelse av/for Moder Jords egen genetiske oppbygging og Hennes egen genetiske spleising. Mens vi sliter med at folk skal redusere bilbruken sin, produserer vi flere kriger. Verdens militære uvesens bruk av drivstoff teller liksom ikke med i CO₂-regnskapet, og har liksom ingen innvirkning på den såkalte drivhuseffekten. I Vesten blir så mye som 30 % av all ferskmat kastet på grunn av sløsing. I Norge alene tilsvarer dette i dag 500.000 tonn med spiselig mat! I Amerika kastes all ferskmat som nærmer seg et par uker før siste forbruksdag. Folk vil ikke ta sjansen på å bli syke av fordervet mat. Denne trenden arver vi uten blygsel fra amerikanerne.

Vitenskapsfolk postulerer økologisk katastrofe når vannet flommer over byer, bebyggelse og infrastruktur. Slik jeg ser det dreier det hele seg om en *kulturell* katastrofe. Kulturspor blir visket ut over natten etter naturens nådeløse herjing. Hva kan vel vi mennesker stille opp mot slike krefter? Det skal ikke mer til enn et jordskjelv før enn noen av verdens største byer er utradert fra kartet. Hvordan kan vi egentlig forhindre slikt?

Det har oppstått en komisk situasjon. På den ene siden innrømmer Den Hvite Mannen at hans livsførsel er i ferd med å utslette alt livet på jorden. Han forbruker mer enn det som blir betraktet som bærekraftig utvikling, og faren er til stede for at vi overlater en utarmet Moder Jord til våre barn. På den andre siden har vi på en måte akseptert at den samme Hvite Mannen selv har tatt på seg ansvaret for å skulle redde alle mennesker og alt liv på den samme jorda. Andre blir dratt med ned i det samme mørke hull av samvittighetskval sammen med Den Hvite Mannen – til en verden kun fylt av myter som den eneste form for sannhet. Her blir vi møtt av skumle troll og huldre i en herlig smørje melankoli og arvesynd. På samme tid er Den Hvite Mannen sykkelig opptatt av å bli sett av alle andre. Eksteriøret skal legitimere et formål som i realiteten blir styrt av en motsatt indre agenda.

Moder Jord har stått overfor verre utfordringer enn Den Hvite Mannens begjær, men Den Hvite Mannen møter seg selv i døren i sin griskhet etter mer goder fra Moder Jord.

Kanskje et mer utstrakt samarbeid med verdens urfolk ville avhjelpe litt på den situasjonen Den Hvite Mannen har ført seg selv og alle andre inn i? Kanskje vi endog har noe å lære av vårt eget sørsamiske urfolk?

Helleristninger og ornamentikk som idiommer kan litterært lede oss inn i en animistisk religiøs verdensanskelse. En verden fylt av mening – uten et begrep om djevel og helvete. I en animistisk trosbekjennelse finnes det ingen djevel. Det var Den Hvite Mannen som brakte med seg denne eiendommeligheten. Han har påført en hel verden en tro på et djevlesk helvete som konsekvens hvis vi bryter med gjeldende normer. Bronsealderen blir av profilerte arkeologiprofessorer karakterisert som “den unyttige tiden”. De fatter ikke poenget med offergaver i ødselhet. Gaver som overgår alt annet i religiøs sammenheng. Alt fra bronselurer via vakkert ornert smedkunst til skafthulløkser og flintdolker ble lagt oppå myra, i ura, i grunnvannskilder, på flatmark...

Bronsealderfolket gjorde selvfølgelig slikt kun fordi de var ydmyke sett i forhold til hva Moder Jord raust hadde gitt dem i forkant. På denne måten opprettholdt mennesket sin samvittighet, samt la noe på vektskålen slik at man opprettholdt likevekt overfor Henne som autoritært, besjelet vesen. Det beste fra Moder Jord kvitterte mennesket med det beste de selv kunne fremskaffe håndverksmessig sett. Dette var/er den beste metode for å stagge grådighet og begjær på. Ønsket man seg beskjed var eneste løsningen å gjøre tingene samvittighetsfullt 100 %. Klarte man seg uten grådighet, begjær og løgn ble drøm til virkelighet av seg selv.

Bronsealderen og steinalderen – den eteriske tidsalder. Da var eteren fri for dagens maktsyke mediemoguler som forfekter ytringsfrihet og demokratiske spilleregler i Mammons navn. Nå er det kun anledning til å ytre seg med, ytrer man seg mot det etablerte blir man i beste fall

skjøvet ut i det ytterste mørke. I verste fall blir man dømt for injurierende virksomhet og erklært fredløs og som sviker. I en totalitær reklame- og medie verden er det strengt forbudt med motreklame og kildekritikk.

Det mondene sørsamiske folket i bronsealderen vokste ut av pasjonerte likesinnede i steinalderen. Et pedagogisk grep i mesterklassen i steinalderen satte premissene for deres etterkommere – bronsealderfolket. Nedarvet animisme gjennom tusenvis av år, helt siden siste istid, ble ført helt frem av den teologiske elite som, naturvitenskapelig sett, sikkert hadde fått oss i dag til å blekne hvis vi hadde skjönt det hele fullt ut. Håndverkerne i den eteriske tidsalder overgår vår egen fatteevne hva profesjonalitet angår. Stein- og bronsesmedene i denne tiden la listen for tilvirkning og utforming så høyt at vi i vår egen tidsalder knapt klarer det samme med vår tilgang på verktøy. Alt de utformet hørte på en måte en annen dimensjon til – det menneskelige nådde liksom ikke opp i den komplekse kosmiske sammenheng. Allikevel var menneskets rolle i Moder Jords skjød av uvurderlig betydning. Som den lærde skulle mennesket vise veien, forklare kosmiske sammenhenger, være spåmann, åndelig leder, lege og pedagog. Oppgavene bestod i å reise i det oversanselige, skaffe rede for hva gudene ville, sørge for kontakt med gudene og sørge for det rette offer, reise til dødsriket for konsulting, helbrede syke og lage medisin, ha ansvar for hellige handlinger, skaffe visshet om fremtiden og se bakover i tiden for å gjøre rede, kjenne til alle de hemmelige og "mystiske" ritualer i forbindelse med bjørnejakten m.m. Kort sagt: mennesket skulle skaffe seg visshet og bli lærd.

Jeg mener jeg har funnet en ledetråd mot skriftspråkets herkomst i museet til Saemien Sijte på Snåsa. Midt på gulvet, på sokkel inne i en glassmonter, står en særdeles vakkert utformet krukke av teger med lokk. Tegerarbeid og kurvfletting er lite påaktede termer innenfor Den Hvite Mannens egen terminologi. Disse to termer blir i svært liten grad omtalt generelt, og spesielt med tanke på mulig litterær betydning i legitimeringssammenheng og som kommunikasjonsform. Den Hvite Mannens fokus er mot gjenkjennelige arbeidsredskaper som skaper vannblemmer, svette og kulturspor. Kurvflettede produkter lager ikke de samme sporene som en plog, men er veldig til stede innen keramikken. En naturlig forlengelse av en flettet kurv/krukke, er nettopp en keramisk krukke. Flettverk som forskaling for leire og som litterært dannelsesprosjekt. Moder Jords eget initial; formene naturen hadde: vind, sol, bølgene på vannet..., dannet grunnlaget for mønsteret i flettverk som i sin tur ble tolkningsgrunnlag mennesker imellom samt konvensjonal legitimering. Formen flettverket fikk kunne i første instans danne grunnlag for andre til å forstå geografisk tilhørighet. Mer avanserte arbeider kunne danne grunnlag for mer spesifisering helt ned til personnivå. I nyere tid er osteformene i museet til Saemien Sijte et slående eksempel på akkurat dette med personlig legitimering. Utseende i kombinasjon med smaken på osten, satte en i stand til å lese hele prosessen frem til ferdig produkt. Moder Jords initial, formene flettverk og tauverk ga, kunne like gjerne ha dannet grunnlaget for de første strekene ment som kommunikasjon. Sikksakk-mønster, bølger, trekanter, vinkler, streker m.m., mener jeg er en logisk start på prosessen frem mot et fullverdig skriftspråk. Kan man således hevde at døde ting har en sjel? Hvor hadde egentlig sørsamene som eget folk stått i dag uten alle disse gjenstandene som blant annet forefinnes ved Saemien Sijte? Sørsamene selv hevder å kunne lese ornamentikken og i sitt stille sinn danne seg et bilde av forfatteren og håndverkeren. Jeg for min del har en kaffekopp laget av en kåte for over tjue år siden. Den har fulgt meg som en skygge hele tiden og har på en måte geleidet meg frem til der jeg befinner meg i dag. Hvis det var noe jeg aller helst ikke ville kvitte meg med, var det akkurat denne kaffekoppen. Jeg hengte den over arbeidsbenken min og har funnet meg en ny. Forhåpentligvis vil sistnevnte geleide meg videre inn i det ulendte terrenget som ligger foran meg. Det er en hårfin balansegang sørsamene foretar seg hvis de forkaster døde ting som sjelsløse. Utvalgsmetoden må være subjektiv og

godt fundert for å unngå å komme i en identitetskrise. Dessuten er gjenstander med sjel en viktig primærkilde i en dypere forståelse av hva nasjonsbygging i realiteten dreier seg om. Også duodji utviklet av sørsamene selv. I den grad Den Hvite Mannen har tatt seg bryet med en vurdering av sørsamenes duodji må dette bli å betrakte som en sekundærkilde, og herved av sekundær betydning. I kildekritisk arbeid kan det være nyttig å stille følgende spørsmål: Når er det ekstra fristende for en person å snakke usant? Svaret er selvsagt: når vi er sterkt engasjert i en sak, og når risikoen for å bli avslørt er liten...

Frem til nå har man vektlagt funksjonalitet, som vevde tepper, i tolkningen av helleristninger i for eksempel steinkister. Her må man i større grad tenke litterært for å kunne forstå budskapet. Avansert ornamentikk i bronsealder mener jeg er en litterær overlevering som sier alt om vedkommende person, samt om en religiøs bekjennelse. Videre kan man saktens spekulere over runenes herkomst. Min særdeles kontroversielle hypotese går ut på at runene går over samme lest som helleristninger, runebommer, ornamentikk i steinkister, ditto på gjenstander: nemlig en typisk sørsamisk kommunikasjonsform i et progressivt utviklingsløp. Runene mener jeg er som naturlig konsekvens av animistisk tilnærming til Moder Jord. De som seriøst ikke tåler en slik diskusjon vil selvfølgelig heller ikke tåle en tilsvarende diskusjon om Voluspå og tilsvarende diktsykluser. Enkelte hevder at Voluspå kan ha blitt til hos ladejarlene i Trøndelag eller Hålogaland. Dette er som kjent midt i det sørsamiske kjerneområdet. Kan man trygt si at ladejarlene befattet seg personlig med skaldediktningen, eller er muligheten til stede for at det hele ble satt i tanken av skaldene, som i sin tur var sørsamer? Ladejarlenes maktbegjær satte ganske sikkert en effektiv bremse for intellektuell tankevirksomhet som den skaldene fremførte. Skaldene lå alltid farlig nær grensen til å måtte bøte med livet for sine utsagn. Med kløkt og kraft geleidet skaldene seg inn i storfolkenes maktstruktur via aforismer og idiommer.

I samme åndedrag mener jeg at norrøn mytologi er en ren initiasjon: fra sørsamisk animistisk verdensanskuelse sublimert til Den Hvite Mannens antropoteistiske norrøne myteomspundne overbevisning. Det gikk fra det at mennesket skulle innordne seg naturen til at Den Hvite Mannen skulle innordne alt inn under seg selv.

Kan man tenke uten språk? Hvis man er i stand til å lese naturen som en åpen bok, mener jeg man kan befinne seg i en slags glidebane frem til hva man kan kalle sitt eget personlige talespråk. Det er for eksempel meget stor forskjell på sørsamisk og norsk som språk. Den bekjente språkforsker Castrén har gitt følgende treffende skildring av det samiske folks karakter:

“Lappernes Sind er stille, fredelig og eftergivende. Fred er hans Valgsprog, om Fred er hans første Spørgsmaal, Fred er hans Afskedshilsen. En skjønnere Skat kan knapt eies end den fredfulde Ro, som Lappen besidder. Blottet for de fleste af Livets Nydelser, omgiven af en ubetvingelig Natur og nedsunken i Armod, er ham beskaaret den misundelsesværdige Lod at kunne udholde alle Møier med urokkelig Ro. Den ugunstige Natur driver ham ofte til Arbeide og Rørelse, men undertiden overlader han sig gjerne til et mageligt, eller, som han kalder det, fredeligt Liv. Han elsker ikke vidtflyvende Planer, kloge Beregninger eller noget Slags udad rettet Virksomhed, men lever helst nedsunken i en stille Betragtning af religiøse emner eller andre Sager, som findes i hans lille Verden...” Det norske språk kan virke fattig og sterilt hvis man sammenligner det med sørsamiske beskrivelser av naturen i sin helhet.

Profilerte teologiprofessorer legger ikke fingrene imellom i sine utlegninger om hvor mektig norrøn mytologi egentlig var. Det er bra symptomatisk at det er skrevet tusenvis av sider om denne mytologien. For det er jo det det er: mytologi. Norrøn mytologi er gjenkjennbart for Den Hvite Mannen fordi det på en måte tilhører ham selv. Herfra går det rettlinjert inn i den kristne arvesynden. At norrøn mytologi faktisk må nedstamme fra noe, fra noe kraftigere, fordi norrøn mytologi pr definisjon er myter, blir det reflektert svært lite over. Man har rett og

slett ikke peiling på hva bronsealderens rettroende mennesker sto for i religiøs sammenheng. Man har materialisert og artefaktisert i hjel den religiøst kraftigste perioden i "norsk" historie. Thor Heyerdahl ble beskyldt for ganske mye før han døde. Det man ikke skal beskyldte ham for, er å ha vært feig. Thor Heyerdahl plantet Odin med begge beina solid ned på bakken som et levende menneske. Det som imidlertid stoppet Heyerdahl fra en klar tanke var hans eget materielle begjær og forsvinnende lite kjennskap til den sørsamiske kulturen. Vårt eget urfolk betydde liksom mindre enn de oversjøiske forbindelser lenger sør. Uten å ha lest ett eneste ord av den polemikken som fant sted blant annet i Aftenposten, er Heyerdahls hypotese mer enn interessant. Odin som levende menneske går fint inn i bronsealderens sakralitet. Hvem var egentlig bronsealderens åndelige ledere? Kunne det for eksempel ha vært sørsamiske nåejtier? Personer med usedvanlig animistisk kraft som selv Den Hvite Mannen hadde stor respekt for? Odin kan like gjerne ha vært en av disse – den kraftigste – selve premissleverandøren. En nåejtie som ledet an i en tid med steinkister og bronselurer – en nåejtie med mer kraft og åndelig spiritualitet enn gjennomsnittet. Reisen østover skal visstnok også være å finne i Anders Fjellners *Peiven Parneh, Solens Sønner*. Et episk dikt nedtegnet fra folkets lepper. Anders Fjellner nøt stor respekt blant annet i Tyskland på den tiden da mytologene samlet inn eventyr og sagn i Norge på attenhundretallet. Det er dessverre forsvinnende lite referanser til Anders Fjellners fantastiske innsamlingsarbeid i norsk litteratur. Like uforståelig er det at bronsealderens kraft er et så tabuisert tema blant norske vitenskapsfolk. Jo mer kraft i forna dager, desto mer makt i dag. Såpass mye at jeg ikke slipper denne tanken før enn noen drister seg til å si til meg at disse hypotesene er gale – fordi...

Anders Fjellner selv var pastor og født saemie fra Sorsele. Han virket i spenningsfeltet mellom det materialistisk kristne og det animistisk sørsamiske. Utviklingen har skutt fart. I dag er kriteriet på en kirke en guddommelig arkitektur. Kirker holdes stengt store deler av året på grunn av økonomiske hensyn. Nå er man i ferd med å låse av den animistiske katedral også – helleristningsfeltene – ved å foreta økonomiske foranstaltninger. De katolske prestene brakte med seg begrepet tiende til allmuen. Dette var en utbytting som savner sidestykke i historien. Uten denne utbyttingen ville kanskje ikke prestene klart å få et så solid grep om befolkningen. I overført betydning minner den påfallende mye om ofringen som fant sted i bronsealderen. Forskjellen er imidlertid slående. I bronsealderen ofret de åndelige lederne en tiende til gudene i takknemlighet for noe Moder Jord raust hadde gitt mennesket i forkant. J. A. Friis, den sagnomsuste teologiprofessor som kartla samisk førkristen religion på attenhundretallet, skryter veldig av samenes evne til læring. Friis utga i 1871 det utmerkede *Lappisk Mythologi*. Her innleder han med å si: «Enkelte af de mest velstaaende Lapper have ligesaa velbyggede og velindrettede Huse som de bedre norske og svenske Bønder. Det er den almindelige Mening, at Lapperne i legemlig Kraft og Udholdenhed i tungt Arbeide staa tilbage for Nordmænd, Svensker og Finner; men hva intellectuelle Evner angaar, da har det vist sig, at lappiske Børn i Skolerne ingenlunde staa tilbage for eller vise mindre Fatteevne end Børn af de andre Nationer, ligesom de enkelte Forsøg, man har gjort paa at bibringe nogle Individuer af denne Nation høiere Dannelse, heller ikke kunne siges at være mislykkede.» En god attest fra en som var med på å utradere den sørsamiske førkristne religionen. Kvitter man seg med det offentlige hykleriet i Norge, faller hele samfunnet sammen.

Hvem har i utgangspunktet egentlig bestemt at steinalder- og bronsealderfolket i Norge i hvert fall ikke var sørsamer? Det holder ikke lenger med påstander om at det i hvert fall ikke var sørsamer, eller nordmenn for den sakens skyld. Slike påstander må begrunnes, argumenteres og underbygges. Påstander som ikke underlegges en kvalitetssikring, er synsing. Innen all forskning er dette et ikke-tema. Man må nå argumentere saklig overfor det faktum at sørsamer faktisk finnes og at sørsamer beviselig har eksistert over særdeles lang tid innenfor det som i dag er Sverige og Norge. Sørsamene selv erkjenner en ornamentikk i en utviklingsperiode

over flere tusen år. Innenfor denne erkjennelsen finnes blant annet sikksakkmønsteret som en taus kunnskap, dog som kommunikativ uttrykksform. Den Hvite Mannen har overhodet ingen tradisjon for verken å bruke eller å gjenkjenne sikksakkmønsteret. Han refererer til sine likesinnede og forfekter noe så prosaisk som bølger, sjø, fruktbarhetsmagi og vevde tepper. To personer i gjennomsnitt hver dag tar turen innom Saemien Sijte med tilhørende museum. Dette er ikke et stort antall besøkende hvis man tar høyde for, som meg selv, at det her finnes svar på mange uløste problemstillinger knyttet til nasjonen Norges herkomst som industrinasjon. To personer om dagen i gjennomsnitt skulle bli noe slikt som i underkant av 1.000 personer pr år. Dette er forsvinnende lite sett i forhold til de 30.000 som frekventerer Bølareinen (og Bølamannen som ble funnet for relativt kort tid tilbake) tre-fire mil lenger sør langs Snåsavatnet. Dyktig markedsføring, god planlegging og ihuga innsats, også på det idealistiske planet, er resepten for et slikt høyt besøkstall. Men ble resepten skrevet ut på feil diagnose? Hvis Sametinget på Snåsa hadde vært part i Bølareinens rike på lik linje med Den Hvite Mannen, ville da besøkstallet ha vært like stort? Ville kunnskapstørste nordmenn og utlendinger blitt like overveldet over hva man får se ved Bølabua hvis Bølareinen hadde blitt presentert som en animistisk hellig rein – med sørsamer som rette vedkommende fortolker? Dette blir bare spekulativ gjetting, men faktum er at et slikt høyt besøkstall må ligge til grunn hvis Midtnorsk Bergkunstmuseum på Lerfald i Hegra skal la seg realisere. Norske myndigheter bevilger ikke 50 millioner kroner til et museum hvis besøkstall ikke er prediktabelt, underforstått slik at inntjening står i samsvar med investeringen. Om selve museet er tuftet på noe sannferdig, er, slik jeg ser det, av mindreverdige betydning. Litt av et tankekors i noe som i bunn og grunn handler om en religionsstrid. Mange kriger er blitt startet på religiøst grunnlag. Man kan takke animismen for at konfesjonalismen ikke har skapt konvensjonelle krigshandlinger i Norge.

I museet ved Saemien Sijte på Snåsa finner du ingenting om infrastruktur, byplanlegging, industrialisering, show-bis, popmusikk, idrett, børs eller statlig forvaltning, men desto mer om det å leve i pakt med naturen på en ydmyk og respektfull måte. Den Hvite Mannen trenger bevis for sine utskeielser. Derfor henger han en medalje rundt halsen. Det er mye viktigere og mer forklarlig for Den Hvite Mannen å vise til heder i et velfyllt medaljeskap enn det er å bevare den gode følelsen innvortes. Sørsamenes upretensiøse fremferd i nasjonsbyggingen Norge fratar dem ikke en eksistensiell rett.

Hva skigåing angår, blir Søndre Nordheim nærmest å betrakte som en æreskodeks. Over hundre år før Søndre ble påtenkt lagde sørsamene sine ski selv etter behov. Skulle de raskt forfølge et bytte over korte avstander, brukte de en kombinasjon av én kort og en lang ski. Den korte var skinnkledd under, den lange var glideski. Sørsamene utviklet i tillegg ulike skityper for varierende terrengforhold, snøtype og føreforhold og var utformet i forhold til jaktform og byttedyr. Én stav fungerte effektivt som jakt og balanseredskap. Kvinnestaven hadde et blad eller en skovel i den øvre enden. Mannen hadde en "spydstav" med jernspiss i enden. Fra spissen og langt oppover skaftet var den kledd med metall, vanligvis messing, «som er vakrere og lettere enn jern», for at udyra ikke skulle bite den sund. Det er selvfølgelig lettere å dra veksler på Søndre Nordheim som den moderne skisportens grunnlegger. Likeledes er det lettere å montere Søndre Nordheim, ikke sørsamene, inn som nok en brikke i nasjonsbyggingen Norge. Noe helt annet blir det hvis man virkelig vil en diskusjon om skiproduksjon i Norge gjennom tidene.

Ekspertisen ved Saemien Sijte er fullt på høyden med hva man møter ved sammenlignbare institusjoner. Det faktum at sørsamene ikke har vært nevneverdig involvert i bygging av veier og slikt, bør ikke frata dem status som uhyre viktige premissleverandører i det som over de siste tusenvis av år står frem som nasjonen Norge. Likeledes er det ikke riktig å vektlegge Den Hvite Mannens strev på en måte slik at det fremstår som mest sannsynlig, dog ikke bevist, at han har vært til stede helt fra siste istid nærmest som i en darwinistisk

evolusjonsteori. Like galt blir det om man forfekter at steinalder- og bronsealderfolket verken var samer eller nordmenn. Slik sett dobbeltsikrer man seg og kan således uttale seg fordomsfritt om de stolte folkene som var her før oss.

Positivismens og naturvitenskapens inntog ble som siste spikeren i kista for verdens urfolk. Animisme er ikke vitenskap og er pr. definisjon innholdstomt – metafysisk. Man skal for en hver pris holde seg til det sikre og presise, samtidig som man er i kamp mot overtro og vrøvl. Den klassiske positivisme ble i sin tid sågar prøvd opphøyet til en ny slags religion. Den Hvite Mannen har aldri tatt seg bryet med å spørre. Hans skjøre virkelighet springer ut av et aksiom og holdt i live av en hypotese om at urfolks begrepsverden er mindreverdig og uten betydning. Et professorvelde forhindrer andre voksnes evner til det å kunne danne seg selvstendige tanker. På denne måten blir kritikerne blant oss umyndiggjort.

Vitenskapens egne normer biter forskerne selv i halen. Vitenskapsfolk skal søke etter erkjennelser av allmenn gyldighet, saklig grunn, uavhengig av rase, nasjonalitet, religion – klasse og personlige egenskaper er irrelevante i seg selv. Videre heter det at vitenskapelige fremskritt er vitenskapens fremskritt, ikke forskerens. Det skal være et krav om saklig gyldighet, en advarsel mot forhastede konklusjoner, frigjøring fra fordommer og et krav om oppmerksomhet overfor uvedkommende faktorer innflytelse på ens vurdering av de vitenskapelige resultater. Innenfor arkeologisk forskning bør man kanskje snart ta skjeen i en annen hånd og grave litt i seg selv...

Vel vitende, i grove trekk, om sikksakkmønsterets betydning, tør jeg påstanden om at en større åpenhet rundt dette tabuet ville ha skapt mer forståelse og respekt for den sørsamiske kulturen generelt blant allmuen, spesielt blant slike som meg. Det at sørsamer utleverer seg i slike saker har bare ført til at kløften mellom dem og Den Hvite Mannen har blitt dypere. Det blir som om Den Hvite Mannen skulle utlevere seg i dypt alvor om sin kristne tro, for deretter å oppleve at de han utleverte seg til underkjente hans trosoppfatning og trakkett på hans følelsesliv.

Man har på sett og vis ingen aksess til det sørsamiske tid-rom. Involverer man seg for å oppnå heder og verdighet, har man allerede tapt på startstreken. Det blir nesten som en selvutslettende vandring hvor du som personlighet står og faller på dine egne handlinger. Flotte taler er til ingen nytte hvis den skjulte agendaen blottlegges gjennom dårlig resultatorientering. Den Hvite Mannens behov for oppmerksomhet og anerkjennelse har i utgangspunktet lagt en naturlig stopper for å få innpass. Feighet er imidlertid en dårlig attest...

Prestene på Friis' tid klaget sin nød for at de ikke fikk anledning til å følge nåejtienes pedagogiske grep overfor lærlinger. De samme prester, eller Den Hvite Mannen generelt, fikk plass til høyre rett innenfor døren i gåetie. Annen plassering var unntaket.

Det er liksom noe ynkelig over Den Hvite Mannens kulturspor. Enten gror de igjen eller så blir de utradert av en Moder Jord i ekstremversjon. Vannmasser tar nye, men ikke uventede veier. Hus bygges på de mest utsatte stedene. Riksantikvaren har begynt å frede kulturlandskap inklusive driftsbygninger man har opparbeidet gjennom generasjoner. Restriksjoner som følger med slike fredningssaker, for eksempel i forbindelse med vedhogst, gjør gården økonomisk umulig å drive og man velger/tvinges til fraflytting. Man føler seg fanget og blir bitter som følge av strevet man har hatt med å opparbeide Moder Jord. En vanskelig situasjon oppstår også den dagen den yngre generasjon ikke skjønner poenget med å føre ens slit videre. Det som er opparbeidet over generasjoner gror igjen på få år. Sterke makter vil nå forsøke å verne hele kulturlandskapet – med en beitende ku som nostalgisk midtpunkt. Men hva med bovtsh? Sørsamene har drevet med tamrein i flere hundre år. Går det ikke an å verne dette kulturlandskapet også?

Den Hvite Mannens postulerte kulturarv før jernalderen bør bli å betrakte som et substitutt for den nakne sannhet og som ønsketenkning i arbeidet med å formfullende en hvit løgn –

spiritualisert av den nasjonalistiske ånd. Det var ganske sikkert ikke forutsetningen at steinalder- og bronsealderfolket skulle havne på museum i vår tid. Det å betale for å komme inn til noe som er forutbestemt riktig, kan bli problematisk. Det er et merkelig paradoks at steinalder- og bronsealderfolket ikke fenger helt blant allmuen i dag. En i særdeleshet dogmatisk arkeologiprofessorstand kan kun takke seg selv for at interessen for disse rakryggete personligheter fra forna dager ikke engasjerer verken unge eller gamle i tilstrekkelig grad i dagens samfunn. Man har traumatisert den absolutt rikeste og mest utfordrende religiøse epoken i Nordens historie med en ensidig fruktbarhetsmagi. Å trekke sørsamene som levende urfolk inn i full bredde hva diskusjon og tolkning for disse to periodene angår, ville utvilsomt ha skapt den rette atmosfære spiritualitet. Slik kunne faktisk allmuen ha dannet seg et realistisk bilde av hva som faktisk skjedde i steinalder og bronsealder i Norden. I stedet blir vi tvunget inn i en mengde intetsigende hypoteser. Det er ikke tilstrekkelig å stimulere skoleelever kun ved å grave frem samt kategorisere artefakter. Utfordringen ligger heller på det litterære og religiøse planet. Her kan man virkelig trollbinde et sulteforet publikum – som for eksempel ungdomsskoleelever i realiteten er. For å bøte litt på situasjonen gjør man steinalderen og bronsealderen om til noe pekuniært. På Lærdal i Stjørdal kommune vil man som nevnt etablere et helleristningsmuseum til 50 millioner kroner. Arkeologiprofessorene bak dette storslåtte prosjektet er særdeles tilbakeholdne hva gjelder sørsamisk vinkling på de fleste problemstillinger knyttet til helleristningene i området spesielt, enda mer i Norge og Norden generelt. Den pågående prosess frem mot etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum på Lærdal mener jeg er av en slik art at jeg vil søke å legge den frem for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. De svarene jeg har mottatt fra ansvarlige fagfolk i sakens anledning står i grell kontrast til den informasjonen som er kommet meg i hende gjennom mange års feltarbeid i samiske kjerneområder.

Det nærmeste jeg kommer en troverdig fremstilling av Den Hvite Mannens kulturhistorie er presentasjonen i Disneyland. Her råder mytene grunnen, styrt av mammon in persona. Så virkelighetsnær er denne parken at man blir revet med – følelsen av allmektighet er snublende nær. Her er Den Hvite Mannen i sitt ess. Det nærmeste han kommer en forståelse av animisme er via animasjonen. I animasjonen legger Den Hvite Mannen dyra menneskelige trekk. Dette er mye enklere enn å måtte forstå dyras egen begrepsverden. Ta for eksempel ugla til Harry Potter. Den har virkelig fått bein å gå på. Barn er på intens jakt etter et individ som de kan forbarne seg over og "hjelp". Resultatet blir ganske sikkert at denne uglearten om litt kommer på listen over utryddingstruede dyrearter.

Den Hvite Mannen er en Homo sublim som produserer guddommelig musikk og kunst, og i tillegg har et guddommelig utseende. Ekstroverte verdier milevis unna hypotesen om at det vakre kommer innenfra. Stjernene i USA har begynt å kjøpe utparsellerte eiendommer på månen. Kanskje vi snart også kan få tilbud om kjøp av eiendommer på alle de himmellegemene som har fått en personlig signatur. Stolt kan man kikke opp på sitt eget lysglimt – som etter alle solemerker ikke eksisterer lenger!

All den tid arkeologiprofessorene ikke har lært animistisk verken som litteratur eller religion på universitet eller høyskoler, blir deres muligheter til tolkning av steinalder og bronsealder begrenset til klassifisering av artefakter. Jeg synes det er på høy tid at disse gråmussete arkeologiprofessorer snart tørker støvet av sine dogmer og kommer seg ut av en fruktbarhetsmagi som ikke strekker seg stort lenger enn til sin egen forplantningsevne. Det er en umulig tanke å anlegge nok et helleristningsmuseum på hypotesen om livgivende sæd utover en fruktbar jord. Å elske med Moder Jord har sin pris, dessuten har vi satt oss i en situasjon hvor sædkvaliteten forringes faretruende.

Kroppsspråk, mimikk, gestikulering, bevegelse, lyd, farger, utsmykning, form, blikk, lukt, ånde, berøring, hud, svette, joik, kjærlighet, seksualitet, orgsame... Alt ment som en

menneskets litteraturhistorie – budskaper mennesker imellom i et animistisk, endeløst tid-rom, aksentuert ved joiken. Er det virkelig nødvendig for oss å vite absolutt alt? Er ikke det å finne ut alt i seg selv naturstridig? Hvor blir det i så fall av magien? -drivkraften som skal til for å finne ut? Kanskje selve grunnen til at man vil finne ut blir borte, i sin tur også menneskesjelen? Man blir til slutt overlatt til seg selv for å spise seg i hjel.

Man finner sine metoder for læring. Jeg har valgt å utdanne meg til menneske. Jeg er ikke av den sprekeste sorten, men har mer sans for fysisk og psykisk utmatting mot et mål enn ad sybarittisk tilnærming på en Harley Davidson. Den energisnåle nytelsen har tatt over for den kraftanstrengende og organisatorisk krevende naturmetoden. Romfølelsen i det sørsamiske perspektiv tror jeg mye gjenspeiler menneskenes måte å oppnå fullkommen lykke ved mestring. Jeg har alltid valgt den tyngste veien mot målet. Den eneste begrensing er menneskets egen vilje til å innordne seg noe som er så ufattelig mye større enn det selv, men verdt å strekke seg etter. Sørsamenes Saajveaajmoe er forbeholdt fåtallet med den rette stamina. Stien dit er merket, men ikke på samme måte som Turistforeningens turløyper. Turistforeningen gjør oss blinde ute i naturen med merkingen sin. Mister man den røde T-en, står vi på bar bakke. Så avhengig er vi blitt av merkede turløyper at vi har mistet evnen til å orientere oss etter naturmetoden. Fornemmelsen av mestring reduseres og vi tingliggjøres uten mulighet for å komme Moder Jord i møte. Sørsamene går langs ugåtte stier. De har ikke hatt behov for å sette tydelige spor etter seg – heller ikke historisk sett. Det er ikke det samme som at de ikke har vært tilstedeværende i en prosess mot det Norge som trer frem i dag. Noe av det mest nedverdiggende jeg hører og leser, er «nomadiske jegere og sankere». Jeg håper den dagen kommer hvor vi kan legge slike utsagn bak oss en gang for alle. Det å være bofast vil ikke bare si å bo slik som Den Hvite Mannen gjør/gjorde. Jeg mener på det mest bestemte at vi har særdeles mye å lære av organiseringen av et familieliv i en gåetie (lávvu eller gamme). Senere hen vil jeg forsøke å rette et nærmere søkelys på akkurat denne livsformen. Det kan vel ikke være slik å forstå at "nomadiske jegere og sankere" ikke hadde faste tilholdssteder, om enn ikke på samme adresse året rundt. Et arbeid og virke i og med naturen krever at man til punkt og prikke følger naturens puls. Slik levde sørsamene og leverte høyt skattede kvalitetsprodukter til Den Hvite Mannen på markedet og lignende.

Den roen og tryggheten man ikke fant inne i seg selv, finner man i Moder Jords skjød. Hverdagslivets stress gjør oss slitne og vi trenger mental restituering. Men hva gir vi egentlig tilbake til naturen? Moder Jord er ikke en slags sareptas krukke som vi kan øse av i det uendelige – uten å fylle noe tilbake. Regnskapet overfor Moder Jord er et regnskap vi tar for gitt at vi ikke trenger å signere. Det er lurt å begynne med nedbetaling før gjelden vokser oss fullstendig over hodet.

Det hadde vært et spennende eksperiment å eksponere mennesker kun for asfalt, stål og betong over en lang periode uten en eneste flik av levende natur i deres omgivelser. Forskning har vist at nyfødte barn dør hvis de ikke får sosial kontakt i naturlige omgivelser. Selv de mest innbarkedede urbane bohemer setter pris på levende trær, blomster og gress i byens parker.

Vi har bestemt at vi kan spres utover Moder Jord som aske etter at livet ebber ut, men har vi gjort oss fortjent til det? Et testamente som omfatter en slik gravskikk minner meg om avlat. Det er akkurat som om vi kan gjøre som vi vil med livet vårt her på jorden, uavhengig av om man har levd i sameksistens med Moder Jord, for så å "kjøpe" seg inn i det aller helligste og mest fredfulle som død. Hvorfor så travelt? Ingen har jo overlevd til nå. Vi blir alle sammen hentet en vakker dag. Forutbestemt av våre handlinger i levende live kommer vi hinsides som fortjent – enten hit eller dit. Å bestemme at ens aske skal spres på denne måten kan lett tolkes som å strø salt i såret. Det er dessverre slik med oss at hvis vi vil opp og frem her i verden, så har vi i utgangspunktet gjort oss helt avhengig av en hvit løgn. Dessuten er vi barn av en tid som påfører oss en mekanisk og materialistisk verdensanskuelse. Avskårne blomster er et

annet dilemma. Slike er pr definisjon døde. I tradisjonelle begravelsesritualer vil avskårne blomster gi feil signaler.

Man kjøper seg inn i markedet for å få kontroll og makt over eteren og det viktige medium som gjør oss til slaver. Bortkastede penger!

I mange år har jeg søkt en forklaring på hvem samene i Norden egentlig er. Jeg har i størst mulig grad unngått *for* tette bånd, ikke inngått noen personlige avhengighetsforhold som kunne skade min egen integritet i sakens anledning. Jeg har også foretatt mine reiser helt alene for å få til den rette intimitet i mine møter med folk langs veien. Det å bevege seg i lendet med sykkel har hatt en gunstig innvirkning på hvorledes jeg har blitt tatt imot på de forskjellige steder. Jeg har knapt gitt uttrykk for at jeg vet, fordi jeg faktisk ikke har visst – bare stilt meg en lang rekke med spørsmål. Etter hvert som spørsmålene er blitt besvart på tilfredsstillende måte har nye poppet opp som paddehatter, og herigjennom fått følelsen av maktesløshet overfor alt man egentlig ikke vet. I dag føler jeg meg "dummere" enn noen gang. Jeg er faktisk ganske flau på våre forgjengeres vegne for hvordan vi tolker deres liv og levnet. Det meste blir tolket inn i forståelse av hvordan vi selv er og hva som er gjenkjennbart sett ut fra vårt eget ståsted. Dessuten mener jeg fakta rundt steinalderen og bronsealderen er fordreid i retning av nasjonsbygging. Man har tilpasset funnene slik at vi nærmest kan føle slektskap gjennom eierskap med bronsealderens stolte folk. Dette i seg selv er en bragd, men det er dessverre slik at faglige autoriteter kan geleide sin allmue dit den vil.

Det er en påfallende divergens mellom det som står skrevet, det som blir uttalt fra faglig hold og det som er en allmenn oppfatning på den ene siden, og det sørsamene egentlig mener om ditto på den andre siden. Emosjonelle motsetningsforhold mellom sørsamer og nordmenn har ikke kommet til uttrykk, fordi sørsamenes egen fremstilling av blant annet helleristninger ikke har passet godt nok inn i Den Hvite Mannens kulturelle utviklingslinje og idé om nasjonsbygging. Ellers burde hele den sørnorske befolkning visst betydelig mer om dette urfolk enn tilfellet er i dag. I bøker og avhandlinger finnes ikke et fnugg av referanser til sørsamenes egen kulturelle utvikling. Selv jeg klarer, uten særlige anstrengelser, å se likheter mellom sørsamenes ornamentikk i dag og den ornamentikken som fant sted i steinalder og bronsealder. Dessuten skal man, etter min ærlige mening, være bra trangsynt hvis man ikke klarer å se likheter mellom helleristninger og symbolene på runebommene som er blitt behørig avdekket i sørsamisk område. Den Hvite Mannen sliter vettet av seg i sin streben etter å transkribere de samme symbolene som enkelte sørsamer den dag i dag kan lese som en hvilken som helst annen tekst. Dette er en taus viten som Den Hvite Mannen aldri verken får innpass i eller kjennskap om. Han har seg selv å takke...

Den Hvite Mannen ved arkeologiprofessoren har overtatt det pedagogiske ansvaret ved helleristningsfeltene som nåejt hadde i steinalderen og bronsealderen. Det er imidlertid klare forskjeller og motsetningsforhold i disse to pedagogiske virkelighetene. Den største forskjellen er at arkeologiprofessoren misbruker helleristningene i et pedagogisk dannelsesprosjekt hvor eleven er den norske bonden, og hvor formålet er nasjonsbygging og eierskapsfølelse. Den Hvite Mannens fruktbarhetsmagi står som et sentralt postulat i det som har utviklet seg til en fordummende og forflatende nasjonalisme. Arkeologiprofessoren har klart det kunststykket å få hele nasjonen med seg på at det tilsynelatende er en rett linje fra hypotesen om jordbruksristninger i bronsealderen frem til dagens bondesamfunn. Å få bøndene, og for så vidt hele nasjonen Norge, med på denne bløffen, betrakter jeg som norgeshistoriens frekkeste tyveri og annektering. På den ene siden forfekter man at det verken var sørsamer eller nordmenn til stede på denne aktuelle tiden, mens man på den annen side legemliggjør et kildekritisk makkverk til en mytisk sannhet. Å få med seg bøndene på dette prosjektet er isolert sett en genistrek, men mangler helt og holdent substans – fordi man har valgt bort animisme som forklaringsfaktor. Før man trekker så bastante slutninger som at vi

har å gjøre med jordbruksristninger, noe man kanskje kan si at man har, skal alle mulige vinklinger og forklaringsmodeller belyses fullt ut. Hvis ikke blir denne typen forskning synsing. Arkeologiprofessoren som pedagog ved helleristningsfeltet har ikke kontakt med noen av de animistiske gudene, legger ikke ned sitt offer med respekt, ei heller kan professoren foreta oversanselige reiser. På tross av dette, eller snarere på grunn av faglig udugelighet, har arkeologiprofessoren klart det kunststykket å få bøndene nærmest med på eiersiden hva helleristninger angår. Sakte men sikkert har man klart å få bøndene til å føle tilhørighet til helleristninger på en måte som er uforpliktende i forhold til dypere teologisk forståelse, men som desto mer styrker ens selvtillit hva kontroll, makt og eiendomsbesittelse angår. Det å føle tilhørighet gjennom fysisk og formelt eierskap er selvfølgelig mer bekvemt og desto enklere enn å skulle hevde at helleristninger faktisk er "eid" av den animistiske religion og faktisk ikke er annet enn en type litteratur som skal transkriberes og følges opp med ydmykhet og respekt. Skal man komme nærmere en slik transkripsjon kommer man ganske enkelt ikke utenom sørsamene.

Min enkle hypotese er at bronsealderens bønder var sørsamer som drev et ekstensivt, økologisk jordbruk. Man søker i dag på en måte å sammenfatte bøndenes etos i bronsealderen med bøndenes etos i dag. Det har man ikke klart – ganske enkelt fordi man ikke har vitenskapelig bevist at det er en slik sammenheng.

Enhver konfrontasjon med arkeologiprofessorer om dette tabubelagte temaet blir møtt med taushet. Det kan arkeologiprofessoren koste på seg fordi de har gjort et grundig forarbeid. Slike som meg blir stilt overfor en "konvertert" lokalbefolkning som med ett føler at noen er ute for å ta fra dem noe som er i deres eie, innenfor deres inngjerdete område. Så sterk er slike føringer blitt at det kanskje aldri lar seg gjøre å komme til sans og samling.

Arkeologiprofessoren på sin side kan bare fortsette sitt arbeid i fred og ro som før, beskyttet fra å svare på kinkige, dog relevante, problemstillinger. Det er imidlertid et lyspunkt i denne uoverensstemmelsen som er i ferd med å bygge seg kraftig opp: **Tiden**. Tiden går ikke, den kommer...

Min egen tilnærming til den fantastiske og levende samiske kulturen i Norge og Sverige har kommet som følge av sykkelekspedisjoner, intuitiv prosessorientert prosjektarbeid samt et par båtekspedisjoner (vel og merke ikke i nærheten av andre mer kjente båtekspedisjoner).

Allikevel er jeg såpass ubeskjeden at jeg tør påstanden om at i hvert fall den ene båtekspedisjonen satt ganske langt inne, tross alt).

Samene har aldri levd med krig, erobringer, kolonisering og slaveri som ytringsform. Ei heller drap, intrige, makt, promiskuitet, glamour, rampelys og begjær. Dette er Den Hvite Mannens sysler alene. Alle disse handlingsformene setter tydelige spor og har således dannet mye av grunnlaget for hvordan vi skal måtte tolke den uoverskuelige fortiden på også. Sørsamene passer ikke inn i Den Hvite Mannens tenkemåte, og er da pr definisjon utelukket fra enhver diskusjon vedrørende steinalder og bronsealder – uavhengig av om sørsamene virkelig var det stolte bronsealderfolket eller ikke.

For å kunne ha en fordomsfri og personlig mening om situasjonen har jeg hele tiden arbeidet alene og som deltakende observatør. Jeg aner knapt hva sørsamene selv mener med mitt initiativ. Det er i bunn og grunn ikke interessant heller all den tid spørsmålene er relevante – rett og slett fordi de står som ubesvarte. Problemstillingene er fullt og helt mitt ansvar og intet annet enn min egen vurdering av noe jeg mener vitner om undertrykking av det sørsamiske urfolk. Jeg blir drevet fremover av alle spørsmålene jeg ikke får svar på. Fagfolkene har etter mine begreper vært til dels klossete og unnvikende samt nedlatende og feige i en prosess jeg selv i realiteten ikke har en personlig interesse av. Hadde man med en gang argumentert saklig for at jeg kommer med gale problemstillinger, ville jeg funnet meg helt andre ting å befatte meg med. Norske arkeologiprofessorer har i for liten grad møtt motstand i sin

nihilistiske adferd overfor det samiske perspektiv. Ismannen fra Ötz har meldt seg på i en videre diskusjon, men strever med å komme til orde.

Dette skriv inneholder kun problemstillinger jeg mener er relevante sett i forhold til den ovenfor nevnte divergens som eksisterer mellom to folk i Sør-Norge. Svarene jeg ikke har fått presser meg videre. Har de samme arkeologiprofessorene avdekket, for så å makulere/gjemme bort mer synlige bevis for sørsamisk herkomst i forna dager?

Norge som nasjon feirer snart sine hundre år – med bismak. Mytomani synes jeg er en veldig presis formulering på hvordan man har tilegnet seg kunnskap for hvorledes nasjonen Norge har kommet seg på verdenskartet. Nasjonsbygging og integrering anser jeg som en demagogisk prosess. Det å gjøre samene til sanne nordmenn blir det samme som å appellere til å skape dulgte fordommer overfor vårt allerede hardt prøvede samiske urfolk. Nå er nå engang sørsamene et autoktont folkeslag som er stedbundet utviklet, og besitter således en nærmest overmenneskelig kraft. Denne har de saktens god bruk for...

Mens den Hvite Mannen synger en sang *til* sitt barn, *joiker* samene sitt barn. De som ikke skjønner denne forskjellen, besitter et minimum av empati.

Rune Molnes.
Oslo den 23.08.03

Referanser: *Peiven Parneh* Anders Fjellner
Lappisk Mythologi J.A. Friis
Samtaler med sørsamer
Museet på Saemien Sijte
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Tjaalehtjimmie Maja Dunfjeld
Åarjelsaemien-daaroen baakoegærja Knut Bergsland og Lajla Mattson Magga
Åarjel-saemieh Årbøker fra Saemien Sijte
Südlappisches Wörterbuch Gustav Hasselbrink
Voluspå Gro Steinsland og Preben Meulengracht Sørensen
Elever i Osloskoler
Historisk forskningsmetode Knut Tveit
Forskning og samfund Søren Kjørup
Pedagogikk og lærerprofesjonalitet Tone Kvernbekk
Indføring i pædagogik Hermann Giesecke
The process of education Jerome Bruner
Det levende berget Kalle Sognnes
Bronse og makt Øystein Kock Johansen
Aschehougs verdenshistorie
Aschehougs norgeshistorie
Norges kulturhistorie Aschehoug
Bak tid og rom Erik Dammann
Norsk folketrio Ørnulf Hodne
Konseptutredning av 10. oktober 1998 Stjørdal kommune
Aftenposten
Klassekampen
Selve korrespondansen

Vi forbeholder oss retten til å justere teksten i enkelte av dokumentene da noe kan være forandret før utskrift uten senere å ha blitt lagret på datamaskinen.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Kultur- og kirkedepartementet,
Pb. 8030 Dep,
0030 Oslo

Oslo 23.09.03

**AD MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.
PURRING.**

§ 11 2.ledd i forvaltningsloven:

**«Dersom det må forventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en
henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok
henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar».**

Kultur- og kirkedepartementet har valgt å ikke besvare en henvendelse vedrørende animistisk tilnærming vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum. (Mitt brev til samme pr. 23.07.03.) Samtidig har Kultur- og kirkedepartementet valgt å vise ringeakt overfor den sørsamiske befolkningen for herigjennom å utøve blasfemisk virksomhet overfor andre troende mennesker. Etter norsk lov er også dette forbudt.

Det betyr absolutt ingenting at Kultur- og kirkedepartementet velger bort meg som person i denne saken, mer alvorlig er det at grunnleggende verdier i den sørsamiske trosoppfatning blir undertrykt og diskriminert av et departement som har som ansvarsområde å etablere og drifte relaterte museer i Norge.

Kirke- og kulturdepartementet har gjennom sitt mandat et enormt stort, nasjonalt ansvar for å tjene alle berørte parters interesser. Så også hva gjelder sørsamiske interesser i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum.

Slik jeg oppfatter saken, forplikter Kultur- og kirkedepartementet seg til å skaffe rede for alle formaliteter og partenes medvirken i denne ovenfor nevnte pågående prosess.

Jeg forlanger herved et svar på mitt brev til Kultur- og kirkedepartementet pr 23.07.03 med probat utredning på alle berørte punkter.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet
Sivilombudsmannen

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Kultur- og kirkedepartementet,
Pb. 8030 Dep,
0030 Oslo

Oslo 23.09.03

AD KU I KULTURLANDSKAPET. FORSLAG OM VERN.

Sterke krefter vil verne kulturlandskapet med beitende kuer. Kua i et kulturlandskap er kanskje det fremste "fingeravtrykk" Den Hvite Mannen kan fremvise i sin legemliggjøring av eget strev og virke på jorden. Men hva med bovtsh?

Reinsdyra har betydd nesten alt for det sørsamiske folket i flere århundrer. Er det like realistisk å forfekte vern av et sørsamisk kulturlandskap med beitende rein?

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemien Sijte v/styret,
7760 Snåsa

Oslo 29.09.03

AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD.

Jeg refererer herved til Stjørdal kommunes konseptutredning vedrørende etablering av Midtnorsk bergkunstmuseum, punkt 5.1.3.3 Bergkunst – religion og magi:

- Det religiøse landskap, bergkunsten som et vitnemål om menneskenes religiøse behov. Følger en tidsakse med religiøse symboler i landskapet fra kirkene, kirkegårdene, hoven, offerplassene, gravhaugene, helleristningene, etc.
- Det religiøse aspektet skal (i) konkretiseres til Lerfaldfeltet, (ii) til viktige nærliggende felt, (iii) til vår tids bærere av naturreligionens tradisjon – samisk kultur (koordinert med Saemien Sijte).
- I dette ligger forståelsen av menneskenes evige mysterium i livet, døden og gjenskapelsen.

Videre refererer jeg til mine ubesvarte brev til Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse pr. 25.02.03 og 23.07.03.

Jeg vil at Saemien sijte v/styret skal ta stilling til viktigheten av å besvare ovenfor nevnte brev. Jeg skrev brevene i sin tur fordi jeg mener de er viktige sett i en sammenheng hvor sørsamisk inspirasjon og tolkning av helleristninger ikke foreligger i etableringsfasen for Midtnorsk bergkunstmuseum. En sørsamisk medvirkning helt fra starten av i en slik prosess er etter min oppfatning av essensiell betydning. Å argumentere sitt syn først i et nyåpnet museum vil måtte virke både flaut og meningsløst, all den tid det på papiret legges opp til sørsamisk koordinering – i selve konseptutredningen av 09.10.98.

I løpet av få uker vil jeg anke min klage om etablering av Midtnorsk bergkunstmuseum inn for Sivilombudsmannen. Sammen med denne anken vil det foreligge et kompendium med komplett korrespondanse relatert til selve etableringen av museet, men også forespørsler til andre instanser vedrørende sørsamiske problemstillinger. Jeg har lagt det opp slik for å skaffe meg et mest mulig helhetlig bilde av tingenes tilstand.

Det er ikke gitt at ovenfor nevnte kompendium blir sendt alle involverte parter.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Vedlegg: Kopi av brev til Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse pr. 25.02.03 og 23.07.03
Kopi av brev fra Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse pr.01.03.02

Sivilombudsmannen
Stortingets ombudsmann
for forvaltningen

Besøksadresse
Akersgata 8, Inngang Tollbugata
Postadresse
Postboks 5 Sentrum, 0101 Oslo

Telefon 22 62 85 1
Grant nummer 800 80 01
Telefaks 22 62 85 1
post@sivilombudsmannen.no

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

SOM

Min referanse
2003-1854B-lcka
CKA/thc

Deres referanse

Forvaltningsbehandler
Cecilie karlson

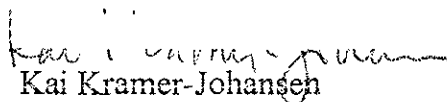
Dato
02.10.2003

MANGLENDE SVAR FRA KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET

Det vises til Deres brev 23. september 2003 til Kultur- og kirkedepartementet, mottatt i kopi her 29. september 2003.

Brevet forstås sendt hit til orientering, og gir ikke grunnlag for noe initiativ herfra nå.

For ombudsmannen

Kai Kramer-Johansen
kontorsjef

Cecilie Karlson
rådgiver

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
2003/2515 KU/KU2 SJ:ksl

Dato
03.10.2003

SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME OG KULTURMILJØFREDNING

Vi viser til Deres brev til Kultur- og kirkedepartementet av 23. juli og 23. september i år hvor De stiller spørsmål angående emneområdet animisme, delvis relatert til Midtnorsk Bergkunstmuseum i Nord-Trøndelag.

Kultur- og kirkedepartementet ivaretar forvaltningsoppgaver innenfor fagområdene kultur, medier, idrett og kirke. Den spesifikt kulturfaglige kompetansen forvaltes av våre underliggende organer, slik som eksempelvis ABM-utvikling som er statens rådgivende organ for bl.a. museumssaker.

For de aller fleste av de spørsmål De reiser, kan det være aktuelt å henvende seg til de relevante forskningsmiljøer, blant annet universiteter og høyskoler.

Vi viser ellers til Deres brev av 23. september i år hvor de tar til orde for å verne kulturlandskap med beitende reinsdyr. Kulturmiljøfredning tilligger Miljøverndepartementet, og vi henviser Dem derfor til dette departementet i dette spørsmålet.

Med hilsen

Tore Aas-Hansen e.f.
underdirektør

Svein Jåvold
rådgiver

Kopi: ABM-utvikling
Miljøverndepartementet

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

ABM-utvikling,
Pb. 8045 Dep,
0033 Oslo

Oslo 09.10.03

Ref. Miljøverndepartementet: K/klå Ref.: Kultur- og kirke departementet: 2003/2515 KU/KU2 SJ:ksl

MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

Jeg refererer til Kultur- og kirke departementets brev til meg av 03.10.03 med kopi til Miljøverndepartementet og ABM-utvikling.

Ett av Kulturdepartementets ansvarsområder er etablering og drift av museer i Norge. Når det gjelder etablering og drift av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Stjørdal, retter jeg herved følgende problemstillinger til ABM-utvikling:

- Nr. 1:** Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealder menneskenes religiøse tilhørighet?
- Nr. 2:** Hvilke kunnskaper har ABM-utvikling om animisme som litteratur?
- Nr. 3:** I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealder gjenstander i Norden?
- Nr. 4:** Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet,
Pb. 8013 Dep,
0030 Oslo

Oslo 09.10.03

AD KU I KULTURLANDSKAPET. FORSLAG OM VERN.

Sterke krefter vil verne kulturlandskapet med beitende kuer. Kua i et kulturlandskap er kanskje det fremste "fingeravtrykk" Den Hvite Mannen kan fremvise i sin legemliggjøring av eget strev og virke på jorden. Men hva med bovtsh?

Reinsdyra har betydd nesten alt for det sørsamiske folket i flere århundrer. Er det like realistisk å forfekte vern av et sørsamisk kulturlandskap med beitende rein?

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref.

Vår ref. 2003/1021 - B

Oslo 14.10.2003

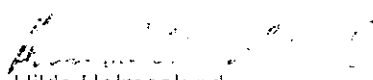
Midtnorsk bergkunstmuseum og animisme

Viser til brev 09.10.2003 med 4 spørsmål om animisme.

Som Statens senter for arkiv, bibliotek og museum, er ikke ABM-utvikling riktig adressat for denne typen problemstillinger.

Vennlig hilsen

Randi Ertesvåg
avdelingsdirektør

Hilde Holmesland
seniorrådgiver

kopi: Kultur- og kirkedepartementet
Miljøverndepartementet

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Kultur- og kirkedepartementet,
Pb. 8030 Dep,
0030 Oslo

Deres ref.: 2003/2515 KU/KU2 SJ:ksl

Oslo 17.10.03

DE TRE BUKKENE BRUSE. MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM. ANIMISME.

«Se på disse, kulturminister!»

Vi må skru tiden tilbake til tirsdag den 5. august 1997. Glade elever fortalte om helleristningsprosjektet ved Lurfaldfeltet.

Nå vet jeg noe som Kultur- og kirkedepartementet ikke vet – på tross av at det er Kultur- og kirkedepartementet som har ansvaret hva gjelder etablering og drift av museer i Norge – nemlig at heller ikke ABM-utvikling vet beskjed om animisme.

Min første reaksjon var at jeg skulle sende regning til Kultur- og kirkedepartementet stor kr 5,50 til dekning av porto i sakens anledning. Denne slags indignasjon ga seg imidlertid ganske raskt fordi, som tidligere nevnt, jeg ikke har personlige interesser i prosessen om etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lurfald. Jeg er kun kritisk interessert og vil bare ha probate svar fra personer og instanser som prosederer fagkunnskap.

Som ovenfor nevnt vet Kultur- og kirkedepartementet tilstrekkelig nok om selve prosjektet, men desto mindre om substansen. I tilfelle Lurfald kan det virke på meg som om byråkratene i Kultur- og kirkedepartementet kun er snorklippere i et prestisjetungt nasjonalistisk ikoniseringsprosjekt. Det er derfor jeg mener at herværende departement burde overlate ansvaret for etablering og drift av museer i Norge til andre instanser som er sitt ansvar mer bevisst.

Til Kultur- og kirkedepartementets orientering har jeg holdt på med denne saken i snart to år. Jeg har pr. dags dato over 150 sider med korrespondanse liggende foran meg som bare venter på å bli innbundet mellom to permer. Alt dette vil om kort tid bli sendt ut til allment bruk. Slik sett vil hvermandsen kunne danne seg sin egen oppfatning av sakens forløp. Svaret Kultur- og kirkedepartementet ga på min henvendelse blir sikkert godt mottatt i kretser blant Norges urfolk: en endelig stadfestelse på departemental inkompetanse og arroganse. Det kommer en dag hvor Kultur- og kirkedepartementet blir stilt overfor denne gruppen medmennesker i den hensikt å skulle besvare enda dypere problemstillinger enn de jeg selv er i stand til å oppdrive.

Jeg er kun den lille bukken bruse som trampet over brua. Under brua dukket det frem et troll, ikke kun med ett hode, men mange. Kultur- og kirketrollhodet fikk det siste ordet før jeg slapp over. Vel over på hin side ser jeg meg tilbake på den mellomste bukken bruse som bryter seg vei opp bakken – baner vei for den største bukken bruse. Eventyret i sin alminnelige form er klart på i det minste ett punkt: det ender som regel godt...

Mens Kultur- og kirkedepartementet sliter med sin løyndom, den om at vårt sørsamiske urfolk ikke ble tilgodesett med sin tolkning av helleristninger i trøndelagsfylkene spesielt, hele Sør-Norge og Sverige mer generelt, i forbindelse med etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lurfald. Dette museumsprosjekt som skal danne grunnlaget for hvorledes vi skal kunne tolke helleristninger i overskuelig fremtid – en premissleverandør for hvorledes vi skal ivareta forna helters interesser. Det hele utvikler seg i retning av en nasjonal skam med internasjonale ringvirkninger.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Ole Henrik Magga,
Pb. 254,
9521 Guovdageaidnu

Oslo 25.10.03

**AD KLAGE PÅ VEDTAK OM BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. ANKE.**

Jeg mener det er begått forvaltningsfeil vedr. etablering av Midtnorsk bergkunstmuseum, Lerfald.

Som leder for permanent forum for urfolksspørsmål i FN ber jeg deg herved om en uttalelse i sakens anledning. Som vedlegg følger et kompendium inneholdende komplett korrespondanse i sakens anledning.

Jeg trenger gode råd vedrørende videre fremdrift i denne min sak som har som hovedformål å stoppe videre museumsplanlegging før enn Saemiedigkie på Snåsa er fullverdig med som part i prosjekteringen. Som det går frem av vedlagte korrespondanse, mangler fundamentale faktorer hva tolkningen av helleristninger angår. Altfor mange brev og spørsmål står som ubesvarte i prosessen mot etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerfald.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie
 Sámediggi
 Miljøverndepartementet
 Kultur- og kirke departementet

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sivilombudsmannen,
Pb. 3 Sentrum,
0101 Oslo

Deres ref.: 2003-1854B-1 cka CKA/thc (med flere tidligere referanser i sakens anledning)

Oslo 25.10.03

KLAGE PÅ VEDTAK OM BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. ANKE.

Jeg henstiller herved overfor Sivilombudsmannen å gripe inn i planleggingen av etableringen av Midtnorsk bergkunstmuseum, Lerefald, i den hensikt å forhindre at Midtnorsk bergkunstmuseum, Lerefald, blir etablert/bygget.

Jeg mener å kunne bevise at hele museumsprosjektet er fundert på et formelt feilaktig grunnlag. Det har i vedlagte korrespondanse ikke kommet frem at Saemiedigkie på Snåsa har deltatt på like premisser som Nord-Trøndelag fylkeskommune i den viktige planleggingsfasen for etablering av Midtnorsk bergkunstmuseet på Lerefald. Dette på tross av at begge disse to parter har likeverdig forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner i Nord-Trøndelag. I konseptutredningen fra Stjørdal kommune pkt. 5.1.3.3 Bergkunst – religion og magi, siteres herved: «Det religiøse aspektet skal (i) konkretiseres til Lerefaldfeltet, (ii) til viktige nærliggende felt, (iii) til vår tids bærere av naturreligionens tradisjon – samisk kultur (koordinert med Saemien Sijte). Hvilken betydning har akkurat dette punktet hatt å si for en sørsamisk tolkning?

Slik jeg ser det er animisme et nøkkelord for å kunne komme nærmere en forståelse og transkripsjon av helleristningene. I planleggingsfasen har man for eksempel helt og holdent sett bort fra det faktum at det kan være en mulig sammenheng mellom sørsamiske nåejtiers runeбомmesymboler på gievrie og helleristningssymbolene. Sikksakkmønster og annen relatert sørsamisk ornering har heller ikke blitt vurdert som mulig ledetråd til en dypere forståelse av steinalder og bronsealder. Mine brev til de involverte parter vedrørende animisme står i dag som ubesvarte, og dette i seg selv kan si noe om i hvilken grad animisme vektlegges av de involverte parter fagpersonell. Det forundrer meg at landets fremste fagfolk innen arkeologi ikke probat kan besvare min henvendelse vedrørende animisme. I konseptutredningen fra Stjørdal kommune gis det heller ikke rom for sørsamisk innflytelse i forsøket på selve tolkningen av helleristninger i Sør-Norge, på tross av pkt. 5.1.3.3 som ovenfor nevnt. Likeledes har Nord-Trøndelag fylkeskommune unnlatt å svare på min henvendelse pr.16.08.03 hvor jeg blant annet forespør om det tidligere er blitt avdekket en offerplass ved helleristningsfeltet på Lerefald. Ovenfor nevnte temaer er etter min mening av en slik strategisk og prinsipiell betydning at de umulig kan stå ubesvarte i planleggingsfasen. Innen all type forskning gjør kildekritikk seg gjeldende, herunder også kritikk av ens egne kilder. Så er ikke tilfelle i planleggingen av Midtnorsk bergkunstmuseum. Det jeg har funnet ut om sørsamiske forhold er for så vidt en kunnskap hvem som helst kan erverve seg. Kriteriet er at man faktisk er interessert og møter sine kilder med et åpent sinn. I mitt kompendium som følger vedlagt kan Sivilombudsmannen se all korrespondanse i sakens anledning fra første dag og frem til nå. Ut fra dette vil dere måtte danne dere et eget bilde på om alle mine brev og spørsmål er tilstrekkelig besvart, samt, hvis så ikke er tilfelle, om det faktisk er en mulighet for at bildet hadde vært annerledes med et aktivt sørsamisk initiativ i denne viktige planleggingsfasen i etableringen av Midtnorsk helleristningsmuseum, Lerefald.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Miljøverndepartementet
Kultur- og kirkedepartementet
Riksantikvaren
Saemiedigkie, byjrese- jñh kultuvrevarjelimmiengoevtse
Saemien sijte v/styret
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Stjørdal kommune
Sámediggi, Kárášjohka
NTNU Vitenskapsmuseet
Ole Henrik Magga, leder for permanent forum for urfolkspørsmål i FN
Bølareinens rike
ABM-utvikling

Vedlegg: *I begynnelsen...*
1 stk. kompendium med komplett korrespondanse

S | O M

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

For referansen
2003-2070B-1cka
CKA/thc

Deres privateuse

For saksbehandler
Cecilie Karlson

Date
05.11.2003

BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG

Det vises til Deres brev 25. oktober 2003 med vedlegg, mottatt her 30. oktober 2003.

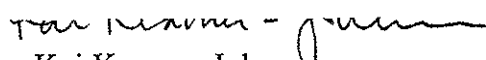
De ber «Sivilombudsmannen å gripe inn i planleggingen av etableringen av Midtnorsk bergkunstmuseum, Lerfald, i den hensikt å forhindre at Midtnorsk bergkunstmuseum, Lerfald, blir etablert/bygget».

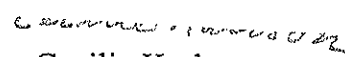
De synes å mene at Deres synspunkter vedrørende animisme og sørsamiske forhold ikke i tilstrekkelig grad er blitt hensyntatt eller vurdert ved planleggingen av museet.

Deres klage med vedlegg er gjennomgått her. Det er imidlertid ikke funnet tilstrekkelig grunn til å gå videre med saken. Det vises til ombudsmannsloven 22. juni 1962 § 6 fjerde ledd der det framgår at ombudsmannen avgjør om en klage gir tilstrekkelig grunn til behandling.

./. Innsendte vedlegg følger i retur.

For ombudsmannen

Kai Kramer-Johansen
kontorsjef

Cecilie Karlson
rådgiver

Vedlegg

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemien Sijte v/styret,
7760 Snåsa

Oslo 08.11.03

**AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. ANKE.
ANIMISME.**

Jeg refererer herved til vedlagte kopi av brev fra Sivilombudsmannen.

Jeg ber herved om en uttalelse fra styret v/Saemien Sijte i sakens anledning. Som hjelp vedlegges herved mitt kompendium med komplett korrespondanse i saken vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerefald.

Finnes det overhodet noen slags interesse for ovenfor nevnte museumsetablering fra offentlig samisk hold?

Med ønske om en mer nyansert og substansiell debatt i tiden som kommer håper jeg på snarlig svar fra dere som ansvarlig instans.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr
 1 stk. kompendium med kronologisk oversikt

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemiedigkie,
Byjrese- ja kultuvrevarjelimmiengoevtse,
7760 Snåsa

Oslo 08.11.03

**AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. ANKE.
ANIMISME.**

Jeg henviser til kopi av Sivilombudsmannens brev til meg pr 05.11.03.

Finnes det overhodet noen som helst slags interesse for etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerefald fra offentlig samisk hold?

Etter min vurdering ville en offentlig samisk medvirken i denne prosessen stimulert til konstruktiv nytenkning rundt forna dagers stolte steinalder- og bronsealderfolk. Dessuten mener jeg en slik offentlig samisk medvirken ville virke positivt inn på allmuens generelle historiske og kulturelle vitebegjærighet, for derigjennom å få til en mer nyansert debatt rundt dette så følsomme og tabubelagte temaet vedrørende norsk og nordisk forhistorie.

Med ønske om fortsatt dialog.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr 05.11.03
 1 stk. kompendium med kronologisk oversikt

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Ole Henrik Magga,
Pb. 254,
9521 Guovdageaidnu

Oslo 08.11.03

**AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD.
ANIMISME. ANKE.**

Oversender herved kopi av svaret Sivilombudsmannen ga på min anke pr. 25.10.03.
Som leder for permanent forum for urfolksspørsmål i FN ber jeg deg herved om en uttalelse
vedrørende vendingen saken nå har tatt.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr 05.11.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Børge Brende,
Miljøverndepartementet,
Pb 8013 Dep,
0030 Oslo

Deres ref.: 2002/4081- K/EBB

Ark: 571

Oslo 08.11.03

AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. PURRING. ANIMISME.

Jeg refererer herved til mitt brev til Miljøverndepartementet pr 23.07.03 og 09.10.03 samt Miljøverndepartementets svar til meg pr 30.07.03.

Som det fremgår av Miljøverndepartementets brev pr 30.07.03 skal mitt brev til samme besvares så snart det lar seg gjøre.

Hvor snart er "snart"?

Miljøverndepartementet har ansvar for den fysiske forvaltningen av bergkunst. Etter snart to års utforskningsarbeid har jeg ennå ikke funnet ut hvem som har det psykiske ansvaret for den samme bergkunsten i Norge. En psykisk forvaltning av bergkunst ligger visst utenfor enhvers agenda, later det til. Kanskje miljøvernminister Børge Brende kan hjelpe meg videre i denne så pågående prosess?

Som det fremgår av vedlagte kopi av Sivilombudsmannens brev til meg pr 05.11.03 har denne saken tatt en ny vending. Heller ikke her har man tatt høyde for muligheten av forvaltningsfeil vedr. etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald.

På lik linje med kulturministeren må miljøvernministeren regne med reisepass hvis det går så langt som at Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald blir gjort til virkelighet. I så fall må miljøvernministeren forvente å måtte svare på en del kinkige problemstillinger vedrørende forna dagers stolte folk – steinalder- og bronsealderfolket i Norden. Å kommunisere med meg vil måtte fortone seg som en drøm sett i forhold til hva som kan forventes i tiden som kommer. Å stå ansikt til ansikt med virkeligheten i ditt eget land kan bli vanskeligere å fordøye enn virkeligheter synliggjort perifert oss.

Det forplikter å være leder for et departement med slike store ansvarsområder som Miljøverndepartementet innehar. Ikke minst gjelder dette å påse at forvaltningsloven følges hva gjelder å kommunisere innkomne henvendelser.

Som ovenfor nevnt har jeg holdt på med denne saken i snart to år. Paradoksalt nok er det alle svarene, som tydelig fremkommer i nylig utgitt kompendium, jeg ikke får som driver meg videre. Mitt aller høyeste ønske er å komme i en sådan situasjon hvor noen kan si til meg at det jeg befatter meg med er feil, fordi...

Med respekt å melde hadde det vært ønskelig om vår miljøvernminister var nettopp denne personen!

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr 05.11.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Valgerd Svarstad Haugland,
Kultur- og kirkedepartementet,
Pb 8030 Dep,
0030 Oslo

Deres ref.: 2003/2515 KU/KU2 SJ:ksl

Oslo 08.11.03

AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD. ANIMISME.

Jeg er veldig opptatt av åpenhet, ærlighet og redelighet. Etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald er en viktig og prinsipiell sak fylt til randen av ubesvarte moralske, kulturelle og religiøse spørsmål.

Ett av Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområder er etablering og drift av museer i Norge. Hvis Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald lar seg etablere, blir etter alle solemerker saksen lagt i din hånd. Som snorklipper følger det med et stort ansvar for bakgrunnsinformasjon av substansiell karakter, ikke bare pomp og prakt og overfladisk føleri. Man kan kalle det som forgår en verdikamp, men etter mitt syn dreier det seg like mye om en kamp mot blasfemisk atferd utøvd indirekte (?) blant annet av ditt eget departement. Ignorering av mine henvendelser vedrørende animistisk tilnærming i ovenfor nevnte etablering, sitter dypere inne enn det jeg mener Kultur- og kirkedepartementet later til å fornemme. Troen på at tolkningen av helleristninger til nå er feilaktig, er så sterk at jeg anmoder deg personlig å redegjøre for din egen holdning i denne fastlåste situasjonen. Jeg snakker ikke bare på vegne av meg selv, snarere for et folk som kan komme til å stille de samme spørsmålene, samt andre mer innfløkte, den dagen du som person kan komme til å klippe snoren på Lervald.

Blasfemi er forbudt ved lov i Norge. Allikevel mener jeg denne saken viser noe ganske annet i sitt innerste vesen. Det verken skal eller bør være slik at Kultur- og kirkedepartementet som ansvarlig organ for etablering og drifting av museer i Norge, ikke skal vite nærmere beskjed om slike elementære problemstillinger jeg fremsetter. Det skal heller ikke være slik at samme departement uttaler følgende i brevets form: «For de aller fleste av de spørsmål De reiser, kan det være aktuelt å henvende seg til de relevante forskningsmiljøer, blant annet universiteter og høyskoler». (Brev fra Kultur- og kirkedepartementet pr 03.10.03.) Hadde en slik oppfordring kommet i spørrende form, ville jeg kanskje ikke reagert med fullt så meget vantro. Til kulturministerens orientering ligger det ca 2 års utforskningsarbeid bak mine uttalelser i sakens anledning. Dette foreligger nå i et kompendium på over 150 sider. Universitetet i Oslo har her gitt uttrykk for at animisme som religion ikke er relevant i utdanningen av blant andre arkeologistudenter. Dette burde ikke være nytt for Kirke- og kulturdepartementet som ansvarlig institusjon.

Det forplikter å være kulturminister. Enhver handling må til tider utøves med forståelse for andre enn sitt eget syn. Slik sett unngår man å utføre handlingene mot sitt bedre vitende. Ser frem til en mer nyansert og oppbyggende debatt i tiden som kommer!

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr 05.11.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sámediggi,
N-9730 Kárášjohka

Oslo 10.11.03

**AD ETABLERING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM, LERFALD.
ANIMISME. ANKE. PURRING.**

Jeg henviser herved til mitt ubesvarte brev til Sámediggi pr 27.01.02.
Tiden har kommet siden den gang med en hel rekke korrespondanse mellom forskjellige parter utenfor Sámediggi, men innenfor samme interessesfære?

Vedlagt følger kopi av brev fra Sivilombudsmannen (svar på ankesak) samt en komplett oversikt over ovenfor nevnte korrespondanse relatert til etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald. Sámediggi som samenes eget forvaltningsorgan bør kunne ha en uttalt mening om dette som jeg mener er en urett tilskyndet av et helt annet forvaltningsorgan – det norske.

Jeg forventer ved dette min henvendelse at ansvarlige fagpersoner ved Sámediggi redegjør for hvilken holdning som råder i denne saken.

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Sivilombudsmannen pr 05.11.03
 1 stk. korrespondanse-kompendium

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sivilombudsmannen,
Pb. 3 Sentrum,
0101 Oslo

Deres ref.: 2003-2070B-lcka CKA/thc

Oslo 10.11.03

SIVILOMBUDSMANNEN – FORVALTER AV VITENSKAPENS VUGGE.

Jeg er med respekt å melde imponert over Sivilombudsmannens altomfattende kompetanse i de særdeles forskjelligartede sakskomplekser som nødvendigvis må havne på dennes bord.

I forvaltningen har jeg fått informasjon om at Sivilombudsmannen er siste ankeinstans for saker av denne karakter.

Medfører dette riktighet?

I så fall, som siste ankeinstans, ber jeg herved Sivilombudsmannen skriftlig redegjøre for nedenfor nevnte problemstillinger. Dette for å feie all tvil til side.

Nr. 1: Er kunnskap om animisme som religion et nødvendig utgangspunkt for oss i dag for å kunne forstå steinalder- og bronsealdermenneskenes religiøse tilhørighet?

Nr. 2: Hvilke kunnskaper har Sivilombudsmannen om animisme som litteratur?

Nr. 3: I hvor stor utstrekning bør animisme som kunstutfoldelse legges til grunn i tolkningen av helleristninger, steinartefakter fra steinalderen samt bronsealdergjenstander i Norden?

Nr. 4: Kan man hevde at det fantes animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom i nordisk steinalder og bronsealder, og at det fremdeles eksisterer mellommenneskelig kommunikasjon på dette grunnlaget i Norden – innenfor rammen av en grenseløs tid-rom-dimensjon?

Jeg er av den oppfatning at forvaltningsorgan som Sivilombudsmannen og tilsvarende, bevisst forsøker å lulle oss inn i en dyp søvn hvor vi på en måte skal finne den nødvendige ro slik at vi kan innordne oss rekkene av medsammensvorne. Jeg er imidlertid blitt vekket opp av denne min påståtte lulling. Hvilken virkelighet jeg er vekket opp til blir kanskje synliggjort ved Sivilombudsmannens svar på dette brev?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

S | O M

Der referanse
2003-2070B-2cka
CKA/thc

Deres referanse

Der saksbehandler
Cecilie Karlson

Dato
04.12.2003

SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME

Det vises til Deres brev 10. november 2003.

De kommer tilbake til en sak som ble avsluttet ved brev herfra 5. november 2003. De spør om det er korrekt at «Sivilombudsmannen er siste ankeinstans for saker av denne karakter», og i så fall ønsker De ombudsmannens svar på fire spørsmål om animisme.

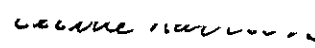
Ombudsmannen kan si sin mening om saker som faller inn under hans arbeidsområde. Hans undersøkelser i en sak kan ende med en anmodning til vedkommende forvaltningsorgan om å vurdere saken på nytt. Ombudsmannen kan ikke selv treffe bindende avgjørelser eller endre avgjørelser som forvaltninger har truffet. Det er således ikke korrekt å betegne ombudsmannen som «siste ankeinstans».

Når det gjelder spørsmålene vedrørende animisme, innehar ikke ombudsmannen eller hans medarbeidere den kunnskap om temaet som er nødvendig for å kunne besvare disse. Videre framstår det som uklart hvilket forvaltningsorgan klagen er rettet mot. Det fastholdes etter dette at det ikke er tilstrekkelig grunn til å gå videre med saken, jf. ombudsmannsloven 22. juni 1962 § 6 fjerde ledd.

./. De kan lese mer om ombudsmannsordningen i vedlagte orientering.

For ombudsmannen

Kai Kramer-Johansen
kontorsjef

Cecilie Karlson
rådgiver

Vedlegg

På Kant med det meste.

Jeg strever med å finne ut av hva Jostein Gaarder egentlig mener med sitt innlegg om oljeboring utenfor Lofoten i Aftenposten tirsdag den 2.desember 03.

Hva er problemet med oljeboring utenfor Lofotveggen? Er det slik å forstå at vi trenger Lofoten som avlat slik at våre etterkommere ikke skal få anledning til å si: -Dere var i hvert fall ikke så grådige! Hvor er helhetstankegangen til Jostein Gaarder i forsøket på å bringe Kants filosofi inn i debatten om vårt umettelige grådighetsbegjær etter flere goder til selvet og mer makt?

Jostein Gaarder går under en kategori mennesker jeg ynder å kalle for nasjonalistiske kultursjåvinister. Kants tese om det autonome mennesket mener jeg åpner for en type holdning som ikke fører mennesket inn i en ydmyk symbiose med Moder Jord, snarere mennesket som den kontrollerende, autoritære og overformynderske maktstruktur. På samme måte som jeg mener man ikke kan elske bare med utvalgte deler av Moder Jord, snarere love troskap til Henne som en helhet, kan man heller ikke trekke ut bruddstykker av hva Kant mente i sin tid. Kant må på samme vis brukes som en helhet – i hvert fall hvis man skal mene noe overopphøyet om personen Kant.

Det bør ikke herved skinne igjennom at jeg synes oljeboring bare er til beste for nasjonen Norge, nordmenn eller for Moder Jord, for den sakens skyld. Det jeg prøver å si er at det ikke er særlig forskjell på vår aktivitet hva strider imot Moder Jords egne premisser samme hvor det er. Etter min mening er alle deler av naturen like mye verdt – fordi naturen er ett, et hele hvor mennesket kun er en del og hvis oppgave er å forvalte Moder Jord til beste for dette hele – til gangs for alle menneskers hele. Våre dårlige holdninger, eller mangel på sådanne, bør ikke måles opp mot et panoramabilde av Lofoten som noe mer unikt enn noe annet som hører Moder Jord til. Menneskets rolle som naturens forvalter er forpliktende i vid forstand – fordi Moder Jord i seg selv er et hele, ikke som oppstykket og utparsellert i samsvar med det autonome menneskets grådighetsbegjær. Å plukke ut Lofoten som noe uangripelig fordi Lofoten har umåte stor verdi for Norge blant annet som turistnasjon, mener jeg er helt absurd, men dog i samsvar med en heller dogmatisk tankegang som Jostein Gaarder selv er en anfører av. Får vi virkelig bedre samvittighet av ikke å bore etter olje utenfor Lofoten? Freder vi Lofoten for denne slags aktiviteter, er det da underforstått greit at vi samtidig kan gjøre som vi vil alle andre steder? Kants pliktetikk handler etter det jeg kan skjønne om at mennesket har uendelig stor verdi, men hvilken verdi har vel mennesket uten samvittighet for å forvalte Moder Jord som et hele?

Jostein Gaarder er som fanget i Sofies verden. Sofies verden er en fiksjon. Jeg ønsker Jostein Gaarder velkommen ut i virkelighetens verden.

Oslo pr 07.12.03

Med vennlig hilsen
Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sivilombudsmannen,
Pb. 3 Sentrum,
0101 Oslo

Deres ref.: 2003-2070B-2cka
CKA/thc

Oslo 07.12.03

AD SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME

Jeg viser til Sivilombudsmannens brev av 4. desember 2003.

Jeg har personlig frekventert Nord-Trøndelag fordi dette området etter min egen mening er av de mest spenningsfylte regionene i Norge. Her forefinnes blant annet noen av de mest interessante fornminner hva gjelder steinalder og bronsealder.

Min undring skjøt for alvor fart da jeg oppdaget hvor lite Saemien Sijte på Snåsa i realiteten var involvert i forvaltningen av bergkunst i Nord-Trøndelag. Det eneste jeg har gjort i denne saken er å stille probate spørsmål. Mine spørsmål har, etter min mening, ikke i tilstrekkelig grad blitt besvart av ansvarlige offentlige forvaltningsorganer.

Jeg rettet en henvendelse til Riksantikvaren den 25.01.02 vedrørende hvem som hadde ansvar for forvaltningen av helleristningene i Nord-Trøndelag. Riksantikvaren svarer på sin side den 25.02.02 at «Forvaltningsmyndigheten for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, ble i 1991 delegert til den regionale kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og Sametinget)». For å gå frem på en mest mulig formell måte tok jeg kontakt med Statens forvaltningstjeneste. Her ble det opplyst at en klagesak måtte rettes til det første forvaltningsorgan for siden å gå overordnet vei opp til Sivilombudsmannen.

Sivilombudsmannen skriver i sitt svar til meg pr 04.12.03: «Videre fremstår det som uklart hvilket forvaltningsorgan klagen er rettet mot». Klagen jeg fremsetter er mildt sagt spesiell, men ikke mindre interessant av den grunn. Det har absolutt ikke vært enkelt å finne ut hvem som har ansvar for etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald. Etter nesten to års korrespondanse, utforskningsarbeid og henvendelse til alle berørte forvaltningsorganer, er klagen i første instans rettet mot Stjørdal kommune. Neste på listen er Nord-Trøndelag fylkeskommune, Riksantikvaren, Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet. Jeg har hele tiden forholdt meg til det faktum at Saemiedigkie og Nord-Trøndelag fylkeskommune har likeverdig forvaltningsmyndighet for automatisk fredede kulturminner, herunder bergkunst, i Nord-Trøndelag. Denne problematikken har det ikke vært mulig for meg å komme helt til bunns i. Denne saken berører også meg personlig, all den tid det dreier seg om religiøs overbevisning. Som det går frem av Stjørdal kommunes Konseptutredning av 9. oktober, 1998, punkt 5.1.3.3, Bergkunst – religion og magi:

«Det religiøse aspektet skal (i) konkretiseres til Lerbaldfeltet, (ii) til viktige nærliggende felt, (iii) til vår tids bærere av naturreligionenes tradisjon – samisk kultur (koordinert med Saemien Sijte),

er Saemien Sijte utvilsomt med som part på papiret fra starten av, men ikke i virkelighetens verden senere hen.

Saemien Sijte er heller ikke linket opp mot hjemmesiden

http://www.bergkunst.net/dmb_byggeprosjekt/visjonen.html. Så vidt meg bekjent er ikke

Saemien Sijte linket opp elektronisk mot andre relevante hjemmesider, ei heller ikke referert som forvaltningsmyndighet sammen med Nord-Trøndelag fylkeskommune i andre relevante sammenhenger. Tar Sivilombudsmannen i betraktning den påfallende stillhet det ble etter at jeg forespurte berørte forvaltningsorganer om nettopp «(iii) til vår tids bærere av naturreligionenes tradisjon – samisk kultur» (Konseptutredning av 9. oktober, 1998), som altså handler om animisme, er dette alene et signal om at ikke alt er som det skal være i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lørdal.

Jeg har lagt frem skriftlig dokumentasjon på at Saemien Sijte på Snåsa i utgangspunktet var ment som part i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lørdal. (Med referanse til Stjørdal kommunes Konseptutredning som ovenfor nevnt.) Så langt har det ikke kommet frem noe entydig svar på hvorfor ikke Saemien Sijte på Snåsa er aktiv part i denne pågående etableringsprosessen.

Jeg mener herved at Sivilombudsmannen må anmode Stjørdal kommune om å vurdere saken om etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lørdal på nytt.

Jeg står mer enn gjerne til disposisjon hvis Sivilombudsmannentrenger ytterligere informasjon. Personlig fremmøte er ingen hindring i så måte.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

Statsråden

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref

2003/2515 KU/KU2 cse:pbp

Dato

15.12.2003

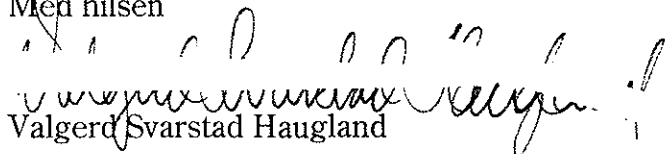
Etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerefald

Jeg takker for ditt brev av 8. november 2003 angående etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum.

Kultur- og kirkedepartementet har ikke vært involvert i prosessen knyttet til etablering og drift av Midtnorsk Bergkunstmuseum. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Vitenskapsmuseet ved NTNU (som er et museum under Utdannings- og forskningsdepartementets ansvarsområde), Stjørdal museum og Stjørdal kommune. Dette er således en sak som ligger utenfor mitt ansvarsområde.

Bergkunstmuseet ved Lerefaldfeltet vil formodentlig ha sin forskningsmessige basis ved Vitenskapsmuseet ved NTNU. Vitenskapsmuseet vil derfor også være rette adressat for drøfting av de problemstillingene du tar opp angående animisme og forståelsen av helleristningene på Lerefaldfeltet.

Med hilsen

Valgerd Svarstad Haugland

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

SOM

Vår referanse
2003-2070B-3cka
CKA/thc

Deres referanse

Vår oppgjørsmottaker
Cecilie Karlson

Dato
05.01.2004

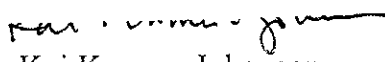
SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.

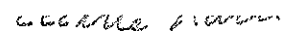
Det vises til tidligere korrespondanse, sist Deres brev 7. desember 2003.

De kommer tilbake til saken, og ber ombudsmannen om å «anmode Stjørdal kommune om å vurdere saken om etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerfald på nytt».

Deres nye henvendelse er gjennomgått og vurdert her. Det fastholdes at det ikke er tilstrekkelig grunn til å gå videre med saken. Det vises til ombudsmannsloven § 6 fjerde ledd, samt brev til Dem 5. november og 4. desember 2003.

For ombudsmannen

Kai Kramer-Johansen
kontorsjef

Cecilie Karlson
rådgiver

Sivilombudsmannen

Oslo 08.01.04

Telefonsamtale med Sivilombudsmannen v/Cecilie Karlson pr 08.01.04.

Jeg vil ha oversendt kopi av ordlyden i ombudsmannsloven 22. juni 1962 § 6 fjerde ledd.

NORD-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE
SENTRALADMINISTRASJONEN

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 OSLO

Vår ref.:
2002/03473-22 EIS

Arkiv:
135.6

Deres ref.:

Dato:
16.01.2004

Vedrørende Midtnorsk Bergkunstmuseum - Animisme og Bøla

Vi viser til tidligere brev fra dem med en rekke spørsmål knyttet til spesielle helleristningslokaliteter og utvikling av et museum. Vi beklager samtidig meget at det har tatt lang tid å besvare dine brev.

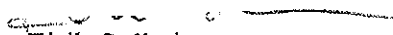
Vi ber om at spørsmål knyttet til Bergkunstmuseet rettes til Stjørdal Museum, Værnes og at spørsmål vedrørende samisk kulturtradisjon rettes til Samisk kulturminneråd på Snåsa. Dette for å kanalisere deres brev til rette instanser.

Til orientering kan vi opplyse om at det har vært omfattende aktivitet i området ved Bølaelva fra slutten av 1700 – tallet og frem til i dag. Det er spor etter denne aktiviteten møllehjulet vitner om. Tilsvarende spor etter samenes tamreinsdrift finnes dessverre ikke på stedet. (Bølareinen kan neppe knyttes til tamreindriften. Til det er den for gammel og samenes tradisjon med temming av reinsflokker for ung.)

Kunnskap om animisme som religion er et nyttig hjelpemiddel blant flere andre til å forstå tidligere kulturuttrykk som f.eks. hellerisninger. Det finnes noe litteratur på fenomenet animisme. En del av den litteraturen kan ikke hevdes å holde et faglig godt nok nivå.

Det er ikke avdekket spor etter noe som kan knyttes til en offerplass i tilknytning til Leirfall feltet. Ved eventuelle tiltak i området vil vi foreta ytterligere registreringer, og noe slikt kan jo avdekkes i fremtiden. Å vurdere det religiøse aspektet ved dagens tilretteleggelse ved Leirfall ristningene må være opp til den enkelte besøkende. Noen vil nok finne en inderlighet der som andre igjen ikke finner. Hvorvidt slik fokus blir fremhevet i det fremtidige museet gjenstår å se.

Med hilsen

Eirik Solheim
konservator/arkeolog

Kopi: Samisk kulturminneråd, Saemien Sijte, 7760 Snåsa
Stjørdal museum, Værnes, Pb. 231, N- 7501 Stjørdal

Beskjed

Til

Rune

Fra

Cecilie Carlsson
v/ Sivilembudsmannen

Ring nr.

Før kl.

Etter kl.

Saken gjelder

Kan komme på konferanse
ons. kl. 14.00

Nr. 4355 - Andvord.

7 042611 004513

Mottatt av

Wendy

Dato

19.1

Kl.

13

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sivilombudsmannen,
Pb. 3 Sentrum,
0101 Oslo

Deres ref.: 2003-2070B-3cka
CKA/thc

Sivilombudsmannen	
År/Saksnr/ 03/2070	Dok. nr. 7
21 JAN. 2004 vedl.	
Ark.kode 560	
L.nr.	Besl. beth. CKA
Te.	

Oslo 18.01.04

SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.

Jeg henviser herved til telefonsamtale med Sivilombudsmannens kontor pr 08.01.04.
Her ba jeg om å få oversendt den korrekte ordlyden i ombudsmannsloven 22. juni 1962 § 6 fjerde ledd. Denne har pr dags dato ikke kommet meg i hende.

Jeg har hele tiden forfektet at det foreligger en forvaltningsfeil i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lefald.

Jeg legger herved frem skriftlige bevis for at så har skjedd:

- Kopi av side 35, pkt. 5.1.3.3 Bergkunst – religion og magi og side 53 pkt. 7.3.1 Generelle vurderinger i Stjørdal kommunes konseptutredning av 09.10.98 – Det magiske berget, Hegra.
- Kopi av brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02, Forvaltning av Bølareinens rike.
- Kopi av brev fra Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse pr 01.03.02, Ad forvaltningen av bergkunst i Sápmi.
- Kopi av brev fra Stjørdal kommune pr 25.07.03, Midtnorsk Bergkunstmuseum – Prosjektutvikling – Animisme.
- Internettpreferanse. Saemiedigkie, Byjrese jih- kultuvrevarjelimmiengoevtse er ikke linket opp mot Midtnorsk Bergkunstmuseums egne hjemmesider på Internett. De er heller ikke linket opp mot andre relaterte hjemmesider i sakens anledning.

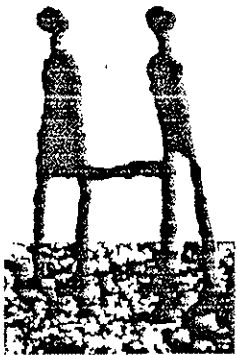
Jeg forbeholder meg herved retten til å komme med ytterligere dokumentasjon i denne saken. Dette brev med vedlegg blir overlevert Sivilombudsmannen ved personlig fremmøte så snart det lar seg gjøre rent praktisk.

Med vennlig hilsen
Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Saemien Sijte v/styret
Sámediggi
Stjørdal kommune

Vedlegg: Kopi side 35 og 53 i Stjørdal kommunes konseptutredning
Brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02
Brev fra Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Brev fra Stjørdal kommune pr 25.07.03

Kopi av dette brev vil bli oversendt de respektive så snart mottakskvittering foreligger fra Sivilombudsmannen.

Det magiske berget

HEGRA

KONSEPTUTREDNING

Markedsvurdering
Formidlingskonsept
Investeringsanalyse
Budsjettanalyse
Gjennomføringsplan

Stjørdal/Steinkjer den 9. oktober 1998

Cand. oecon. Stein Storsul, Kongens gt 35, 7700 Steinkjer

Som et foreløpig utgangspunkt skal vi her skissere en mulig tematisering:

5.1.3.1 Bergkunst i verden

- Hva er bergkunst, hvordan leses symbolene, hvor finner vi de, når ble de laget, hvordan kan vi lese dem med vårt tidsbegrep og vår verden av bilder og symboler.
- Bergkunsten slik den finnes i Skandinavia, Europa, Amerika, Afrika, Asia, Australia.
- Vi skal her oppleve og forstå bergkunsten i sammenheng med naturhistorien, med menneskenes samliv med naturen og behov for dialog med det hinsidige, men anene, med kreftene i naturen, fruktbarheten, sola, åndene.

5.1.3.2 Bergkunst i Midt-Norge

- Hvor har vi bergkunst i Hegra, i Stjørdal og i vår egen region. Hvilke typer bergkunst, hvilke perioder er den fra, hva forteller den om kontakt med andre deler av Skandinavia og Europa.
- Konkrete referanser til Lurfaldfeltet, til nærliggende felt i gangavstand, og til tilgjengelige, representative felt i regionen og i Midt-Skandinavia.
- Konkret tolkning av beliggenhet i landskapet, av symboler og tegn, kobling til naturhistorien, jfr landhevning og naturlige landskapsendringer i elvedalen

5.1.3.3 Bergkunst - religion og magi

- Det religiøse landskap, bergkunsten som et vitnemål om menneskenes religiøse behov. Følger en tidsakse med religiøse symboler i landskapet fra kirkene, kirkegårdene, hovene, offerplassene, gravhaugene, helleristningene, etc.
- Det religiøse aspektet skal (i) konkretiseres til Lurfaldfeltet, (ii) til viktige nærliggende felt, (iii) til vår tids bærere av naturreligionens tradisjon - samisk kultur (koordinert med Saemien Sijte).
- I dette ligger forståelsen av menneskenes evige mysterium i livet, døden og gjenskapelsen.

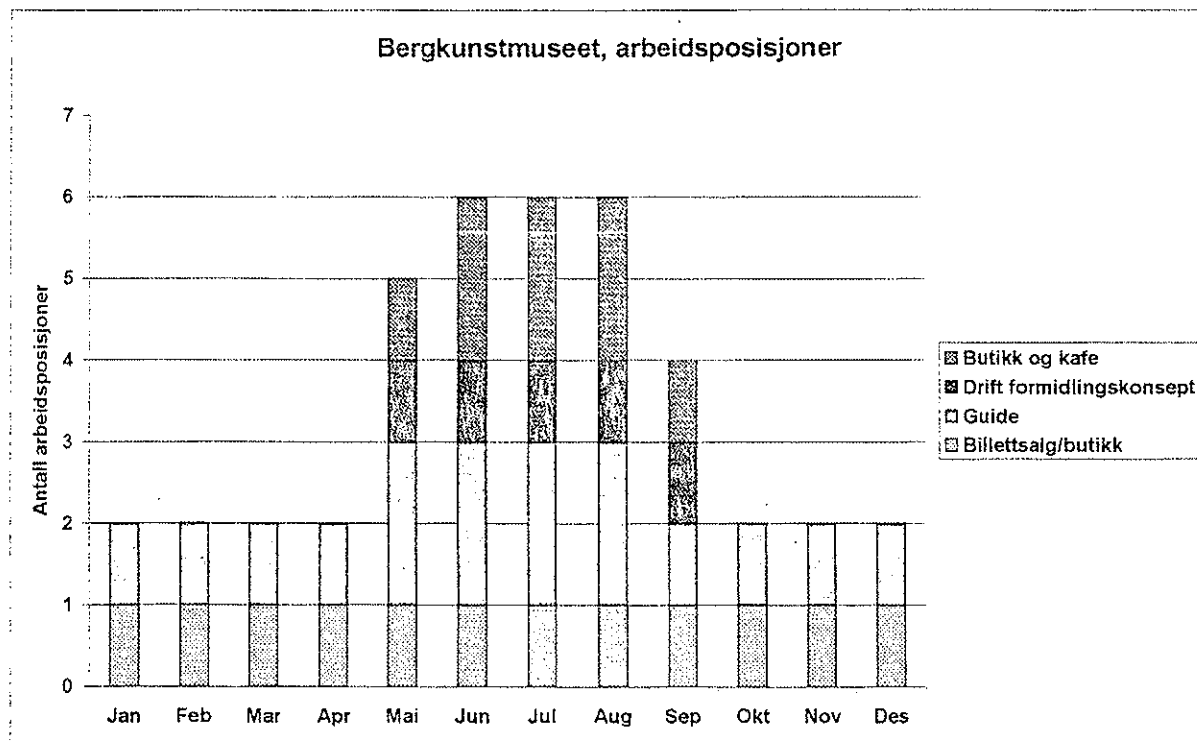
5.1.3.4 Bergkunst presentert for omsetning

Gode attraksjonsbedrifter kjennetegnes ofte ved at de har lyktes med å integrere kafé og butikk i selve formidlingskonseptet.

- Bergkunstbutikken skal være en litteratur- og gjenstandsutstilling, og det spesielle med denne utstillingen er at folk kan kjøpe varene. Dette utvider formidlingen til tiden etter besøket, og legger ofte grunnlaget for gjenbesøk.
- Bergkunstkaféen skal være en opplevelse av mat- og festkultur slik som bergkunsten kan gi oss mulighet til å tolke og levendegjøre. Her skal produktene konsumeres på stedet, i øyeblikket, og kanskje kan enkelte matprodukter også kunne kjøpes med.

bare har sommeråpent, vil det antakelig være lettere å skape regningssvarende drift ved kafeen dersom en kafébedrift i nabolaget kan drive den på leiebasis. Det er imidlertid stabil erfaring for at alle slike virksomheter har fordel av å utvikle og drive butikken selv.

Det variable personellbehovet er kalkulert slik i dette konseptet:

7.3 Driftsorganisasjon for ytre bergkunstlokaliteter

7.3.1 Generelle vurderinger

Vi har i avsnitt 4.8 og 4.9 gjort rede for at et samlet formidlingskonsept for bergkunst i Midt-Norge krever inkludering av representative lokaliteter i hele landsdelen som til sammen gir et best mulig bilde av både utbredelse og variasjon. Det er i den forbindelse vist til bl.a.:

- Lokaliteter i Stjørdal
- Lokaliteter i Midt-Norge
- Lokaliteter i Midt-Skandinavia

Som det der er vist til, handler dette om kulturminner som er underlagt forvaltning som automatisk fredete kulturminner. Enhver tilrettelegging for publikum må derfor skje etter konkrete avtaler med vedkommende forvaltningsmyndighet etter Kulturminneloven. Med det landsdelsperspektivet som trekkes opp i dette konseptet for Helleristningsmuseet, bør derfor opplegget for den desentrale formidlingen samordnes med både Vitenskapsmuseet og vedkommende fylkeskommuner.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemien Sijte v/styret,
N-7760 Snåasa

Oslo 21.01.04

**SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.**

Jeg oversender herved kopi av mitt seneste brev til Sivilombudsmannen vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald.
Jeg forventer nå en tilbakemelding fra Saemien Sijte v/styret i sakens anledning.

Vedlagt følger også kopi av dokumenter som av grunner ikke kom med i trykkingen av mitt kompendium *Etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerbald* som ble oversendt dere pr 08.11.03. Legg disse dokumentene inn i kronologisk rekkefølge.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Sivilombudsmannen pr 18.01.04
 Kopi side 35 og 53 i Stjerdal kommunes konseptutredning
 Brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02
 Brev fra Saemiedigkie, Byjrese- jñh kultuvrevarjelimmiengoevtese
 Brev fra Stjerdal kommune pr 25.07.03
 Kopier til ovenfor nevnte kompendium:
 Brev fra Stjerdal kommune pr 29.04.03
 Brev fra ABM-utvikling pr 14.10.03
 Brev til Kultur- og kirke departementet pr 17.10.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemiedigkie,
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese,
N-7760 Snåasa

Oslo 21.01.04

**SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.**

Jeg oversender herved kopi av mitt seneste brev til Sivilombudsmannen vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald.

Jeg forventer nå en tilbakemelding fra Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese i sakens anledning.

Vedlagt følger også kopi av dokumenter som av grunner ikke kom med i trykkingen av mitt kompendium *Etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald* som ble oversendt dere pr 08.11.03. Legg disse dokumentene inn i kronologisk rekkefølge.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Sivilombudsmannen pr 18.01.04
Kopi side 35 og 53 i Stjerdal kommunes konseptutredning
Brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02
Brev fra Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Brev fra Stjerdal kommune pr 25.07.03
Kopier til ovenfor nevnte kompendium:
Brev fra Stjerdal kommune pr 29.04.03
Brev fra ABM-utvikling pr 14.10.03
Brev til Kultur- og kirke departementet pr 17.10.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Sámediggi,
N-9730 Kárášjohka

Oslo 21.01.04

**SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.**

Jeg oversender herved kopi av mitt seneste brev til Sivilombudsmannen vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald.

Jeg forventer nå en tilbakemelding fra Sámediggi i sakens anledning.

Vedlagt følger også kopi av dokumenter som av grunner ikke kom med i trykkingen av mitt kompendium *Etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lervald* som ble oversendt dere pr 10.11.03. Legg disse dokumentene inn i kronologisk rekkefølge.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Sivilombudsmannen pr 18.01.04
 Kopi side 35 og 53 i Stjørdal kommunes konseptutredning
 Brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02
 Brev fra Sámediggi, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
 Brev fra Stjørdal kommune pr 25.07.03
 Kopier til ovenfor nevnte kompendium:
 Brev fra Stjørdal kommune pr 29.04.03
 Brev fra ABM-utvikling pr 14.10.03
 Brev til Kultur- og kirke departementet pr 17.10.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Stjørdal kommune,
Pb. 133/134,
7501 Stjørdal

Deres ref.: JAM/03/01608-014/614 C56

Oslo 21.01.04

**SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.**

Jeg oversender herved kopi av mitt seneste brev til Sivilombudsmannen vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerfald. Dette til deres orientering.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Sivilombudsmannen pr 18.01.04
Kopi side 35 og 53 i Stjørdal kommunes konseptutredning
Brev fra Riksantikvaren pr 25.02.02
Brev fra Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Brev fra Stjørdal kommune pr 25.07.03

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Mottatt 26.01.04 EW

Sivilombudsmannen,
Pb. 3 Sentrum,
0101 Oslo

Deres ref.: 2003-2070B-3cka
CKA/thc

Oslo 23.01.04

**SPØRSMÅL VEDRØRENDE ANIMISME. BYGGING AV MIDTNORSK
BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG.**

Jeg refererer herved til konferanse på Sivilombudsmannens kontor den 21.01.04 kl 14.00.

Jeg oversender kopi av diverse brev relatert til min påstand om forvaltningsfeil vedrørende etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lærdal:

- Mitt brev til Bølareinens Rike pr 12.01.02 samt svar fra ditto pr 22.01.02.
Jens Bjarne Mohrsen, leder i interesseorganisasjonen Bølareinens Rike, vet ikke at Saemiedigkie har forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, i Nord-Trøndelag.
Interesseorganisasjonen Bølareinens Rike har informert titusenvis av turister fra hele verden om blant annet Bølareinen uten å nevne Saemiedigkie som forvaltningsmyndighet med ett eneste ord! Langs hovedveier henger informasjon om Bølareinens rike uten en kobling til Saemiedigkie som forvaltningsmyndighet.
- Mitt brev til Vitenskapsmuseet, NTNU pr 25.01.02 samt svar fra ditto pr 04.02.02.
Professor Kalle Sognnes ved Vitenskapsmuseet, NTNU vet ikke at Saemiedigkie har forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, i Nord-Trøndelag.
- Mitt brev til Per Sverre Rannem, ordfører i Steinkjer kommune, pr 27.01.02 samt svar fra ditto pr 05.02.02.
Ordfører Per Sverre Rannem, ordfører i Steinkjer kommune, vet ikke at Saemiedigkie har forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, i Nord-Trøndelag.
- Mitt brev til Fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag pr 27.01.02 samt svar fra ditto pr 03.01.03.
"Vi er satt til å forvalte kulturminnene slik at ettertiden også kan få glede av dem."
Hvem er "Vi"?
Som det fremkommer av datoene på disse to brevene, kom svaret fra Fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag om lag ett år etter at de mottok min første henvendelse – etter uttallige purringer.
- Mine to brev til Nord-Trøndelag fylkeskommune pr 20.08.03 samt svar fra ditto pr 16.01.04.

"Det finnes noe litteratur på fenomenet animisme. En del av den litteraturen kan ikke hevdes å holde et faglig godt nok nivå."

Gjelder dette den sørsamiske litteraturen hos fagfolkene ved Saemiedigkie på Snåasa?

•Mitt brev til Stjørdal kommune pr 01.05.03 samt svar fra ditto pr 10.06.03.

"Det tas her ikke stilling til spørsmålet om hvem som har forvaltningsmyndighet. Det planlagte museet er, som tidligere nevnt, et prosjekt som eies av Stjørdal kommune. Andre formelle parter finnes derfor ikke."

Jeg har aldri bestridd at Stjørdal kommune kan eie et museum, men de kan ikke eie en forvaltningsmyndighet. En forvaltningsmyndighet blir delegert. Uten forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, kan ikke Stjørdal kommune annet enn bygge et tomt Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerefald.

•Min hypotese er at Stjørdal kommune selv ikke har den nødvendige kompetansen som skal til for å skrive *Konseptutredning, Det magiske berget, Hegra* av 09.10.98.

Vitenskapsmuseet, NTNU og Nord-Trøndelag fylkeskommune må ha bidratt henholdsvis som faglig ekspertise og som forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst. Hva så med Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese, Snåasa?

Med vennlig hilsen

~ Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Saemien Sijte v/styret
Sámediggi
Stjørdal kommune

Vedlegg: Brev til Bølareinens Rike pr 12.01.02
Svar fra Bølareinens Rike pr 22.01.02
Brev til Vitenskapsmuseet, NTNU pr 25.01.02
Svar fra Vitenskapsmuseet pr 04.02.02
Brev til Ordføreren i Steinkjer Kommune pr 27.01.02
Svar fra Ordføreren i Steinkjer kommune pr 05.02.02
Brev til Fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag pr 27.01.02
Svar fra Nord-Trøndelag fylkeskommune pr 03.01.03
To brev til Nord-Trøndelag fylkeskommune pr 20.08.03
Svar fra Nord-Trøndelag fylkeskommune pr 16.01.04
Brev til Stjørdal kommune pr 01.05.03
Svar fra Stjørdal kommune pr 10.06.03

Rune Molnes
Postboks 59
0612 OSLO

S | O M

I år referanse
2004-0151B-2cka
CKA/thc

Deres referanse

I år sakshenandter
Cecilie Karlson

Dato
29.01.2004

BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG

Det vises til tidligere korrespondanse, sist Deres brev 23. januar 2004 med vedlegg.

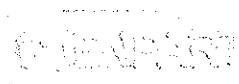
- ./.. Vedlagt følger til orientering gjenpart av brev herfra i dag til Sametinget. De vil få hørte nærmere herfra når svaret foreligger.
- ./.. Vedlagt følger også som etterspurt en kopi av lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

For ombudsmannen

Cecilie Karlson
rådgiver

Vedlegg

Sametinget
Miljø- og kulturvernavdelingen
7760 SNÅSA

S|OM

Vår referanse
2004-0151B-1cka
CKA/thc

Deres referanse

Vår saksbehandler
Cecilie Karlson

Dato
29.01.2004

BYGGING AV MIDTNORSK BERGKUNSTMUSEUM PÅ LERFALD I NORD-TRØNDELAG

./ Vedlagt følger kopi av brev 18. januar 2004 med vedlegg fra Rune Molnes. Brevet ble overlevert ombudsmannens kontor i konferanse her 21. januar 2004, der Molnes fikk anledning til å utdype og presisere sin klage. Sametinget antas allerede å ha fått kopi av klagen. Sametinget skal videre ha mottatt en kopi av brev hit 23. januar 2004 med vedlegg. For ordens skyld vedlegges en ekstra kopi her.

Molnes hevder at «det foreligger en forvaltningsfeil i etableringen av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerfald».

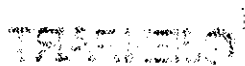
Molnes mener at Sametinget ikke er tilstrekkelig «involvert» i planleggingen av Midtnorsk Bergkunstmuseum på Lerfald i Nord-Trøndelag. Han hevder at Stjørdal kommune ikke har den faglige kompetansen som er nødvendig for å kunne ta ansvar for helleristninger, bergkunst m.v. ved planleggingen. En konsekvens av denne påstått manglende kompetansen er, ifølge Molnes, at sørsamenes interesser ikke i tilstrekkelig grad blir ivaretatt.

Molnes er usikker på Sametingets syn på nødvendigheten av egen deltakelse i prosjektet. Det bes derfor om at Sametinget kort redegjør for dette.

Har Sametinget ellers kommentarer til henvendelsen fra Molnes, eksempelvis til anførselen om at Stjørdal kommune heller ikke har *myndighet* til å ta ansvar for helleristninger, bergkunst m.v. (siden det er Sametinget og fylkeskommunen som nå har «forvaltningsmyndigheten» etter kulturminneloven)?

Sametinget

Det bes om svar så snart som mulig og senest innen fire uker. Vedleggene til klagen og eventuelle supplerende saksdokumenter bes returnert sammen med svaret.

For ombudsmannen

Kai Kramer-Johansen
kontorsjef

✓

Cecilie Karlson
rådgiver

Gjenpart: Rune Molnes

LOV 1962-06-22 nr 08: Lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

DATO: LOV-1962-06-22-8
DEPARTEMENT: JD (Justisdepartementet)
PUBLISERT: ISBN 82-504-1155-2
SIST-ENDRET: LOV-2004-01-16-3 fra 01.01.2004
ENDRER:

INNHold

Lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

- §1. Valg av ombudsmann.
- §2. Instruks.
- §3. Formål.
- §4. Arbeidsområde.
- §5. Grunnlag for arbeidet.
- §6. Nærmere om klage og klagefrist.
- §7. Rett til å få opplysninger.
- §8. Adgang til forvaltningens kontorer.
- §9. Dokumentoffentlighet og taushetsplikt
- §10. Avslutning av klagesak.
- §11. Innberetning om mangler i lovverk og praksis.
- §12. Melding til Stortinget.
- §13. Lønn, pensjon, andre gjøremål.
- §14. Personalet.
- §15. ...

Lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

Se Grl. §75 l.

§1. *Valg av ombudsmann.*

Etter hvert stortingsvalg velger Stortinget en ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen. Valget gjelder for 4 år fra 1 januar året etter stortingsvalget.

Ombudsmannen må fylle vilkårene for å være høyesterettsdommer.¹ Han må ikke være medlem av Stortinget.

Hvis ombudsmannen dør eller blir ute av stand til å utføre sitt verv velger Stortinget en ny ombudsmann for den gjenværende del av tjenestetiden. Det samme gjelder dersom ombudsmannen sier fra seg vervet eller Stortinget med et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmer beslutter å frata ham vervet.

Er Ombudsmannen på grunn av sykdom eller av andre grunner midlertidig forhindret fra å utføre sitt verv, kan Stortinget velge en stedfortreder² til å gjøre tjeneste så lenge fraværet varer. Ved fravær inntil 3 måneder kan Ombudsmannen bemyndige kontorsjefen til å gjøre tjeneste som stedfortreder.

Finner Stortingets presidentskap at ombudsmannen bør anses som inhabil³ ved behandlingen av en sak, velger det en setteombudsmann til å behandle saken.

0 Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 1 , 6 sep 1991 nr. 72 .

1 Jfr. Grl. §91 og §92 , dl. §53 og §54 .

2 Jfr. §13 .

3 Jfr. dl. §§106 flg.

§2. Instruks.

Stortinget fastsetter alminnelig instruks for Ombudsmannens virksomhet.¹ For øvrig utfører Ombudsmannen sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget.

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

1 Fastsatt ved stortingsvedtak 19 feb 1980. - Se lov 10 feb 1967 §4 siste ledd.

§3. Formål.

Som Stortingets tillitsmann skal ombudsmannen på den måte som er fastsatt i denne lov og i hans instruks, søke å sikre at det i den offentlige forvaltning¹ ikke øves urett mot den enkelte borger og bidra til at menneskerettighetene respekteres.

0 Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 1 , 16 jan 2004 nr. 3 (i kraft 1 jan 2004).

1 Se §4 .

§4. Arbeidsområde.

Ombudsmannens arbeidsområde omfatter den offentlige forvaltning,¹ og alle som virker i dens tjeneste. Hans arbeidsområde omfatter likevel ikke:

- a) forhold som Stortinget eller Odelstinget har tatt standpunkt til,
- b) avgjørelser truffet i statsråd,
- c) domstolenes² virksomhet,
- d) Riksrevisjonens³ virksomhet,
- e) saker som etter Stortingets bestemmelse hører under Ombudsmannsnemnda eller Ombudsmannen for Forsvaret og Ombudsmannsnemnda eller Ombudsmannen for sivile tjenesteppliktige,
- f) avgjørelser som etter bestemmelse i lov bare kan treffes av kommunestyret eller fylkestinget selv,⁴ med mindre avgjørelse er truffet av formannskapet, fylkesutvalget, et fast utvalg, kommunerådet eller fylkesrådet etter lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner §13 . Avgjørelse som her nevnt kan Ombudsmannen likevel ta opp til undersøkelse av eget tiltak når han finner at hensynet til rettssikkerheten eller andre særlige grunner tilsier det.

Stortinget kan i Ombudsmannens instruks⁵ fastsette:

- a) om en bestemt offentlig institusjon eller virksomhet skal anses for å være offentlig forvaltning eller en del av statens, kommunenes eller fylkeskommunenes tjeneste etter denne lov,
- b) at visse deler av et offentlig organs eller en offentlig institusjons virksomhet skal falle utenfor Ombudsmannens arbeidsområde,

0 Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 1 , 8 feb 1980 nr. 1 , 19 des 1980 nr. 63 , 11 juni 1993 nr. 85 , 15 mars 1996 nr. 13 .

1 Jfr. lov 10 feb 1967 §1 .

2 Se dl. §1 og §2 . Se tvangsl. §2-8 jfr. §5-16 , jfr. Stortingets instruks (se §2 her) §2 annet ledd.

3 Jfr. Gri. §75 k, lov 8 feb 1918 .

4 Se lover 14 juni 1985 nr. 77 §8 og §12-1 , 26 juni 1992 nr. 87 §5 annet ledd og 25 sep 1992 nr. 107 §6 og de bestemmelser det er vist til i noten der.

5 Jfr. §2 .

§5. Grunnlag for arbeidet.

Ombudsmannen kan ta saker opp til behandling enten etter klage¹ eller av eget tiltak.

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

2 Se §6 .

§6. Nærmere om klage og klagefrist.

Enhver som mener å ha vært utsatt for urett fra den offentlige forvaltnings side,¹ kan klage til Ombudsmannen.

Den som er fratatt sin personlige frihet har rett til å klage til Ombudsmannen i lukket brev.²

Klagen skal være navngitt og må være satt fram innen³ 1 år etter at den tjenestehandling eller det forhold det klages over ble foretatt eller opphørte. Har klageren brakt saken inn for høyere forvaltningsorgan, regnes fristen fra det tidspunkt denne myndighet treffer sin avgjørelse.

Ombudsmannen avgjør om en klage gir tilstrekkelig grunn til behandling.

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

1 Se §4 .

2 Sml. lov 12 des 1958 nr. 7 §24 (lov 18 mai 2001 nr. 21 §30) .

3 Jfr. lov 10 feb 1967 §30 .

§7. Rett til å få opplysninger.

Ombudsmannen kan hos offentlige tjenestemenn og hos alle andre som virker i forvaltningens tjeneste, kreve de opplysninger han trenger for å kunne utføre sitt verv. I samme utstrekning kan han kreve fremlagt protokoller og andre dokumenter.

Reglene i rettergangslovens ¹ §§204-209 får tilsvarende anvendelse for Ombudsmannens rett til å kreve opplysninger.

Ombudsmannen kan kreve bevisopptak ved domstolene etter reglene i domstolslovens ² §43 annet ledd. Rettsmøtene er ikke offentlige.

0 Endret ved lov 22 mars 1968 nr. 1 , 8 feb 1980 nr. 1.

1 Lov 13 aug 1915 nr. 6 (tvml .).

2 Lov 13 aug 1915 nr. 5 (dl.).

§8. Adgang til forvaltningens kontorer.

Ombudsmannen har adgang til tjenestesteder, kontorer og andre lokaler for ethvert forvaltningsorgan og enhver virksomhet som går inn under hans arbeidsområde.¹

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

1 Se §4 . - Jfr. §7 . Se lov 10 feb 1967 §13 b første ledd nr. 4.

§9. Dokumentoffentlighet og taushetsplikt

Ombudsmannens saksdokumenter er offentlige. Ombudsmannen avgjør med endelig virkning om et dokument helt eller delvis skal unntas fra offentlighet. Nærmere regler, herunder om adgangen til å unnta dokumenter fra offentlighet, gis i ombudsmannens instruks.¹

Ombudsmannen har taushetsplikt² med omsyn til opplysninger han får i sin tjeneste om forhold av personlig karakter.³ Taushetsplikten gjelder også opplysninger om drifts- eller forretningshemmeligheter.⁴ Taushetsplikten varer ved også etter ombudsmannens fratreden. Den samme taushetsplikt påhviler hans personale.²

0 Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 1 , 28 juli 2000 nr. 74 (i kraft 1 jan 2001 iflg. stortingsvedtak 14 juni 2000 nr. 863).

1 Jfr. lov 19 juni 1970 nr. 69 §1 fjerde ledd.

2 Se strl. §121 .

3 Sml. lov 10 feb 1967 §13 første ledd nr. 1.

4 Sml. lov 10 feb 1967 §13 første ledd nr. 2.

§10. Avslutning av klagesak.

Ombudsmannen har rett¹ til å uttale sin mening om forhold som går inn under hans arbeidsområde.²

Ombudsmannen kan påpeke at det er gjort feil³ eller utvist forsømmelig forhold i den offentlige forvaltning. Om han finner tilstrekkelig grunn til det, kan han meddele påtalemyndigheten eller tilsettingsmyndigheten hva han mener i den anledning bør foretas overfor vedkommende tjenestemann. Kommer Ombudsmannen til at en avgjørelse må anses ugyldig⁴ eller klart urimelig, eller klart strir mot god forvaltningspraksis, kan han gi uttrykk for dette. Mener Ombudsmannen at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan han gjøre vedkommende forvaltningsorgan oppmerksom på det.

Finner ombudsmannen at det foreligger forhold som kan medføre erstatningsansvar, kan han etter omstendighetene gi uttrykk for at det bør ytes erstatning.⁵

Ombudsmannen kan la saken bero med retting av feilen eller med den forklaring som gis.

Ombudsmannen skal gi klageren og den eller dem saken angår underretning om resultatet av sin behandling av en sak. Han kan også gi overordnet forvaltningsorgan slik underretning.

Ombudsmannen avgjør selv om, og i tilfelle i hvilken form, han skal gi offentligheten meddelelse om sin behandling av en sak.⁶

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

1 Se strl. §253 nr. 3, c jfr. §249 nr. 3.

2 Se §4 .

3 Jfr. lov 10 feb 1967 §41 .

4 Sml. lov 10 feb 1967 §35 . - Se lov 13 juni 1980 nr. 35 §19 nr. 3.

5 Jfr. lov 13 juni 1969 nr. 26 §4-1 .

6 Jfr. §12 .

§11. Innberetning om mangler i lovverk og praksis.

Blir Ombudsmannen oppmerksom på mangler ved lover, administrative forskrifter eller administrativ praksis, kan han gi vedkommende departement underretning om det.

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

§12. *Melding til Stortinget.*

Ombudsmannen skal gi Stortinget årlig melding om sin virksomhet. Meldingen trykkes og offentliggjøres.¹

Får Ombudsmannen kjennskap til forsømmelse eller feil av større betydning eller rekkevidde, kan han gi Stortinget og vedkommende forvaltningsorgan særskilt melding.

0 Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 1 , 8 feb 1980 nr. 1 .

1 Jfr. strl. §253 nr. 3, c, jfr. §249 nr. 3.

§13. *Lønn, pensjon, andre gjøremål.*

Ombudsmannens lønn fastsettes av Stortinget eller den det gir fullmakt. Det samme gjelder godtgjørelse til stedfortreder som oppnevnes etter §1 fjerde ledd første punktum. Godtgjørelse til stedfortreder antatt etter fjerde ledd annet punktum kan fastsettes av Stortingets presidentskap. Ombudsmannens pensjon fastsettes ved lov.¹

Ombudsmannen må ikke uten samtykke av Stortinget eller den det gir fullmakt ha annen stilling eller noe verv i offentlig eller privat virksomhet.

0 Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 1 , 28 juni 2002 nr. 56 .

1 Jfr. lov 6 mai 1966 (ikke inntatt i Norges Lover).

§14. *Personalet.*

Personalet ved Ombudsmannens kontor tilsettes av Stortingets presidentskap etter Ombudsmannens innstilling eller i henhold til Presidentskapets bestemmelse av et tilsettingsråd. Midlertidige tilsetninger for inntil 6 måneder foretas av Ombudsmannen.

Presidentskapet gir nærmere regler om fremgangsmåte ved tilsetting og om rådets sammensetning. Personalets lønninger fastsettes på samme måte som for Stortingets personale.

0 Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 1 .

§15.

1. Denne lov trer i kraft 1 oktober 1962 . - - -

2. - - -

Databasen sist oppdatert 16. januar 2004

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud

0612 OSLO

Byjrese- jih kultuvrevaarjellimlegoo
Miljø- og kulturvern avdelingen

N-7760 SNÅSA
Telefovn +47 74 13 80 60
Telefaakse +47 74 13 80 70
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

AAMHTSREERIJE/SAKSBEHANDLER	DIJ VUESIEHT/DERES REF.	MIJ VUESIEHT./VÅR REF.	BIEJJIE/DATO
Andreas Stångberg, +47 74 13 80 64		04/789 - 3	19.02.2004
andreas.stangberg@samediggi.no			

Bergkunst i Sápmi. Spørsmål vedrørende animisme i forbindelse med bygging av bergkunstmuseum på Lerfald i Nord-Trøndelag

Vi viser til deres brev av 21.01.2004 samt ubesvarte brev av 25.02.2003, 23.07.2003, 08.11.2003 og 10.11.2003. Vi beklager at saksbehandlingen har tatt lang tid og dette skyldes stor saksmengde hos saksbehandlerne. Videre har Sametinget et stort område å forvalte samtidig som vi i nasjonal målestokk råder over relativt små ressurser.

Sametinget ser positivt på engasjement blant folk vedrørende samisk kulturminnevern. Sametinget har som målsetting å verne samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Vi ser at du har sendt brev både til Sametingets kontor i Karasjok og til Sametingets kontor på Snåsa. Vi gjør oppmerksom at alle brev som sendes Sametingets ulike adresser og som vedrører kulturminnevern i det sørsamiske området blir saksbehandlet ved vårt kontor på Snåsa. Vårt brev av 01.03.2002 skal således ses som svar på deres brev av 27.01.2002 (jf. deres brev av 10.11.2003).

Forvaltningsordningen med delegering av myndighet etter kulturminneloven ble delegert Sametinget av Miljøverndepartementet i brev av 17.01.2003. Dette skjedde i forbindelse med Sametingets omorganisering og nedleggelse av underliggende råd fra 31.12.2000. Forvaltningsordningen har blitt evaluert av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Evalueringsrapporten er sendt ut på høring fra Miljøverndepartementet og den skal behandles i Sametingets plenum 23-27 februar i Karasjok. Forvaltningsordningen som den ser ut i dag gjelder derfor formelt til 31.12.2004.

Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda i følge lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 4 annet ledd og Sametinget forestår forvaltningen av disse. I Sametingsplanen 2002-2005 står det at: "Kulturminner og kulturmiljøer kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som

samiske når levende eller nedtegnede samiske tradisjoner knyttes til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie.

Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historiske kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samiske og ikke-samiske kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den delen av den samiske kulturarven."

Det er en utfordring for den samiske kulturminneforvaltningen å finne sin form og plass i et allerede godt etablert norsk fag- og forvaltningsmiljø. Først ved etableringen av en egen samisk kulturminneforvaltning ble det satt et større fokus på samiske kulturminner samt kulturminner relatert til den samiske forhistorien. Når det gjelder bergkunst så er det en kulturminnetype som vises stor oppmerksomhet fra mange. Bergkunsten er lett å gi symbolsk mening og innhold i dagens samfunn. Bergkunst er også et felt innenfor kulturminnevernet som i store deler av verden aktivt knyttes til urfolk, og der de er deltakende i dokumentasjon, forvaltning og formidling, noe annet vil være utenkelig i land som Australia og Sør-Afrika. I Norden er det imidlertid fremdeles en stor utfordring å få forståelse for at samene skal ha en selvsagt plass i bergkunstforvaltningen. For Sametinget er det derfor en stor utfordring å delta i det nordiske samarbeidet om bergkunst. Det er imidlertid et svært tids- og ressurskrevende arbeid. Sametinget burde derfor vært gitt ressursmessige muligheter til å arbeide med dette feltet opp mot samiske samfunn på en langsiktig og systematisk måte.

Til tross for begrensede ressurser har Sametinget de siste årene søkt å være mer deltakende i forvaltningen av bergkunsten i samiske områder. For bergkunsten i Alta, som står på verdens natur- og kulturarvliste, deltar Sametinget i en arbeidsgruppe sammen med Miljøverndepartementet, Riksantikvaren, Finnmark fylkeskommune, Tromsø museum og Alta kommune. For hellebaleriene ved *Rukesbukt* i Porsanger kommune, som ble gjenoppdaget i 2001, tar Sametinget et hovedansvar for å utarbeide skjøtelsplaner. Dette skjer i nær dialog med lokalsamfunnet i den sjøsamiske bygda Billávuotna (Billefjord) og i samforståelse med Finnmark fylkeskommune.

Hva gjelder bergkunstmuseet på Lerfald i Stjørdal kommune i Nord-Trøndelag har Sametinget ikke blitt involvert i utarbeidelsen av skjøtels- og formidlingsplaner. Sametinget er ikke godt kjent med hele forvaltningshistorikken for bergkunsten på Lerfald. Vi antar imidlertid at en grunn til at det samiske kulturminnevernet ikke har vært involvert i dette forvaltningsarbeidet er at det fram til 1990 var Vitenskapsmuseet som hadde den formelle forvaltningsmyndighet etter kulturminneloven, og at den samiske kulturminneforvaltningen er ung og til nå med liten mulighet til selv å aktivt ta initiativ til involvering i forvaltningsutøvelsen av bergkunsten.

I henhold til forskriften om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven er det fylkeskommunen og Sametinget som er forvaltningsmyndigheten for automatisk freda kulturminner, herunder bergkunsten på Lerfald, i tillegg framkommer det av forskriften at det er en samarbeidsplikt mellom forvaltningsinstitusjonene. Den praktiske arbeidsdelingen mellom Sametinget og fylkeskommunen er i dag slik at fylkeskommunen i utgangspunktet har hovedansvaret for forvaltningen av forhistoriske kulturminner, og dermed også til å fastsette skjøtelsplaner for disse der det er ønskelig.

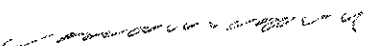
Kulturminnemyndigheten har imidlertid anledning til å inngå avtaler med kommuner eller museer/kulturinstitusjoner om praktisk oppfølging av skjøtelsesplaner. Vitenskapsmuseets rolle er i dag primært knyttet til at de er en viktig faglig innstans som det er naturlig å ha med i deler av forvaltningsarbeidet. Etablering av museer eller sentre anser ikke Sametinget å være noe vi har noe direkte å gjøre med som kulturminnemyndighet. Selvsagt skal imidlertid ikke samisk kultur og historie underkommuniseres i forbindelse med etablering av ulike museer og sentra som berører nettopp samisk kultur.

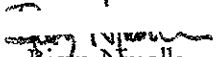
Sametinget ser at vi burde vært involvert i arbeidet med både forvaltningen og formidlingen av bergkunsten også i det sørsamiske området i større grad enn hva vi har vært. For Nord-Trøndelag gjelder kanskje dette særlig i forbindelse med formidlingen av helleristningene ved Bøla i Steinkjer kommune (jf. vårt brev av 01.03.2002). Dette vil vi imidlertid selv følge opp på en måte vi finner relevant. Det kan i den her sammenhengen nevnes at det nå er under utarbeidelse en egen samarbeidsavtale mellom Sametinget og fylkeskommunene i det sørsamiske området. Det tas sikte på at avtalen også omhandler en styrking av samarbeidet innenfor kulturminneforvaltningen.

Hva gjelder dine spørsmål vedrørende animisme er dette noe som har vært diskutert lenge i fagmiljøene og vi vil derfor neppe kunne komme med et svar som er fullt tilfredsstillende. Begrepet animisme kommer fra det latinske ordet *anima*, som betyr sjel eller pust. Det er et begrep som er godt kjent i forbindelse med studier av primærreligioner, førkristne religioner, buddhismen og hinduismen. Ser vi steinalderen og bronsealderen i et slikt perspektiv så kan man vel kunne si at animisme kan legges til grunn også i tolkningen av kunstutfoldelsen på den tiden. Men dette kommer igjen ut på hvilket vitenskapelig ståsted man har som utgangspunkt. Hva gjelder animisme som språklig tradisjon og som dialog mennesker imellom kan man si at det er noe som heter eksoterisk kunnskap. Dette er kunnskap som det enkelte samfunn betegner som hemmelig kunnskap. Slik kunnskap finnes i alle samfunn og dette er kunnskap man ikke eksponerer. For øvrig litteratur og forskning vedrørende animisme viser vi til de ulike forsknings- og biblioteksmiljøer som finnes rundt om i landet. De bør kunne veilede deg til relevant litteratur og forskning rundt begrepet animisme. I en samisk sammenheng gjelder dette kanskje særlig Universitet i Tromsø, som har store kunnskaper innefor flere ulike samiske forskningsfelt.

Vi håper denne tilbakemeldingen er tilfredsstillende for deg. Vi setter pris på ditt engasjement for sørsamisk historie, men håper du har tillit til at Sametinget vil søke å ivareta de samiske interessene på en god måte innenfor bergkunstforvaltningen.

Heelsegh/Med hilsen

Torvald Falch
avdelingsdirektør

Bjørg Njuolla